

Vēsture un sociālās zinātnes I

**Metodiski ieteikumi skolotājiem pamatkursa
Vēsture un sociālās zinātnes I īstenošanai**

© Valsts izglītības satura centrs | ESF projekts Nr. 8.3.1.1/16/1/002
Kompetenču pieeja mācību saturā

Vēsture un sociālās zinātnes I

Metodiski ieteikumi skolotājiem pamatkursa Vēsture un sociālās zinātnes I īstenošanai

Metodiskais līdzeklis ir izstrādāts Eiropas Sociālā fonda projektā "Kompetenču pieeja mācību saturā" (turpmāk – Projekts).

Metodisko līdzekli izstrādāja **Annija Bergmane, Kārlis Klišāns, Agnese Lastovska** un **Ansis Nudiens**.

Recenzents Aija Kļaviņa.

Projekts pateicas visām izglītības iestādēm un skolotājiem, kuri Projekta ietvaros nodrošināja metodiskā līdzekļa aprobāciju un dalījās ar saviem mācību piemēriem.

ISBN **978-9934-24-061-4**

Saturs

levads	4
1. Sociālās attiecības un identitāte	5
2. Mūsdienu sabiedrības attiecības ar vēsturi	13
3. Demokrātiskas valsts pārvaldīšana	25
4. Starptautiskās attiecības – ārpolitika un globalizācija	45
5. Inovatīva ekonomika	55
6. Ilgtspējīga saimniekošana un ieguldījums cilvēkkapitālā	78

Ievads

Laikmetā, kuru raksturo globalizācija, vērtību daudzveidība un informācijas tehnoloģiju attīstība, jauniešiem ir jāmācās dzīvot nepārtraukti mainīgā pasaulē. Vispārējās vidējās izglītības satura īstenošanas mērķis ir lietpratīgs jauniešs, kurš iegūst mūsdienīgas lietpratības izglītību un veidojas par personību ar pašapziņu, kurš ciena un rūpējas par sevi un citiem; par lietpratēju izaugsmē, kam par ieradumu ir kļūvis nemitīgi un ar aizrautību mācīties; par atbildīgu sabiedrības dalībnieku, kurš iedziļinās, līdzdarbojas un sadarbojas; par radošu darītāju, kurš ievieš inovācijas.

Mūsdienās, lai izprastu Latvijā un pasaulē notiekošo, ir vērtīgi procesu un notikumu aplūkot no dažādiem skatpunktiem un izvērtēt dažādus tā aspektus – kādi ir notikuma vai procesa vēsturiskie, politiskie, ekonomiskie cēloņi; kā notikums ietekmēs nākotnes politiskos un saimnieciskos lēmumus; kā notikums (-i)/ process (-i) ietekmē sabiedrību, tās noskaņojumu, grupu savstarpējās attiecības un rīcību? Pasaule, apkārt notiekošais nav sadalīts zinātņu disciplīnās, bet gan prasa visu aplūkot kontekstā un kopsakarībās. Vidusskolas kurss Vēsture un sociālās zinātnes I aptver tādas humanitāro un sociālo zinātņu nozares kā vēsture, filozofija, politika, ekonomika un tā veicina šādu kopsakarību veidošanu un notiekošā aplūkošanu no dažādiem aspektiem un skatpunktiem. Šī kursa vienojošais elements ir skolēnu kritiskās domāšanas, medijpratības un tekstpratības prasmi pilnveidošana, piemēram, definēt faktus un kritiski izvērtēt avotu patiesumu, un šīs prasmes skolēniem nodot gan dzīvei sabiedrībā, gan arī nākotnes studijām.

Lai mācītos notikumus aplūkot no dažādiem skatpunktiem un saskatīt kopsakarības, ir iespējams izmantot visdažādākos piemērus, ko sniedz gan mūsdienu aktuālie notikumi un liecības par tiem, gan arī pagātnes notikumi un vēstures avoti, turklāt pagātnes izziņāšana dod iespēju gandrīz bezgalīgi paplašināt savu redzesloku ne tikai telpā, bet arī laikā, apzināt un iepazīt pasauli, kuras vairs nav, dod vielu pārdomām, iedvesmu radošumam, piederības

izjūtu noteiktai vietai, kultūrai un valstij vai laikmetam. Šajā kursā saturs tiek organizēts pēc principa *mazāk ir vairāk* – izvēloties nedaudzus, tematam un ziņai atbilstošus pagātnes notikumus, kurus aplūkot un pētīt padziļināti. Vienlaikus, atlasot un izvēloties tematam atbilstošu saturu un izmantojamus avotus, ir svarīgi saglabāt līdzsvaru starp notikumiem pasaulē, Eiropā un Latvijā, vienmēr aicinot skolēnus uz norisēm skatīties plašāk, ne tikai dziļāk.

Šāda integrēta kursa pieeja Latvijas skolās tiek īstenota pirmo reizi, tādēļ šajā metodiskajā materiālā tiek piedāvāts tematiskais plāns, kas ir praktizējošu skolotāju interpretāciju par kursa Vēsture un sociālās zinātnes I priekšmeta programmas paraugu un pieredzes apkopojums, mācot šo kursu.

Šis tematiskais plāns ilustrē katra temata un tā apakštemata sadalījumu pa stundām atbilstoši kursa Vēsture un sociālās zinātnes I mācību priekšmeta programmas paraugam. Tematiskajā plānā katram tematam ir norādītas būtiskākās iezīmes – **ieteicamais stundu skaits temata apguvei; temata apguves mērķis; stundas (-u) temata nosaukums; stundas (-u) sasniedzamais rezultāts; skolēnu darbības, kas liecinās, ka stundas (-u) sasniedzamais rezultāts ir sasniegts; uzdevumi un aktivitātes, kas noved pie stundas (-u) sasniedzamajiem rezultātiem.**

Tematiskais plāns veidots par pamatu ņemot *Skola2030* izstrādātos mācību līdzekļus, kas atrodami vietnē <https://mape.gov.lv>, kā arī vietnē <https://tavaklase.lv> pieejamos video materiālus. Šajā tematiskajā plānā ir iekļauti arī daudzi citi tiešsaistē pieejami mācību līdzekļi, kā arī norādīti drukātie mācību līdzekļi, kurus izmantot stundās vai tām gatavojoties. Šajā tematiskajā plānā iekļautā mācību literatūra un digitālie mācību līdzekļi ir apkopoti ceļā kartē skolotājam, kas pieejama vietnē <https://mape.gov.lv>

1. Sociālās attiecības un identitāte	2. Mūsdienu sabiedrības attiecības ar vēsturi	3. Demokrātiskas valsts pārvaldīšana	4. Starptautiskās attiecības – ārpolitika un globalizācija	5. Inovatīva ekonomika	6. Ilgtspējīga saimniekošana un ieguldījums cilvēkkapitālā
---	--	---	---	-------------------------------	---

1. Sociālās attiecības un identitāte

Ieteicamais laiks temata apguvei: 40 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: nostiprināt izpratni par brīvību kā vērtību, tiesiskumu, vienlīdzību un taisnīgumu kā sabiedrības labklājības un kopīgu interešu īstenošanas pamatu.

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Cilvēka identitātes veidošanās un formulējumi (6 mācību stundas)</p> <p><i>Atceries! Apakštemats "Cilvēka identitātes veidošanās un formulējumi" ir būtisks, lai sniegtu skolēniem pamata izpratni par tematā izmantotajiem jēdzieniem un koncepcijām un prasmes turpmāko apakštematu apguvē.</i></p>			
<p>Jēdziena "cilvēks" interpretācijas (2 mācību stundas)</p>	<p>Skaidro jēdzienu "cilvēks" no dabaszinātņu, filozofiskā un teoloģiskā viedokļa.</p>	<p>Informācijas avotos atrasti dažādi jēdziena "cilvēks" skaidrojumi, identificēti atslēgas vārdi un definēta galvenā doma. Izvērtēta katra jēdziena "cilvēks" skaidrojuma objektivitāte no dabaszinātņu, filozofiskā un teoloģiskā viedokļa.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Temata ievadā skolēniem grupās ieteicams izveidot domu karti par jēdzienu "cilvēks", pierakstot atbildes, kuras skolēniem nāk prātā, pēc tam tās papildinot ar citiem informācijas avotiem. 2. Lai pārbaudītu skolēnu informācijas kvalitāti, izmanto atgādni "Vēstures vai informācijas avota izvērtēšana" no Vēsture II kursa. 3. Pēc informācijas apkopošanas, izmantojot <i>Skola2030</i> izstrādāto uzdevumu/vingrinājumu "Kā dažādi faktori ietekmē un veido indivīda sociālo identitāti?", skolēni veic 1. uzdevumu, norādot, kādi faktori ietekmē cilvēka personības veidošanos un attīstību un izvērtē, kā mainās "cilvēka" skaidrojums no dabaszinātņu, filozofiskā un teoloģiskā viedokļa.

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
Personība un identitāte (4 mācību stundas)	Analizē sociāli emocionālos, bioloģiskos un vides faktorus, kas ietekmē cilvēka personības attīstību un veselību.	Izskaidroti jēdzieni "personība" un "identitāte". Analizēta bioloģisko un apkārtējās vides faktoru ietekme uz personības veidošanos un attīstību.	1. Izmantojot <i>Skola2030</i> izstrādāto uzdevumu/vingrinājumu "Kā dažādi faktori ietekmē un veido indivīda sociālo identitāti?" iekļautos informācijas un vēstures avotus, analizē un definē personības attīstību ietekmējošos faktorus – ģimenes, sabiedrības, politikas, kultūras, ekonomikas, bioloģiskie u.c. 2. Apkopojot 2. uzdevuma avotos minēto informāciju, skolēni piedāvā savu jēdzienu "personība" un "identitāte" definīciju.
	Secina un pamato, kāpēc personība laika gaitā mainās.	Izmantojot trīs faktus, izveidots secinājums par identitātes mainīgumu un skaidrojums par iespējamiem pārmaiņu cēloņiem.	1. Skolēni veido identitātes karti 21. gs. cilvēkam, tad veido identitātes karti paša izvēlētam cilvēkam. Prezentē identitātes kartes grupā, diskutē par prezentācijās dzirdēto. 2. Apkopojot izveidotos identitātes raksturojumus, skolēni secina, kāpēc identitāti ir sarežģīti formulēt, kāpēc tā nav konstanta un pat viena cilvēka dzīves laikā var būt mainīga. Veido individuālu, rakstisku, vismaz trīs faktos balstītu pamatojumu.
Reliģiskā piederība un identitāte vēsturē (12 mācību stundas) <i>Atceries! Saikne starp apakštematiem: skolēni, zinot, kā tiek raksturots un definēts cilvēks un viņa identitāte, analizē cilvēka piederību reliģiskajām kopienām un viņa sadarbību starpkultūru dialogā.</i>			
Cilvēks kā vērtība un fenomens vēsturē (2 mācību stundas)	Argumentē, kā un kāpēc vēsturiski attieksme pret dzīvību un cilvēku kā vērtību ir mainījusies.	Sagatavoti principu argumenti (darot X, tiek panākts Y; X veicina/samazina Y (kaut kādu vērtību: brīvību, vienlīdzību, taisnīgumu, saticību utt.), jo...; X (kaut kāda rīcība) ir Y (valsts/sabiedrības/indivīda) pienākums, jo...).	1. Skolotāja vadībā izzina sabiedrības noslāņošanās pieredzi pagātnē, apskatot sociālās grupas pēc reliģiskās un etniskās piederības, kā arī materiālā stāvokļa ietekmes uz sociālo statusu sabiedrībā. Skolotājs sniedz īsu un konkrētu informāciju par piemēriem 2. punktā, minot: <ul style="list-style-type: none"> • apskatāmā piemēra hronoloģiskos ietvarus un ģeogrāfisko novietojumu; • sociālo grupu dalījumu pēc etniskās un/vai reliģiskās piederības; • sociālo statusu ietekmējošos faktorus. 2. Skolēni veido principa argumentu par reliģijas ietekmi uz attieksmi pret cilvēku kā vērtību 1) Senajā Ēģiptē; 2) viduslaiku Eiropā; 3) Eiropā pēc industriālās revolūcijas; 4) Eiropā pēc Otrā pasaules kara; 5) mūsdienās. Lai saprastu, kas ir principu un seku argumenti, izmanto <i>Skola2030</i> atgādni "Argumentēšana un debatēšana".

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Reliģiju daudzveidība un ietekme uz identitāti (6 mācību stundas)</p>	<p>Skaidro, kā reliģijas radušās vēstures gaitā un kā tās mainās mijiedarbībā ar kultūru.</p>	<p>Atšķir un klasificē dažādu reliģiju vēsturisko attīstību, simbolus un tradīcijas ikdienā. Raksturo reliģiskās piederības nozīmīgumu.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uz laika līnijas skolēni veido pārskatu par pasaules reliģijām (jūdaisms, kristietība, islāms, hinduisms, budisms, ateisms), kopīgi atzīmējot būtiskākās pazīmes un attīstības tendences. 2. Skolēni (grupās vai pāros) analizē 1) viduslaiku kristiešu un musulmaņu tekstus; 2) jauno laiku Romas katoļu un grieķu (pareizticīgās) baznīcas tekstus; 3) Romas katoļu un protestantu (tajā skaitā Latvijas teritorijā) tekstus un skaidro abpusējo reliģijas pārstāvju attēlojumu. 3. Balstoties uz iepriekš analizēto un apkopoto informāciju, skaidro, kāpēc reliģiskā piederība var būt nozīmīga cilvēka identitātes komponente. <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Taivans, L. G., Taivāne, E. <i>Reliģiju vēsture</i>: skolotāja grāmata. Rīga: RaKa, 2003. [skatīts 2022. g. 10. jūnijā] Pieejams: http://gramatas.lndb.lv/periodika2-viewer/?lang=fr#issue:643312 • Klišāns V. <i>Vēsture un sociālās zinātnes vidusskolai, 1. daļa. Kompetenču pieeja</i>. Rīga: Zvaigzne ABC, 2021. • Tēraudkalns V. <i>Reliģijpētniecība: vēsture, metodes, teorija</i>. Rīga: Apgāds Mansards, 2014.
	<p>Salīdzina atšķirības starp skaitliski lielākajām pasaules reliģijām Argumentē starpreliģiju dialoga nozīmi.</p>	<p>Atrasti un atlasīti atbilstoši fakti no statistikas datiem par reliģijām 20.–21. gs. Sagatavoti principu argumenti par to, kāpēc mūsdienās vēl joprojām pastāv reliģiskie konflikti un vai vēsturiskie apstākļi nosaka reliģisko stereotipu izveidi.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Patstāvīgi meklē un analizē statistisko informāciju par pasaules reliģijām (ticīgo skaits, ģeogrāfiskā izplatība). 2. Sagatavo pārskatu par reliģisko konfliktu piemēriem pasaulē (pagātnē un mūsdienās). Norāda to cēloņus un sekas. 3. Izsaka pieņēmumus, kāpēc konkrētās situācijās (piemēram, Izraēlas un palestīniešu konflikti, konflikti starp šītiem un sunnītiem, Mjanmas budisti pret musulmaņiem, Ziemeļīrijas katoļu un protestantu konflikti u. c.) 20.–21. gs. notiek/nenotiek dialogs starp reliģijām. 4. Skolēni veido principu argumentus, atbildot uz problēmjautājumiem: Kāpēc mūsdienās vēl joprojām pastāv reliģiskie konflikti? Vai vēsturiskie apstākļi nosaka reliģisko stereotipu izveidi? <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Reliģija</i> [tiešsaiste]. Nacionālā enciklopēdija. Atjaunots 2022. gada 18. maijā [skatīts 2022. g. 10. jūnijā]. Pieejams: https://enciklopedija.lv/skirklis/97620-reli%C4%A3ija • <i>Pasaules reliģijām piederīgo iedzīvotāju skaits</i>. Wikipedia [skatīts 2022. g. 10. jūnijā]. Pieejams: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_religious_populations

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Personības nozīme starpkultūru dialogā (4 mācību stundas)</p>	<p>Izvērtē, kā mainījās cilvēka identitāte Eiropā kopš 19. gadsimta.</p>	<p>Informācijas avotos atrod faktorus, kas liecina par indivīda piederības izjūtu valstij un nacionālās identitātes veidošanos.</p> <p>Sagatavoti principu argumenti par reliģiskās un nacionālās identitātes nozīmīgumu dažādos vēstures periodos.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analizē skolotāja piedāvātās situācijas par starpreliģiju dialogu (Nantes edikts, Augstburgas miers, krusta kari u. tml.), nosauc cēloņus un sekas, izvērtē personības lomu katrā situācijā. 2. Skolēni piedalās frontālā diskusijā klasē par reliģiskās un nacionālās piederības un ticības dažādības iespaidu uz cilvēku savstarpējām attiecībām Latvijā un citās Eiropas valstīs. 3. Izmantojot <i>Skola2030</i> izstrādāto uzdevumu/vingrinājumu "Kā dažādi faktori ietekmē un veido indivīda sociālo identitāti?", skolēni veic 2. uzdevumu "Cilvēka identitāti noteicošie faktori agrāk un tagad". 4. Skolēni analizē mūsdienu problēmsituācijas, kad cilvēkam nepieciešama saikne ar konkrētu valsti, kad viņš demonstrē piederību valstij. Kopīgi ar skolēniem noskatās video no Sabiedrības integrācijas fonda TV raidījuma "Kas mēs esam? Nacionālā identitāte: valoda un kultūrtelpa". 5. Ar piemēriem argumentēti skaidro, kāpēc viduslaikos bija svarīgi būt ticīgam (kopt reliģiskās tradīcijas), kāpēc 19. gs. un mūsdienās svarīgi identificēt sevi ar konkrētu nacionālu valsti/valstīm (<i>apgalvojums, 3 premisas ar atsaucēm uz faktiem un avotiem atbilstošā svarīguma secībā, izmanto principu argumentus</i>). <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klišāns, V. <i>Vēsture vidusskolai</i>: 1. daļa, 9. nodaļa. Rīga: Zvaigzne ABC, 2008. • Klišāns, V. <i>Vēsture vidusskolai</i>: 2. daļa, 12. nodaļa. Rīga: Zvaigzne ABC, 2008. • TV raidījums <i>Kas mēs esam? Nacionālā identitāte: valoda un kultūrtelpa</i> [tiešsaiste]. Sabiedrības integrācijas fonds, 2015 [skatīts 2022. g. 10. jūnijā]. Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=cTgw16QcMU4&ab_channel=Sabiedr%C4%ABbasintegr%C4%81cijasfonds

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Dzimumu un sociālie stereotipi vēsturē (10 mācību stundas)</p> <p><i>Atceries!</i> Saikne starp apakšstema apguves daļām: analizējot cilvēka piederību kādai reliģiskajai kopienai un starpkultūru dialogus, izkristalizējas jautājums par stereotipiem, tāpēc notiek stereotipu noskaidrošana, nosakot dzimumu stereotipu lomu pagātnē un mūsdienās.</p>			
<p>Kā veidojas stereotipi? (4 mācību stundas)</p>	<p>Interpretē stereotipu veidošanos, balstoties uz apgūtajām zināšanām par sabiedrības attīstību un reliģijām.</p>	<p>Izveidots apkopojums par dažādiem mūsdienās pastāvošiem stereotipiem un veikts šo stereotipu izvērtējums.</p>	<ol style="list-style-type: none"> Skolēni izpēta <i>Skola2030</i> sagatavoto aprakstu "Sociālā percepcija". Dažādos informācijas avotos (arī interneta resursos) skolēni meklē informāciju par dažādiem stereotipiem, kuri ir sastopami mūsdienu sabiedrībā. Atrastos stereotipus kritiski izvērtē un mēģina atrast argumentus, kas apstiprina vai atspēko konkrētos stereotipus. <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> Broka, K. <i>Stereotipi un patiesības par dažādām tautām. Japāņi katru dienu ēd suši?</i> [tiešsaiste]. Tūrisma gids, 2020. g. 26. nov. [skatīts 2022. g. 10. jūnijā]. Pieejams: https://www.delfi.lv/turismagids/es-celoju/japani-katru-dienu-ed-susi-stereotipi-un-patiesibas-par-dazadam-tautam.d?id=52700163&fbclid=IwAR1XzgLjfiOT13o6Hd2tUAuSLSSrVIM2KTHxtWh8q_n-G_u-2h_JuMUQ7o Kaprāns, M., Mieriņa, I., Saulītis, A. <i>Starpkultūru stereotipi un aizspriedumi Latvijā: pētījuma ziņojums</i> [tiešsaiste]. Rīga: Latvijas Universitāte, 2020 [skatīts 2022. g. 10. jūnijā]. Pieejams: https://www.integration.lv/uploads/files/informativie-materiali/lu_petijums_sapc.pdf
	<p>Izvērtē savu tolerances līmeni un plāno rīcību tolerances veicināšanai.</p>	<p>Katrs skolēns individuāli ir noteicis savu tolerances līmeni. Izstrādāti ieteikumi savstarpējās tolerances veicināšanai vietējā kopienā.</p>	<ol style="list-style-type: none"> Ņemot vērā iepriekš uzzināto informāciju, ka sabiedrībā pastāv dažādi stereotipi, skolēni izvērtē savu tolerances līmeni. Tam var izmantot dažādus interneta rīkus, piemēram, Eiropas Padomes izveidoto testu "10 jautājumi par toleranci. Cik tolerants Tu esi?". Skolēni iepazīstas ar pētījuma "Pētījumos balstītas stratēģijas tolerances veicināšanai" 4. nodaļu "Ko darīt, lai veicinātu toleranci?", kurā iekļauti ieteikumi, lai veicinātu toleranci. Papildina vai veido ieteikumus, lai veicinātu savstarpējo toleranci vietējā kopienā. <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> Council of Europe. <i>10 Questions on tolerance. How tolerant are you?</i> [skatīts 2022. g. 10. jūnijā]. Pieejams: https://www.coe.int/en/web/i-choose-equality/tolerance-quiz <i>Pētījumos balstītas stratēģijas tolerances veicināšanai</i>. 1. daļa. Situācijas izpēte. Tolerance: individuālā un sociālā dimensija. Rīga: Biedrība Dialogi.lv, Sabiedrības integrācijas fonds, 2006 [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: http://cilvektiesibas.org.lv/site/record/docs/2012/07/13/petbalst_strat_toler.pdf

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Dzimumu vienlīdzības problēma vēsturē un mūsdienās (6 mācību stundas)</p>	<p>Diskutē par dzimumu vienlīdzību no vēsturiskā, tiesiskā un ētiskā viedokļa.</p>	<p>Izskaidroti jēdzieni “sufražisms”, “feminisms” un “emancipācija”.</p> <p>Izveidoti cēloņu un seku argumenti par sieviešu emancipāciju (piemēram, ja 19. gs. visas sievietes varētu izglītoties, tad viņas nevarētu paspēt uzturēt mājsaimniecību, tas patriarhālā sabiedrībā un tradīcijā nav pieņemami, tātad izglītot nevar).</p> <p>Debatē par problēmjautājumiem, veidojot cēloņu un seku argumentus.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Izmantojot <i>Skola2030</i> izstrādāto uzdevumu/vingrinājumu “Kā dažādi faktori ietekmē un veido indivīda sociālo identitāti?”, skolēni meklē informāciju un pēta vēstures avotus. Veic 3. uzdevumu “Dzimumu lomu veidošanos un attīstību ietekmējošo faktoru pētniecība”. 2. Skolēni izvēlas vienu avotu, lai tajā akcentēto problemātiku pētītu padziļināti. Skolēni atrod citu vēstures avotu ar augstu ticamības pakāpi, kas varētu palīdzēt sniegt atbildi uz izvirzīto pētāmo jautājumu. Diskutē par tēmu un kopīgi veido prezentāciju. 3. Pēc tam kopā ar skolēniem tiek apgūta <i>Skola2030</i> debatēšanas atgāde “Argumentēšana un debatēšana”. 4. Klasē rīko debates par dzimumu vienlīdzības problēmām (piemēram, no ētiskā viedokļa dzimumu diskriminācija ir amorāla; no tiesiskā viedokļa dzimumu līdztiesība Eiropā ir ievērota; dzimumu līdztiesība mūsdienu pasaulē ir sasniegta utt.). Pirms debatēm skolēniem jāatlasa dažādi drošticami cēloņu un seku argumenti, kuri varētu aizstāvēt vienu no viedokļiem. <p>Izmantojamais informācijas resurss</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Dzimumlīdztiesība</i> [tiešsaiste]. Oficiālas statistikas portāls [skatīts 2022. g. 10. jūnijā]. Pieejams: https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/iedzivotaji/dzimumlidztiesiba

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Tiesiskas rīcības un ētisku vērtību pretrunas dažādās vēstures situācijās (12 mācību stundas)</p> <p><i>Atceries! Saikne starp temata apguves daļām: balstoties uz identitātes un stereotipu jautājumiem, skolēni diskutē un meklē piemērus tiesiskuma un ētikas jautājumiem gan vēsturē, gan mūsdienās.</i></p>			
<p>Personība krīzes situācija (2 mācību stundas)</p>	<p>Skaidro, kas ietekmē mūsdienu cilvēka rīcību dažādās krīzes situācijās.</p>	<p>Minēti konkrēti piemēri par cilvēku rīcību un tās iemesliem krīzes situācijās.</p>	<ol style="list-style-type: none"> Uzsākot runāt par krīzes situācijām, kopīgi ar skolēniem var: <ul style="list-style-type: none"> noskatīties Tavaklase.lv video “Kā sargājam Latviju?” un “Emocionālā drošība krīzes situācijās”; izpētīt Aizsardzības ministrijas izveidoto bukletu “Kā rīkoties krīzes gadījumā?”; noskatīties fragmentus no intervijas ar pretterorisma vienības OMEGA ilggadējo komandieri Juri Grabovski. Skolēni, skatoties videomateriālu, piefiksē situācijas un rīcību krīzes situācijās. Pēc materiāla noskatīšanās kopā ar skolotāju diskutē par cilvēku rīcību krīzes situācijā un rīcības iemesliem. <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> Cilvēkjauda. <i>Lai jebkura krīze tevi attīsta un neizārda to, kas tev dzīvē svarīgs</i> [tiešsaiste]. Saruna ar pretterorisma vienības OMEGA ilggadējo komandieri Juri Grabovski. 2019 [skatīts 2022. g. 10. jūnijā]. Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=-cfqrjqCHRY&ab_channel=CILV%C4%92KJAUDA <i>Emocionālā drošība krīzes situācijās</i> [tiešsaiste]. Tavaklase.lv [skatīts 2022. g. 10. jūnijā]. Pieejams: https://www.tavaklase.lv/video/emocionala-drosiba-krizes-situacijas/ <i>Kā sargājam Latviju?</i> [tiešsaiste]. Tavaklase.lv [skatīts 2022. g. 10. jūnijā]. Pieejams: https://www.tavaklase.lv/video/ka-sargajam-latviju/ <i>72stundas</i> [tiešsaiste]. Sargs.lv [skatīts 2022. g. 10. jūnijā]. Pieejams: https://www.sargs.lv/lv/tema/72stundas

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Tiesiskas rīcības un ētisku vērtību pretrunas Otrajā pasaules karā (10 mācību stundas)</p>	<p>Skaidro cilvēka un sabiedrības mijiedarbības pamatprincipus.</p> <p>Nosaka kopsakarības starp notikumiem un skaidro, kā vērtības mainās un kā tas ietekmē lēmumu pieņemšanu.</p> <p>Argumentē, kā indivīda rīcību dažādos vēstures posmos nosaka gan cilvēka individuālās īpašības, gan arī vēstures situācijas.</p>	<p>Skaidroti un ar piemēriem pamatoti iemesli cilvēku sadarbībai ar okupācijas režīmu un pretošanos tam.</p> <p>Salīdzināta cilvēku darbība līdzīgos apstākļos.</p> <p>Izteikts argumentēts viedoklis (principu, cēloņu un seku argumentus) par taisnīgumu un tiesiskumu dotajās situācijās (neemocionālu, lietojot faktus un jēdzienus).</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Skolēni sadalās grupās. Vispirms grupa saņem vai patstāvīgi meklē informāciju par sadarbību ar okupācijas režīmu (tematu piemēri: nacistiskās Vācijas un PSRS mobilizācija okupētajās teritorijās Otrajā pasaules karā; dalība holokaustā Otrā pasaules kara laikā; dalība PSRS veiktajās deportācijās Latvijā 1941. gadā). 2. Skolēni analizē iemeslus sadarbībai ar okupācijas režīmu, minot konkrētus piemērus – vismaz divu personu darbību. 3. Skolēni analizē tematu par pretošanos okupācijas režīmiem Latvijā – cilvēku rīcību, kas atbilda morāles principiem, taču teorētiski nebija tiesiska (ņemot vērā tobrīd spēkā esošos okupācijas režīma likumus). Katra grupa saņem vienu piemēru (tematu piemēri: Latvijas Centrālā padome un tās darbība, bēgļu laivas uz Zviedriju un bēgļu atbalstītāji, nacionālo partizānu darbība, ebreju glābēji). 4. Skolēni analizē iemeslus, kāpēc cilvēki izvēlējās pretoties okupācijas režīmam un min vismaz divu personu darbību. 5. Skolēni izveido īsu pārskatu, ar ko iepazīstina savus klasesbiedrus. Skolēni fiksē kopīgo un atšķirības apskatītajos piemēros (veidojot Venna diagrammu). 6. Veic <i>Skola2030</i> izstrādāto 4. uzdevumu “Morāles dilemmas vēsturiski kritiskās situācijās.” <p>Izmantojamie informācijas resursi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Latvijas Centrālā padome (35. epizode)</i> [tiešsaiste]. Atslēgas [skatīts 2022. g. 10. jūnijā]. Pieejams: https://atslegas.tv • <i>Kurzemes kara bēgļi un laivu vīri – glābēju varoņstāsts (29. epizode)</i> [tiešsaiste]. Atslēgas [skatīts 2022. g. 10. jūnijā]. Pieejams: https://atslegas.tv • <i>Nacionālie partizāni (37. epizode)</i> [tiešsaiste]. Atslēgas [skatīts 2022. g. 10. jūnijā]. Pieejams: https://atslegas.tv

1. Sociālās attiecības un identitāte	2. Mūsdienu sabiedrības attiecības ar vēsturi	3. Demokrātiskas valsts pārvaldīšana	4. Starptautiskās attiecības – ārpolitika un globalizācija	5. Inovatīva ekonomika	6. Ilgtspējīga saimniekošana un ieguldījums cilvēkkapitālā
--------------------------------------	---	--------------------------------------	--	------------------------	--

2. Mūsdienu sabiedrības attiecības ar vēsturi

Ieteicamais laiks temata apguvei: 40 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: meklē un atrod cēloņsakarības starp mūsdienu fenomeniem un to rašanās vēsturiskajiem apstākļiem, lai kritiski un daudzpusīgi izvērtētu informāciju, kura tiek izmantota, lai ietekmētu to, kā cilvēki rīkojas mūsdienās, un izvairītos no aktuālās propagandas un sabiedrības radikalizēšanas centieniem.

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Laika un telpas izpratne Eiropā (6 mācību stundas)</p> <p><i>Atceries! Apakštemats "Laika un telpas izpratne Eiropā" ir būtisks, lai sniegtu skolēniem pamata izpratni par tematā izmantotajiem jēdzieniem un koncepcijām un prasmes turpmāko apakštematu apguvē.</i></p>			
<p>Izpratne par jēdzienu "laiks" (1 mācību stunda)</p>	<p>Nosaka, ka jēdzienam "laiks" ir dažādi skaidrojumi.</p>	<p>Apkopoti dažādi jēdziena "laiks" skaidrojumi.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Temata ievadā skolēni izveido domu karti par jēdzienu "laiks", pierakstot atbildes, kuras skolēni nosauc, apkopojot iepriekš iegūtās zināšanas. 2. Izmantojot <i>Skola2030</i> izstrādāto uzdevumu/vingrinājumu "Laika un telpas izpratne Eiropā", veic 1. uzdevumu – izlasa dotos informācijas avotus un atbild uz jautājumiem par jēdziena "laiks" izpratni. 3. Veicot uzdevumu, skolēni papildina savu veidoto domu karti, pievienojot jaunus skaidrojumus par jēdzienu "laiks".

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Laika un telpas interpretācijas dažādos laikmetos un ietekme uz cilvēku pasaules uzskatu (5 mācību stundas)</p> <p>Laika un telpas interpretāciju ietekme uz cilvēku pasaules uzskatu (2 mācību stundas)</p>	<p>Salīdzina un secina laika un telpas interpretācijas dažādos vēstures periodos.</p>	<p>Raksturota laika un telpas izpratne dažādos vēstures periodos.</p> <p>Veikts dažādu izpratņu salīdzinājums.</p> <p>Analizēta laika un telpas interpretācija dažādos vēstures periodos.</p>	<ol style="list-style-type: none"> Skolēni pēta laika un telpas izpratni dažādos vēstures periodos, izmantojot skolotāja atlasītus vēstures un informācijas avotus: <ul style="list-style-type: none"> Senajās Austrumu civilizācijās; antīkajā pasaulē, (piemēram, grieķu un romiešu mitoloģijā); Bībelē (ebreju/kristiešu perspektīva) un viduslaikos – Krusta karu perspektīva; jaunajos laikos – Lielo ģeogrāfisko atklājumu piemērs; dažādās filozofiskajās koncepcijās ietvertās interpretācijas (I. Kants, A. Bergsons, F. Nīče); 20. gadsimtā (A. Einšteins). Vispirms skolēni izdara secinājumus par kopīgo un atšķirīgo laika un telpas izpratnē katrā vēstures periodā, tad argumentē viedokli par to, kāpēc laika un telpas interpretācija ir atšķirīga dažādos vēstures periodos. <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> Alhimionoks, R., Purēns, V. <i>Filozofija. Mācību līdzeklis</i>. Rīga: RaKa, 2010. Klišāns V. <i>Vēsture vidusskolai: I daļa</i>. Rīga: Zvaigzne ABC, 2008. Klišāns V. <i>Vēsture vidusskolai: II daļa</i>. Rīga: Zvaigzne ABC, 2008. Rubenis, A. <i>19. gadsimta kultūra Eiropā</i>. Rīga: Zvaigzne ABC, 2002. Rubenis, A. <i>Absolūtisma un apgaismības laikmeta kultūra</i>. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001. Rubenis, A. <i>Renesanse un reformācijas laikmeta kultūra Eiropā</i>. Rīga: Zvaigzne ABC, 2000.
	<p>Secina laika un telpas interpretācijas ietekmi uz cilvēka pasaules uztveri.</p>	<p>Ir izteikts viedoklis par laika un telpas interpretācijas ietekmi uz cilvēka pasaules uztveri.</p>	<p>Klasē diskutē par to, kā laika un telpas interpretācija ietekmēja cilvēka pasaules uztveri.</p> <p>Diskusijā iekļauj izziņas jautājumus:</p> <ul style="list-style-type: none"> Kā vadošā laika un telpas izpratne ietekmēja katra indivīda uzskatus par pasauli? Vai cilvēks varēja izvēlēties savu laika un telpas izpratni? Kādas atziņas mūsdienu cilvēkam saistās ar laiku un telpu? Kas tev nosaka laika un telpas vērtību?

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Koloniālisms eiropiešu apziņā (10 mācību stundas)</p> <p><i>Atceries! Saikne starp sadaļām: iepriekš apskatītajā temata daļā par laiku un telpu skolēni secināja, ka Eiropas iedzīvotājiem vēsturiski ir dominējis eurocentrisks skatījums gan uz pastāvošo situāciju, gan vēsturi. Šajā temata daļā skolēni iepazīst vēl vienu fenomenu, par kuru ilgstoši ir pastāvējis un nostiprinājies eurocentrisks skatījums.</i></p>			
<p>Eiropiešu ekspansija un eiropiešu pakļautās kultūras (4 mācību stundas)</p>	<p>Nosaka un analizē eiropiešu ekspansijas cēloņus un sekas, sākot ar 16. gs.</p>	<p>Apkopota informācija par eiropiešu ekspansijas cēloņiem un sekām.</p> <p>Salīdzināta eiropiešu ekspansija dažādos reģionos.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Skolēni meklē informāciju par kultūrām, kuras tika pakļautas eiropiešu ekspansijai Lielo ģeogrāfisko atklājumu laikā un vēlāk. Skolēni tiek sadalīti grupās (katrai grupai konkrēts kontinents vai reģions). Meklē dažādas kartes, kas atspoguļo trīs lielos kolonizācijas viļņus (no 16. līdz 18. gs. otrā puse, 18. gs. otrā puse līdz 19. gs. 70. gadiem, no 19. gs. 70. gadiem līdz 20. gs 50. gadiem). 2. Skolēni meklē (vēstures avoti, mācību grāmatas, interneta resursi u.c.) informāciju par to, kuras kultūras eiropieši pakļāva, atzīmē to atrašanās vietu kartē, kā arī veic pakļauto kultūru raksturojumu, norādot galvenos nodarbošanās veidus, kultūras raksturojumu (sniedzot četrus spilgtākos materiālās un nemateriālās kultūras piemērus), raksturojot sabiedrības dalījumu un dažādu sabiedrības kārtu lomu. 3. Skolēni iepazīstina ar iegūto informāciju klasesbiedrus. Klausoties stāstījumā, skolēni norāda eiropiešu ekspansijas līdzības un atšķirības dažādos reģionos. <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Western colonialism</i> [tiešsaiste]. Britannica [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://www.britannica.com/topic/Western-colonialism/Colonies-from-northern-Europe-and-mercantilism-17th-century • Klišāns, V. <i>Vēsture vidusskolai</i>: 2. daļa, 13. nodaļa – par maijiem, olmekiem, inkiem, actekiem (13.2.–13.4.), par Indijas teritorijā dzīvojošajiem (13.5.), par Ķīnas teritorijā dzīvojošajiem (13.6.). Rīga: Zvaigzne ABC, 2008. • “Cīņa par Āfriku” [tiešsaiste]. Nacionālā enciklopēdija. Atjaunots 2021. gada 29. martā [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://enciklopedija.lv/skirkklis/51695

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Eiropiešu pakļautās kultūras un kolonizatoru attieksme pret tām (2 mācību stundas)</p>	<p>Skaidro kolonizācijas procesā iesaistīto pušu vēsturisko notikumu/procesu interpretācijas.</p>	<p>Raksturota kolonizatoru attieksme pret pakļautajām kultūrām. Izvērtēti vēstures avotu radīšanas apstākļi, mērķis, raksturota autoru interpretācijas un avota vērtība vēstures izzināšanā.</p>	<ol style="list-style-type: none"> Skolēni apkopoto informāciju par eiropiešu pakļautajām sabiedrībām konfrontē ar vēstures avotiem, kuros pausta kolonizatoru attieksme pret šīm kultūrām. Izmantojot <i>Skola2030 izstrādāto</i> uzdevumu/vingrinājumu "Laika un telpas izpratne Eiropā", veic 5.1. uzdevumu. Skolēni, lasot dažādus vēstures avotus par kolonizatoru attieksmi pret pamatiedzīvotājiem, izvērtē avotu: <ul style="list-style-type: none"> radīšanas apstākļus (kāpēc avots tapis konkrētajā laika periodā); radīšanas mērķi; autora interpretācijas raksturojumu; vērtību vēstures izzināšanā.
<p>Dekolonizācijas process (2 mācību stundas)</p>	<p>Skaidro dekolonizācijas procesā iesaistīto pušu vēsturisko notikumu/procesu interpretācijas.</p>	<p>Izvērtēti viedokļu rašanās cēloņi, mērķi un noklusētie fakti. Secināts, kā un kāpēc veidojies eiropocentriskais pasaules redzējums.</p>	<ol style="list-style-type: none"> Apkopojot dažādos informācijas un vēstures avotos ietverto informāciju, skolēni salīdzina un izvērtē dekolonizācijas procesā iesaistīto pušu viedokļus par koloniālismu un dekolonizāciju: <ul style="list-style-type: none"> <i>Kas stāsta</i> – Kas ir viedokļa autors (izcelsme, uzskati, vērtības)? <i>Kāpēc stāsta</i> – Kādi ir viedokļa rašanās cēloņi un tā izteikšanas mērķis? <i>Kas paliek nepastāstīts?</i> – kādus faktus noklusē un kāpēc? Izmantojot iepriekš apkopoto informāciju un viedokļus par koloniālismu un dekolonizāciju, skolēni izdara secinājumus par to, kā tiek rakstīta un kas raksta koloniālisma vēsturi, un kā veidojies eiropocentriskais pasaules redzējums. <p>Izmantojamie informācijas resursi:</p> <ul style="list-style-type: none"> Klišāns, V. <i>Vēsture vidusskolai</i>: IV. daļa, 23. nodaļa (23.6.). Rīga: Zvaigzne ABC, 2008. <p>Informācijas avoti par dekolonizācijas procesu:</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Dekolonizācija</i> [tiešsaiste]. Nacionālā enciklopēdija. Atjaunots 2021. gada 18. aprīlī [skatīts 2022. g. 11. jūnijā] Pieejams: https://enciklopedija.lv/skirklis/36490 <i>The United Nations and Decolonization</i> [tiešsaiste]. United Nations [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://www.un.org/dppa/decolonization/en <p>Viedokļi par dekolonizāciju:</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>What is decolonization? What is Indigenization?</i> [tiešsaiste]. Kvīnsas Universitātes (Queen's University) raksts par dažādajām izpratnēm. Queen's University. Centre for Teaching and Learning [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://www.queensu.ca/ctl/resources/decolonizing-and-indigenizing/what-decolonization-what-indigenization <i>Decolonization of Asia and Africa, 1945–1960</i> [tiešsaiste]. ASV vēstures ekspertu viedoklis par dekolonizācijas procesu. Office of the Historian [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://history.state.gov/milestones/1945-1952/asia-and-africa

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Koloniālisma ideju ietekme uz mūsdienu sabiedrību (2 mācību stundas)</p>	<p>Analizē koloniālisma ideju ietekmi uz mūsdienu sabiedrību.</p>	<p>Izteikts viedoklis, atbildot uz izziņas jautājumiem.</p>	<ol style="list-style-type: none"> Skolēni analizē koloniālisma ideju ietekmi uz mūsdienu sabiedrību, apskatot spilgtākos 21. gadsimta notikumus, kas skar koloniālisma sekas: <ul style="list-style-type: none"> • <i>Black Lives Matter (BLM)</i> kustība; • Koloniālisma un/vai verdzības atbalsītāju statuju bojāšana un protesti pret tām (piemēram, <i>Edvarda Kolstona statuja Bristolē; Sesila Roda statujas Keiptaunā; Leopolda II statuja Beļģijā; konfederātu ģenerāļu un vergturu statujas ASV dienvidu štatos</i>); • Protesti pret Kolumba dienas atzīmēšanu; • Ierosinājumi mainīt ielu nosaukumus (Berlīnē, Francijā). Skolēni pauž faktos balstītu viedokli par jautājumiem: <ul style="list-style-type: none"> • Kādi viedokļi mūsdienās sastopami par koloniālismu un dekolonizāciju? • Kādi cēloņi (iekšēji un ārēji) ietekmē cilvēku viedokli par koloniālismu un dekolonizāciju mūsdienās? • Vai cilvēks mūsdienās var izvēlēties nepiekrīst nevienai pusei? • Vai eiropocentriskais pasaules redzējums ir beidzies? Ja jā, kas ir nācis tā vietā? <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Apine, A. <i>#Black Lives Matter – ne tikai sauklis, bet arī kustība ar 30 atzariem. Kāpēc tā radīta un ko grib panākt?</i> [tiešsaiste]. Latvijas Sabiedriskie mediji, 2020. g. 14. jūnijs [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://www.lsm.lv/raksts/zinas/zinu-analize/blacklivesmatter-ne-tikai-sauklis-bet-ari-kustiba-ar-30-atzariem-kapec-ta-radita-un-ko-grib-panakt.a363410/ • <i>Berlin's African quarter to change colonial-era street names</i> [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://www.dw.com/en/berlins-african-quarter-to-change-colonial-era-street-names/a-43474130 • Bryant, L. <i>In France, Street Names Carry a Colonial Burden</i> [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://www.voanews.com/a/europe_france-street-names-carry-colonial-burden/6191228.html • Peneze, Z. <i>Demokrātija ir ielās</i> [tiešsaiste]. Satori, 2017. g. 14. jūlijs [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://satori.lv/article/demokratija-ir-ielas • <i>The British Museum is full of stolen artifacts</i> [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=hoTxIRWvp8&ab_channel=Vox • Plūme, R. <i>Protestos pret rasismu dažādās valstīs turpinās pieminēkļu apgānīšana</i> [tiešsaiste]. Latvijas Sabiedriskie mediji, 2020. g. 12. jūnijs [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://www.lsm.lv/raksts/zinas/arzemes/protestos-pret-rasismu-dazadas-valstis-turpinas-piemineklu-apganisana.a363611/

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Koloniālisma ideju ietekme uz mūsdienu sabiedrību (2 mācību stundas)</p>			<ul style="list-style-type: none"> • Kezberis, U. <i>Krīt vergturu un kolonizatoru pieminekļi – rietumnieki saduras ar neērto vēsturi</i> [tiešsaiste]. Latvijas Sabiedriskie mediji, 2020. g. 15. jūnijs [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://www.lsm.lv/raksts/zinas/arzemes/krit-vergturu-un-kolonizatoru-pieminekli--rietumnieki-saduras-ar-neerto-vesturi.a363782/ • <i>Nelsons Mandela</i> [tiešsaiste]. Nacionālā enciklopēdija. Atjaunots 2021. g. 20. maijā [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://enciklopedija.lv/skirklis/33204-Nelsons-Mandela • Nagle, I. Pētnieks: <i>Pieminekļa noņemšana jāapspriež sabiedrībā</i>. [tiešsaiste]. Latvijas Sabiedriskie mediji, 2020. g. 20. jūnijs [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://www.lsm.lv/raksts/zinas/arzemes/petnieks-pieminekla-nonemsana-jaapspriezsabiedriba.a364618/ • Nagle, I. <i>Beļģijas karalis vizītē Kongo DR paudis nožēlu par beļģu koloniālās pagātnes grēkiem</i> [tiešsaiste]. Latvijas Sabiedriskie mediji, 2022. g. 9. jūnijs [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://www.lsm.lv/raksts/zinas/arzemes/belgijas-karalis-vizite-kongo-dr-paudis-nozelu-par-belgu-kolonialas-pagatnes-grekiem.a460834/

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Vēsturiskā mīta izmantošana patēriņa sabiedrībā (6 mācību stundas)</p> <p><i>Atceries! Sasaiste starp apakštematiem: turpinot pētīt mūsdienu procesu un vēsturisko norišu saistību, skolēni analizē konkrētu piemēru, kur vēsturiskie procesi un situācija mūsdienās ir ne tikai saistīti, bet arī tiek izmantoti dažādu mērķu, tajā skaitā komerciālu, sasniegšanai.</i></p>			
<p>Vikingu laikmets Eiropas vēsturē (2 mācību stundas)</p>	<p>Raksturo vikingu laikmetu un vikinga tēlu.</p>	<p>Izskaidrots jēdziens “vikings”.</p> <p>Izveidots vēstures un informācijas avotos balstīts vikingu laikmeta un vikinga tēla apraksts.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Izmantojot dažādus vēstures un informācijas resursus, skolēni noskaidro jēdzienu “vikings”. 2. Kontūrkartē skolēni atzīmē vikingu atrašanās vietas un laika līnijā iezīmē vikingu laikmetu Eiropas vēsturē. 3. Skolēni izpēta un salīdzina dažādus vikingu perioda vēstures un informācijas avotus (viduslaiku hronikas, sāgas, muzeju virtuālās izstādes) par vikingu laikmetu un vikingu tēlu skandināvu un Baltijas tautu vēsturē. 4. Veido domu karti, kurā izveido vikinga tēla aprakstu, iekļaujot: <ul style="list-style-type: none"> • kas? – tēla vispārīgs apraksts; • kāds? – tēla ārējās pazīmes; • kāds ir? – raksturo tēlu, tā īpašības, rīcību. <p>Ja skolēns dažādos vēstures un informācijas avotos konstatē atšķirības vikinga tēla aprakstā, norāda tās.</p> <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Vikingi</i> [tiešsaiste]. Britannica [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://www.britannica.com/topic/Viking-people • <i>Egila sāgas</i> [tiešsaiste]. Historia.lv [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://www.historia.lv/biblioteka/sirkklis/egila-sagas • Sāgas par vikingiem un vikingi Austrumeiropā [tiešsaiste]. Latvijas Radio 1 raidījums “Zināmais nezināmajā”. 2014. g. 11. jūnijs [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/zinamais-nezinamaja/sagas-par-vikingiem-un-vikingi-austrumeiropa.a39318/ • <i>Saga museum</i> [tiešsaiste]. Islandes sāgu virtuālais muzejs [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://www.sagamuseum.is • <i>The Icelandic Saga Database</i> [tiešsaiste]. Islandiešu sāgu datu bāze angļu valodā un skandināvu valodās [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://sagadb.org

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Vikinga tēls un laikmeta attēlojums mūsdienās un to komercializācija (2 mācību stundas)</p>	<p>Atpazīst un analizē dažādus vikinga tēla attēlojumus mūsdienu komerciālajā sabiedrībā.</p>	<p>Aprakstīta vikinga tēla izmantošana dažādās valstīs.</p> <p>Apkopojot iepriekš iegūto informāciju, skolēni sagatavo secinājumus par to.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analizējot šobrīd populāro un bieži izmantoto vikinga tēlu, skolēni izmanto <i>Skola2030</i> izstrādātā mācību materiāla "Laika un telpas izpratne Eiropā" 3.3. uzdevumu. 2. Papildus šim uzdevumam vai kā daļu no uzdevuma skolēniem uzdod izveidot prezentācijas par vikinga tēla izmantošanu dažādās valstīs, piemēram, Norvēģijā, Zviedrijā, Dānijā un Latvijā. Analizējot, piemēram, muzejus, kas veltīti vikingu laikmetam, un redzot atšķirības vikingu tēla izmantošanā mūsdienās, izdara secinājumus par to, kādēļ redzamas šādas atšķirības un kas nosaka veiksmīgu vēsturiskā tēla vai laikmeta komercializāciju. <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Norway's top Viking sites</i> [tiešsaiste]. Experience The Viking Culture [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://www.visitnorway.com/things-to-do/art-culture/vikings/top-sites/ • <i>The Vikings Come Alive</i> [tiešsaiste]. Visit Norway [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://www.visitnorway.com/things-to-do/art-culture/vikings/the-vikings-come-alive/ • <i>See where the Vikings left their mark in Denmark!</i> [tiešsaiste]. Visit Denmark [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://www.visitdenmark.com/denmark/things-do/history-and-culture/viking-denmark • <i>Top 10 Viking sites in Denmark</i> [tiešsaiste]. Visit Denmark [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://www.visitdenmark.com/denmark/things-do/history-and-culture/top-viking-sites • <i>Izstāde "Vikingu laiki Latvijā" ir stāsts par vidējo patiesību bez fantāzijas</i> [tiešsaiste]. Intervija ar izstādes "Vikingi un zviedru laiki Latvijā" veidotāju A. Radiņu. Latvijas Sabiedriskie mediji, 2016. g. 3. jūnijs [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://www.lsm.lv/raksts/dzive--stils/vesture/radins-izstade-vikingu-laiki-latvija-ir-stasts-par-videjo-patiesibu-bez-fantazijas.a185860/ • Šnē, A. <i>Kursi - sirotāji, tirgotāji vai vikingi</i> [tiešsaiste]. Latvijas Universitātes docenta A. Šnē raksts par vikingiem Latvijā. Diena.lv, 2008. g. 4. aprīlis [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://www.diena.lv/raksts/pasaule/krievija/kursi-sirotaji-tirgotaji-vai-vikingi-13432911

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Vēsturiskā mīta definēšana (2 mācību stundas)</p>	<p>Konfrontē vikinga tēlu mūsdienu komerciālajā vidē ar vikinga tēlu vēstures avotos.</p>	<p>Definēta vēstures mīta uzbūve un funkcijas mūsdienās.</p>	<p>1. Skolēni veic <i>Skola2030</i> mācību materiāla "Laika un telpas izpratne Eiropā" 3.1. uzdevumu. 2. Izmantojot vēsturiskas analogijas, definē vēstures mīta uzbūvi un funkciju mūsdienās, piemēram, vikingu tēlu un vikingu laikmetu.</p> <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Mīti vēsturē un mūsdienu pasaulē</i> [tiešsaiste]. Tavaklase.lv [skatīts 2022. g. 20. jūlijā]. Pieejams: Tavaklase.lv – Mīti vēsturē un mūsdienu pasaulē (1. stunda) • <i>Mīts</i> [tiešsaiste]. Britannica [skatīts 2022. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.britannica.com/topic/myth/Approaches-to-the-study-of-myth-and-mythology
<p>Vēsturisko interpretāciju izmantošana politisko mērķu sasniegšanai (12 mācību stundas) <i>Atceries! Sasaiste starp apakštematiem: ja iepriekšējā apakštematā skolēni noskaidroja, kā vēsturisko mītu un vēstures perioda interpretāciju var izmantot komerciāliem mērķiem, tad šajā tematā tiks apskatīta ietekme uz politiskajiem procesiem, t. sk. valsts pārvaldīšanu.</i></p>			
<p>Vēsturisko interpretāciju izmantošana mūsdienās (4 mācību stundas)</p>	<p>Skaidro, kā dažādos politiskajos režīmos mūsdienās izmanto vēsturiskās interpretācijas politiskiem mērķiem.</p>	<p>Atrasts piemērs, kurā saskatāma vēsturiskās interpretācijas izmantošana politiskiem mērķiem mūsdienās.</p>	<p>1. Lai rastos skaidrāka izpratne par politiskajiem režīmiem un dažādiem režīmu mērķiem, skolēni izveido vispārīgu pārskatu par politisko režīmu – demokrātijas, autoritārisma, totalitārisma – būtiskākajām pazīmēm. 2. Izveidoto pārskatu skolēni papildina ar savu viedokli par to, kuri režīmi visaktīvāk varētu izmantot vēsturi savu mērķu sasniegšanai. 3. Skolēni, izmantojot savas zināšanas, kā arī citus resursus, atrod vismaz vienu piemēru tam, kā mūsdienās vēsturiskas interpretācijas tiek izmantotas politiskiem mērķiem. 4. Skolēni kopīgi analizē atrastos piemērus un izdara savus secinājumus par to kādēļ vēsturiskas interpretācijas tiek izmantotas politiskiem mērķiem.</p> <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Authoritarianism</i> [tiešsaiste]. Britannica [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://www.britannica.com/topic/authoritarianism • <i>Demokrātija</i> [tiešsaiste]. Nacionālā enciklopēdija. Atjaunots. 2022. gada 14. martā [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://enciklopedija.lv/skirklis/130264-demokr%C4%81tija • <i>Totalitārisms</i> [tiešsaiste]. Nacionālā enciklopēdija. Atjaunots. 2022. gada 18. februārī [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://enciklopedija.lv/skirklis/51186-totalit%C4%81risms • <i>Mītu izmantošana politikā</i> [tiešsaiste]. Tavaklase.lv [skatīts 2022. gada 11. jūnijā]. Pieejams: https://www.tavaklase.lv/video/mitu-izmantosana-politika-2/

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Vēsturisko interpretāciju izmantošana politisko mērķu sasniegšanai (8 mācību stundas)</p>	<p>Pēta vēstures notikumu interpretāciju rašanos un izmantošanu dažādu politisko mērķu sasniegšanai.</p>	<p>Izveidots pētījums par konkrēta vēstures notikuma interpretācijām.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lai noskaidrotu, ka vēstures interpretācija nav raksturīga tikai mūsdienām, skolēni, analizējot un grupējot vēsturiskos avotus, analizē un konfrontē dažādu pētnieku viedokli par konkrētu fenomenu. 2. Lai skolēnam veidotos priekšstats par Latvijas vēstures politisko režīmu izmantošanu vēstures interpretācijā, skolēni sākotnēji veido pārskata tabulu, kurā atzīmē demokrātijas, totalitārisma un autoritārisma izpausmes Latvijā, nosakot būtiskākās katra režīma izpausmes.. 3. Izmantojot <i>Skola2030</i> izstrādāto uzdevumu/vingrinājumu "Laika un telpas izpratne Eiropā", skolēni veic 4. uzdevumu – vēsturisko avotu analizēšana un pētnieku viedokļu konfrontēšana par vēstures notikumu interpretāciju padomju laikos. Apskatot vēl citus interpretāciju atšķirību piemērus, skolēni diskutē par viena vēstures fenomena atšķirīgajām interpretācijām un to rašanās cēloņiem, izpausmēm un to sekām. 4. Skolēni pāros vai grupās veic izpētes darbu: ieteicams analizēt interpretācijas par <i>Senlatviju</i>, hercogu Jēkabu un hercogistes ziedu laikiem, 700 verdzības gadiem, <i>ulmaņlaikiem</i>, kā arī var izvēlēties citus piemērus. Skolēni var analizēt konkrētā mīta rašanās politiskos cēloņus vai arī skatīties plašāk un interpretāciju par katru mītu analizēt dažādos laika periodos – Latvijas brīvvalsts periodā (1918–1934), K. Ulmaņa autoritārā režīma laikā (1934–1940), padomju okupācijas periodā (1940–1991), mūsdienās (1991–...) –, vai arī meklēt, kādas bija vadošās vēstures interpretācijas nostādnes katrā no periodiem. Vēstures notikuma interpretāciju noskaidrošanai vēlams izmantot rakstus, kas pieejami periodika.lv 5. Pēc pētījuma veikšanas skolēni dalās ar secinājumiem un organizē diskusiju par pētījumu rezultātiem. <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Apals, G., Zanders, M. <i>Latvieši, vācbaltieši un Krievija: polemiska saruna</i>. Rīga: Aminori, 2020. • Bīrons, A., Dorošenko, V. <i>Vēstures zinātnes attīstība padomju Latvijā</i>. Rīga: Zinātne, 1966. • Mednis, I. <i>Savu vēsturi mēs rakstījām visi kopā</i>. Rīga: LU žurnāls "Latvijas Vēsture" fonds, 2005. • <i>Latvijas vēsturnieku komisijas raksti</i> [tiešsaiste]. 1.–29. sējums [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://www.president.lv/lv/latvijas-vesturnieku-komisijas-raksti • Klaviņš, K. <i>Vēsturiskie mīti: latviešu stereotipiskais pasaules redzējums (II)</i> [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://lvportals.lv/viedokli/257856-vesturiskie-miti-latviesu-stereotipiskais-pagatnes-redzejums-ii-2013 • Klaviņš, K. <i>Vēsturiskie mīti: izcelsme un nozīme modernas nācijas attīstībā (I)</i> [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: <i>Vēsturiskie mīti: izcelsme un nozīme modernas nācijas attīstībā (I)</i> – LV portāls (lvportals.lv)

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Kultūrvēsturiskais mantojums mūsdienās (6 mācību stundas)</p> <p><i>Atceries! Sasaiste starp apakštematiem: dažādas izpratnes par vēstures notikumiem un notikumu interpretācijas ir saskatāmas arī kultūrvēsturiskajā mantojumā.</i></p>			
<p>Pretrunīgi vērtētu kultūrvēsturiskā mantojuma piemēri (1 mācību stunda)</p>	<p>Atrod un definē pretrunīgi vērtētu kultūrvēsturiskā mantojuma piemēru.</p>	<p>Atrasta un skaidrota informācija par pretrunīgi vērtētu kultūrvēsturisko mantojumu.</p>	<p>Balstoties uz iepriekš apskatītajiem piemēriem un savām zināšanām, skolēni nosauc un pamato savu viedokli par, viņuprāt, pretrunīgi vērtētiem kultūrvēsturiskā mantojuma objektiem gan Latvijā, gan pasaulē.</p> <p>Izmantojamais informācijas resurss</p> <ul style="list-style-type: none"> Informācijai var izmantot arī rakstus par šo tematu Latvijas Sabiedriskā medija portālā [tiešsaiste] [skatīts 11.06.2022.] pieejams: https://www.lsm.lv/temas/kulturvesturiskais-mantojums/).
<p>Kultūrvēsturiskā mantojuma aizsardzība un saglabāšana (3 mācību stundas)</p>	<p>Pēta un diskutē par kultūrvēsturiskā mantojuma aizsardzību un saglabāšanu Latvijā un pasaulē.</p>	<p>Izveidots pārskats un minēti piemēri par kultūrvēsturiskā mantojuma aizsardzību.</p> <p>Izsaka viedokli par kultūrvēsturisko objektu aizsardzību un ieteikumiem kultūrvēsturisko objektu aizsardzības politikas pilnveidei.</p>	<ol style="list-style-type: none"> Skolēni apskata un analizē piemērus par kultūrvēsturiskā mantojuma aizsardzību. Izmantojot <i>Skola2030</i> izstrādāto uzdevumu/vingrinājumu "Laika un telpas izpratne Eiropā", veic 5.2 uzdevumu. Skolēni diskutē: 1) kāpēc visi kultūrvēsturiskie objekti netiek aizsargāti; 2) kā politika u.c. faktori (t. sk. vēsturiskie mīti un vēstures interpretācijas) ietekmē attieksmi pret kultūrvēsturiskajiem objektiem. Skolēni sniedz savus ieteikumus kultūrvēsturisko objektu aizsardzības politikas pilnveidei (balstoties, piemēram, uz Latvijas kultūrvēsturiskā mantojuma aizsardzības politiku). <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Cultural Heritage: monuments representing controversial history. Historical Content</i> [tiešsaiste]. Historiana [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://historiana.eu/historical-content/source-collections/cultural-heritage-monuments-representing-controversial-history <i>Cultural Heritage: Monuments and Statues. What does it mean to commemorate and remember the past with memorials?</i> [tiešsaiste]. Historiana [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://historiana.eu/learning-activity/Cultural%20Heritage:%20Monuments%20and%20Statues <i>Preserve the Remembrance. What do we want to preserve? Remembrance and memorials in official narratives</i> [tiešsaiste]. Historiana [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://historiana.eu/learning-activity/preserve-the-remembrance <i>Latvijas Republikas likums "Par kultūras pieminekļu aizsardzību"</i> [tiešsaiste]. Likumi.lv, 1992. g. 12. febr. [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/72551-par-kulturas-piemineklu-aizsardzibu <i>Latvijas kultūrvēsturisko pieminekļu saraksts</i> [tiešsaiste]. Mantojums [skatīts 2022. g. 11. jūnijā]. Pieejams: https://is.mantojums.lv

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Secinājumi par kultūrvēsturiskā mantojuma aizsardzību (2 mācību stundas)</p>	<p>Argumentē kultūrvēsturiskā mantojuma un vēstures interpretācijas mijiedarbību.</p>	<p>Uzrakstīta argumentēta eseja par to, kā vēstures interpretācijas ir saistītas ar kultūrvēsturiskā mantojuma izmantošanu mūsdienās.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Apkopojot tematā iegūto informāciju, skolēni sagatavo argumentētus un faktos balstītus secinājumus par to, kā vēstures interpretācijas ir saistītas ar kultūrvēsturiskā mantojuma izmantošanu mūsdienās (izmanto utilitāros un principu argumentus un ietver tajos dažādus piemērus). 2. Izmantojot <i>Skola2030</i> izstrādāto uzdevumu/vingrinājumu "Kultūrvēsturiskais mantojums mūsdienās", veic 6. uzdevumu.

1. Sociālās attiecības un identitāte	2. Mūsdienu sabiedrības attiecības ar vēsturi	3. Demokrātiskas valsts pārvaldīšana	4. Starptautiskās attiecības – ārpolitika un globalizācija	5. Inovatīva ekonomika	6. Ilgtspējīga saimniecība un ieguldījums cilvēkkapitālā
--------------------------------------	---	--------------------------------------	--	------------------------	--

3. Demokrātiskas valsts pārvaldīšana

Ieteicamais laiks temata apguvei: 45 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: izmantojot informāciju par sabiedrības struktūru, valsts pārvaldes mehānismu darbību Latvijā un citur pasaulē, attīstīt tiesību normu piemērošanas iemaņas, praktiski gūt pieredzi, organizējot un vadot atbilstoša līmeņa sabiedriski politiskus un ekonomiskus pasākumus, veidot prasmi pildīt saistības sabiedrisku un personisku prasību balansa atrašanai.

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Kāpēc varas un valsts idejas ir saistītas? (4 mācību stundas)</p> <p><i>Atceries! Apakštemats "Kāpēc varas un valsts idejas ir saistītas?" ir būtisks, lai sniegtu skolēniem pamata izpratni par tematā izmantotajiem jēdzieniem un koncepcijām un prasmes turpmāko apakštematu apguvē.</i></p>			
<p>Izpratne par jēdzienu "vara" un varas realizēšanas līdzekļiem (1 mācību stunda)</p>	<p>Skaidro jēdzienu "vara" un dažādās izpratnes par varas īstenošanas līdzekļiem.</p>	<p>Izveidojis un izvērtējis savu definīciju jēdzienam "vara".</p>	<p>Uzdevums</p> <ol style="list-style-type: none"> Skolēni izsaka savus pieņēmumus par to, ko nozīmē "vara", kas un kādi ir varas īstenošanas līdzekļi. Skolotājs norāda konkrētus varas īstenošanas līdzekļus (piemēram, autoritāte, pārliecība, manipulācija, tradīcijas, vardarbība, piespiešana, likums), un skolēni salīdzina doto varas īstenošanas līdzekļu izmantošanas motīvus, iespaidu uz cilvēka emocijām un uzvedību. Skolēni secina visu varas īstenošanas līdzekļu kopīgās iezīmes un izveido savu definīciju jēdzienam "vara". Klasē kopīgi apspriež atbildes. <p>Izmantojamais informācijas resurss</p> <ul style="list-style-type: none"> Vara [tiešsaiste]. Uzdevumi.lv [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://www.uzdevumi.lv/p/kulturologija/12-klase/vara-7892/re-9c1b6363-5d32-470d-a95a-bab5662f5f6f

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Varas formas (1 mācību stunda)</p>	<p>Raksturo anonīmas, individualizētas un institucionālas varas formas.</p>	<p>Fiksējis raksturīgo anonīmai, individualizētai un institucionālai katrai varas formai.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Skolēni tiek sadalīti sešās grupās (ja vienā klasē ir daudz skolēnu, var būt vairāk nekā sešas grupas, piedāvājot papildu piemērus institucionalizētai varai). Katra grupa saņem skolotāja sagatavotus informācijas avotus ar uzdevumu analizēt vienu no varas formām konkrētā valstī: anonīmu varas formu Senajā Divupē, anonīmu varas formu Senajā Ēģiptē, individualizētu varu Senajā Grieķijā (tirānija), individualizētu varu Senajā Romā (principāts), institucionalizētu varu 21. gs. Amerikas Savienotajās Valstīs, institucionalizētu varu 21. gs. Lielbritānijā. 2. Pētot varu šajās valstīs, skolēni apraksta: 1) kam pieder vara; 2) kādi varas īstenošanas paņēmieni tiek izmantoti, kāpēc; 3) kā izmantotie varas īstenošanas paņēmieni ietekmē sabiedrību – tās rīcību, noskaņojumu u. tml. 3. Pēc apraksta veikšanas skolēni iepazīstina klasesbiedrus ar iegūto informāciju, izmantojot galerijas metodi. Izdara kopīgus secinājumus, fiksējot raksturīgo katrai varas formai. <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Buildings & Government</i> [tiešsaiste]. Mesopotamia. World History Encyclopedia [skatīts 2022. gada 30. jūnijā]. Pieejams: https://www.ancient.eu/Mesopotamia/ • Klišāns, V. <i>Vēsture vidusskolai: 1. daļa</i>. Rīga: Zvaigzne ABC, 2008. • <i>Pharaoh</i> [tiešsaiste]. Britannica [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://www.britannica.com/topic/pharaoh • <i>Tyrant</i> [tiešsaiste]. Britannica [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://www.britannica.com/topic/tyrant • <i>Roman Empire</i> [tiešsaiste]. Britannica [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://www.britannica.com/place/Roman-Empire • <i>United States – State and local governments</i> [tiešsaiste]. Britannica [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://www.britannica.com/place/United-States/State-and-local-government • <i>United Kingdom: Government and Society</i> [tiešsaiste]. Britannica [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://www.britannica.com/place/England/Government-and-society

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?																																													
<p>Valsts pārvaldes veidi (2 mācību stundas)</p>	<p>Skaidro, kā dažādos vēstures periodos un mūsdienās notiek sabiedrības pārvaldīšana. Izvērtē valsts pārvaldes veidu priekšrocības.</p>	<p>Tabulas veidā apkopota informācija par dažādiem valsts pārvaldes veidiem. Secina, kam un kādu labumu sniedz dažādi valsts pārvaldes veidi.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lai izprastu, ka gan vēsturiski, gan mūsdienās pasaulē joprojām ir dažādi veidi, kā tiek īstenota vara un pārvaldīta valsts, skolēni veido pārskatu par dažādiem valsts pārvaldes veidiem. Skolēni izveido tabulu, kur pirmajā kolonnā ir uzskaitīti valsts pārvaldes veidi: absolūtā monarhija, konstitucionālā monarhija, pārstāvnieciskā demokrātija, tiešā demokrātija, diktatūra, oligarhija, teokrātija, militāra diktatūra. 2. Otrajā kolonnā skolēna uzdevums ir pierakstīt īsu valsts pārvaldes veida raksturojumu, norādot, kam pieder vara un kā tiek īstenota vara un valsts pārvalde. 3. Trešajā kolonnā skolēni pieraksta vienu piemēru no vēstures, kur šis valsts pārvaldes veids ir īstenots, savukārt ceturtajā kolonnā – vienu piemēru, kur šis valsts pārvaldes veids ir īstenots 21. gs. 4. Piektajā kolonnā skolēni pieraksta savu skaidrojumu par to, kāda ir šis valsts pārvaldes veida nepieciešamība – kam un kādu labumu tas dod? Tas radīs skolēniem priekšstatu, ka gan pagātnē, gan mūsdienās ir atšķirīgi valsts pārvaldes veidi, kas veidoti ar dažādiem mērķiem, un tikai daļa no tiem ir vērsti, lai sniegtu labumu plašākai sabiedrības daļai. 5. Pēc tam skolēni izdara individuālos secinājumus, ar dažādiem krāsu kodiem atzīmējot, piemēram: 1) valsts pārvaldes formu, kur cilvēkiem tiek dota vislielākā ietekme un brīvība; 2) valsts pārvaldes formu, kur cilvēkiem tiek dota vismazākā ietekme un brīvība. <p>Tabulas paraugs</p> <table border="1" data-bbox="1010 933 2047 1326"> <thead> <tr> <th>Pārvaldes veids</th> <th>Īss raksturojums (kam pieder vara un kā tiek īstenota vara un valsts pārvalde)</th> <th>Piemērs vēsturē</th> <th>Piemērs mūsdienās</th> <th>Valsts pārvaldes veida nepieciešamība (kam un kādu labumu tas dod?)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>absolūtā monarhija</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>konstitucionālā monarhija</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>pārstāvnieciskā demokrātija</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>tiešā demokrātija</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>diktatūra</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>oligarhija</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>teokrātija</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>militārā diktatūra</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <p><i>* Aizpildīto tabulu nepieciešams saglabāt, jo to izmantos citos šī temata uzdevumos, t.sk. būs nepieciešams pievienot vēl vienu kolonnu.</i></p>	Pārvaldes veids	Īss raksturojums (kam pieder vara un kā tiek īstenota vara un valsts pārvalde)	Piemērs vēsturē	Piemērs mūsdienās	Valsts pārvaldes veida nepieciešamība (kam un kādu labumu tas dod?)	absolūtā monarhija					konstitucionālā monarhija					pārstāvnieciskā demokrātija					tiešā demokrātija					diktatūra					oligarhija					teokrātija					militārā diktatūra				
Pārvaldes veids	Īss raksturojums (kam pieder vara un kā tiek īstenota vara un valsts pārvalde)	Piemērs vēsturē	Piemērs mūsdienās	Valsts pārvaldes veida nepieciešamība (kam un kādu labumu tas dod?)																																												
absolūtā monarhija																																																
konstitucionālā monarhija																																																
pārstāvnieciskā demokrātija																																																
tiešā demokrātija																																																
diktatūra																																																
oligarhija																																																
teokrātija																																																
militārā diktatūra																																																

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Kā veidojusies un attīstījusies ideja par pārvaldi tautas interesēs? (6 mācību stundas)</p> <p><i>Atceries! Saikne starp apakštematiem: iepriekšējā apakštematā skolēni, analizējot piemērus gan vēsturē, gan mūsdienās, secināja, ka ne vienmēr valsts pārvalde tiek īstenota tautas interesēs. Pieņemot, ka demokrātija ir taisnīgākā valsts pārvaldes forma, skolēni analizē tās rašanās iemeslus un attīstību.</i></p>			
<p>Demokrātijas attīstība (2 mācību stundas)</p>	<p>Skaidro demokrātijas rašanās iemeslus un attīstību.</p> <p>Secina, vai vienmēr ar vārdu “demokrātija” ir saprasts viens un tas pats.</p>	<p>Izveidots apkopojums par klasisko grieķu tiešo demokrātiju, Romas republikas pārstāvniecisko demokrātiju, 18. gs. apgaismības filozofu Dž. Loka un Ž. Ž. Ruso idejām, Latvijas Republiku un 21. gs idejām.</p> <p>Ilustrēta demokrātijas ideju vēsturiskā attīstība un ietekme uz demokratizācijas procesa izmaiņām.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Skolēni par demokrātisku pārvaldi ir mācījušies pamatskolā, tāpēc, lai aktualizētu tematu, var sākt ar uzdevumu, kurā skolēni uzraksta pazīmes, kas, viņuprāt, raksturo demokrātisku valsti. Skolēni dalās ar atbildēm, un skolotājs uzdod jautājums par demokrātijas diskutablajiem elementiem, piemēram, 1) vai pārstāvju iecelšana ir tautas vairākuma varas īstenošana; 2) vai lēmumu pieņemšanā ir jāpiedalās visai tautai vai vismaz lielākajai daļai; 3) vai tautai jālemj par visiem jautājumiem vai jāizsaka savs viedoklis tikai vēlēšanās. 2. Tālāk tiek analizēta demokrātijas attīstība. Skolēni tiek sadalīti grupās, un katrai grupai tiek iedots viens demokrātijas attīstības posms/piemērs: 1) neliberālā demokrātija Atēnās; 2) neliberālā demokrātija Romas republikā; 3) liberālā demokrātija – empīriskās un racionālās domas tradīcija Anglijā (Dž. Loks); 4) liberālā demokrātija – empīriskās un racionālās domas tradīcijas Francijā (Ž. Ž. Ruso); 5) demokrātijas ieviešana Amerikā – Amerikas revolūcija; 6) demokrātijas ieviešana Francijā – Franču revolūcija; 7) Latvijas Republika (1918–1934). Analizējot savu piemēru, skolēnu grupas raksturo: 1) kam piederēja vara, cik liela daļa no sabiedrības tā bija; 2) kā notika lēmumu pieņemšana; 3) kādos veidos vēl tauta tika iesaistīta valsts pārvaldē; 4) kādas idejas tika izvirzītas (piemēram, par cilvēka lomu politikā, par tiesībām); 5) kā pastāvošā valsts vara ietekmēja demokratizācijas procesu; 6) kādas pretējas idejas pastāvēja konkrētajā laika periodā. 3. Pēc pētījuma veikšanas skolēni veido kopīgu laika līniju, norādot, kādas jaunas idejas radušās katrā demokrātijas attīstības posmā. Atrod un pievieno informāciju par demokrātijas attīstības idejām 21. gadsimtā. <p>Izmantojamais informācijas resurss</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Īsi par demokrātiju: rakstu krājums.</i> Rīga: Latvijas Nacionālā bibliotēka, 2017. 13.–72. lpp. • <i>Demokrātijas attīstība</i> [tiešsaiste]. Tavaklase.lv [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://www.tavaklase.lv/video/demokratijas-attistiba/

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Demokrātija 21. gs. (4 mācību stundas)</p>	<p>Analizē demokrātijas izvērtēšanas kritērijus. Secina, cik demokrātiska ir Latvija.</p>	<p>Balstoties uz demokrātijas pētījumiem, izveidoti argumentēti secinājumi par būtiskākajiem demokrātijas novērtēšanas kritērijiem. Pēc kritērijiem izvērtēta demokrātija mūsdienu Latvijā.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pēc tam, kad laika līnijā demokrātijas attīstība ir analizēta, sākot no senajiem laikiem līdz pat 20. gs., skolēniem tiek lūgts izteikt viedokli par to: 1) kāda ir demokrātija 21. gs.; 2) vai 21. gs. valstīm ir vieglāk vai sarežģītāk būt demokrātiskām nekā iepriekšējos periodos. Skolēnu atbildes apkopo Padlet sienā, lai arī pārējie klasesbiedri ar tām var iepazīties. Šāds uzdevums skolēniem ļaus prognozēt pašreizējo un turpmāko demokrātijas attīstību, kā arī mudinās domāt un argumentēt par to, ka demokrātijas īstenošana nav viegls process. 2. Lai iegūtu priekšstatu, ka pat 21. gs. demokrātija pasaules valstīs nav vienāda, skolēni grupās iepazīstas ar pētījumiem par demokrātiju (t. sk. demokrātijas indeksiem). Lai skolēni iegūtu pēc iespējas plašāku izpratni par to, kas ir demokrātijas indeksi, kā tie darbojas un kādus kritērijus ņem vērā izvērtējumā, ieteicams skolēnus sadalīt grupās un katrai grupai piedāvāt atšķirīgu pētījumu. <ul style="list-style-type: none"> • <i>Freedom House</i> demokrātijas indekss – dati tiek atjaunoti katru gadu; apskats par 201 pasaules valsti; detalizēta informācija parādās, kad tiek uzklikšķināts uz konkrētās valsts nosaukuma (pieejams: https://freedomhouse.org/explore-the-map?type=fhw&year=2022). • <i>Varieties of Democracy</i> – apkopojums par demokrātijas attīstību dažādās valstīs no 1789. līdz 2021. gadam (pieejams: https://v-dem.net/media/publications/dr_2022.pdf). • <i>The Economist Intelligence Unit</i> demokrātijas indekss – dati tiek atjaunoti katru gadu; apskats par 167 valstīm; ir iespējams lejupielādēt bezmaksas apskatu, taču pirms tam ir nepieciešams pierēģistrēties (pieejams: https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2021/). • <i>International Institute for Democracy and Electoral Assistance (IDEA) Global State of Democracy</i> – analizē demokrātijas attīstību dažādos pasaules reģionos, identificē draudus demokrātijai (pieejams: https://www.idea.int/gsoc/). • <i>Bertelsmann Transformation Index</i> – analizē valstu virzību uz demokrātiju, kā arī demokrātijas attīstību; datiem par katru valsti var piekļūt vai nu uzklikšķinot uz valsts kartē, vai arī izvēloties kopsavilkuma apskatīšanu (pieejams: https://bti-project.org/en/?&cb=00000). 3. Skolēni grupā izskata konkrēto demokrātijas indeksu, pieraksta, kādi kritēriji tiek ņemti izvērtējumā, kuras valstis tiek analizētas, kā arī veic citas piezīmes, kas var būt svarīgas turpmākā pētījuma veikšanā. 4. Skolēnu grupas iepazīstina ar saviem secinājumiem arī pārējos klasesbiedrus. Pēc tam skolēni kopīgi vienojas par pieciem (skaits var tikt mainīts, ņemot vērā darbam paredzēto laiku, skolēnu spējas un ieinteresētību tematā), viņuprāt, būtiskākos demokrātijas novērtēšanas kritērijus.

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
			<p>5. Atbilstoši šiem kritērijiem skolēni veic Latvijas sabiedrības demokrātiskās attīstības analīzi, pamatojot savu viedokli un secinājumus (pirms tam klasē ieteicams izrunāt, ko var izmantot kā savu argumentu pamatojumus – ekspertu viedokli, kas atrodams, piemēram, domnīcā “Providus” vai žurnālā “Latvijas intereses Eiropas Savienībā”, rakstus un politologa viedokļa apkopojumu, kas publicēts uzticamos medijos u.tml.).</p> <p>6. Pētījuma noslēgumā skolēni sniedz savu secinājumu par to, cik, balstoties uz šiem kritērijiem, demokrātiska ir Latvija.</p> <p>*Darbu var vērtēt ar summatīvo vērtējumu.</p> <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Domnīca “Providus” [tiešsaiste]. Biedrība “Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS” [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: http://providus.lv • Žurnāls <i>Latvijas intereses Eiropas Savienībā</i> [tiešsaiste]. Analītisks izdevums, kurā savu ekspertīzi Eiropas Savienības jautājumos sniedz ES politikas pētnieki un speciālisti. 2018. g. – 2021. g. maijs [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://www.mfa.gov.lv/lv/zurnals-latvijas-intereses-eiropas-savieniba • Latvijas politologu viedoklis, piemēram: <ul style="list-style-type: none"> • <i>Ivars Ijabs</i>: profils, raksti [tiešsaiste]. Satori [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://satori.lv/profile/ivars-ijabs • <i>Iveta Kazoka</i>: raksti, pētījumi, projekti [tiešsaiste]. Domnīca “Providus” [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: http://providus.lv/iveta-kazoka; Latvijas Sabiedriskie mediji [skatīts 2022. g. 30. jūnijs]. Pieejams: https://www.lsm.lv/autors/iveta-kazoka/ • <i>Filips Rajeviskis</i> [tiešsaiste]. Ziņu portāla lsm.lv sadaļa [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://www.lsm.lv/temas/filipsrajeviskis/

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?																																																						
<p>Kā vēsturiski veidojusies un mūsdienās tiek īstenota varas dalīšana? Kā Latvijā darbojas valsts pārvalde? (8 mācību stundas)</p> <p><i>Atceries! Saikne starp apakštematiem: apakštematā “Kā veidojusies un attīstījusies ideja par pārvaldi tautas interesēs?” skolēni analizē demokrātisku valsts pārvaldi un tās izpausmes. Kā viena no demokrātiskas valsts iezīmēm ir varas dalīšana, ko skolēni analizē šajā apakštematā.</i></p>																																																									
<p>Valsts varas dalīšana (2 mācību stundas)</p>	<p>Salīdzinot lēmumu pieņemšanu dažādos valsts pārvaldes veidos, skaidro varas dalīšanas nepieciešamību.</p>	<p>Izskaidrota politisko līderu loma lēmumu pieņemšanā dažādos valsts pārvaldes veidos.</p>	<p>1. Skolēni izmanto tabulu, kurā 1. apakštematā veidoja apkopojumu par valsts pārvaldes veidiem. Tabulai pievieno vēl vienu kolonnu, kurā skolēni apraksta, kādas iespējas lēmumu pieņemšanā konkrētajās valsts pārvaldes formās pieder politiskajiem līderiem.</p> <p>Tabulas paraugs</p> <table border="1" data-bbox="1010 647 2056 1070"> <thead> <tr> <th>Pārvaldes veids</th> <th>Īss raksturojums (kam pieder vara un kā tiek īstenota vara un valsts pārvalde)</th> <th>Piemērs vēsturē</th> <th>Piemērs mūsdienās</th> <th>Valsts pārvaldes veida nepieciešamība (kam un kādu labumu tas dod?)</th> <th>Kādas iespējas lēmumu pieņemšanā pieder politiskajiem līderiem?</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>absolūtā monarhija</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>konstitucionālā monarhija</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>pārstāvnieciskā demokrātija</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>tiešā demokrātija</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>diktatūra</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>oligarhija</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>teokrātija</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>militārā diktatūra</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <p>2. Diskutējot par atbildēm ar klasesbiedriem, skolēni secina, kāpēc ir bīstami visu politisko varu nodot vienas personas rokās un kāpēc ir nepieciešama varas dalīšana.</p>	Pārvaldes veids	Īss raksturojums (kam pieder vara un kā tiek īstenota vara un valsts pārvalde)	Piemērs vēsturē	Piemērs mūsdienās	Valsts pārvaldes veida nepieciešamība (kam un kādu labumu tas dod?)	Kādas iespējas lēmumu pieņemšanā pieder politiskajiem līderiem?	absolūtā monarhija						konstitucionālā monarhija						pārstāvnieciskā demokrātija						tiešā demokrātija						diktatūra						oligarhija						teokrātija						militārā diktatūra					
Pārvaldes veids	Īss raksturojums (kam pieder vara un kā tiek īstenota vara un valsts pārvalde)	Piemērs vēsturē	Piemērs mūsdienās	Valsts pārvaldes veida nepieciešamība (kam un kādu labumu tas dod?)	Kādas iespējas lēmumu pieņemšanā pieder politiskajiem līderiem?																																																				
absolūtā monarhija																																																									
konstitucionālā monarhija																																																									
pārstāvnieciskā demokrātija																																																									
tiešā demokrātija																																																									
diktatūra																																																									
oligarhija																																																									
teokrātija																																																									
militārā diktatūra																																																									

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Valsts varas dalīšana (2 mācību stundas)</p>	<p>Ilustrē un skaidro varas dalīšanas principu Latvijā, raksturo likumdevējvaras, izpildvaras un tiesu varas funkcijas.</p>	<p>Apkopoti un shematiski attēloti varas dalīšanas principi Latvijā.</p>	<p>Izmantojot informācijas resursus un savas zināšanas, skolēni shematiski attēlo varas dalīšanas principu un to raksturo, apskatot Latvijas piemēru, norāda likumdevējvaras, izpildvaras un tiesu varas funkcijas, kā arī salīdzina to īstenošanas iespējas.</p> <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Separation of powers</i> [tiešsaiste]. Britannica [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://www.britannica.com/topic/separation-of-powers • Brikmane, E. <i>Valsts prezidenta loma valsts varas dalījuma sistēmā</i> [tiešsaiste]. Latvijas Vēstnesis [skatīts 2022. g. 30. jūnijs]. Pieejams: https://lvportals.lv/skaidrojumi/259047-valsts-prezidenta-loma-valsts-varas-dalijuma-sistema-2013 Informācija apkopota infografikā, kas pieejama: https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/valsts-prezidenta-loma-neitrals-un-izludinosa-vara-kuras-politiska-neatbildiba-ir-maldiga.a319233/ • <i>Ko dara Saeima?</i> [tiešsaiste]. Latvijas Republikas Saeima [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://www.saeima.lv/lv/viegli-lasit/ko-dara-saeima • <i>Latvijas Republikas Saeima</i> [tiešsaiste]. Latvijas Republikas Saeima [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://www.saeima.lv/faktulapas/Latvijas_Republikas_Saeima_LV.pdf • <i>Ministru kabineta pilnvaras un funkcijas</i> [tiešsaiste]. Latvijas Republikas Ministru kabinets [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://www.mk.gov.lv/lv/ministru-kabineta-pilnvaras-un-funkcijas • <i>Tiesu vara</i> [tiešsaiste]. Nacionālā enciklopēdija. Atjaunots 2022. g. 3. janvārī [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://enciklopedija.lv/skirklis/2904-tiesu-vara • <i>Darbības pamats un funkcijas</i> [tiešsaiste]. Latvijas Republikas Augstākā tiesa [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: http://www.at.gov.lv/lv/par-augstako-tiesu/darbiba/darbibas-pamats-un-funkcijas
<p>Varas dalīšanas principa īstenošana Latvijā (2 mācību stundas)</p>	<p>Secina un skaidro, kā varas dalīšana nodrošina demokrātiskas valsts pamatu.</p>	<p>Atrasti pierādījumi valsts varas dalīšanas īstenošanai.</p> <p>Raksturota Valsts kancelejas, Pārresoru koordinācijas centra, Tiesībsarga u.c. institūciju darbība.</p> <p>Argumentēta varas dalīšanas nepieciešamību demokrātiskas valsts pamata izveidei.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lai analizētu valsts varas dalīšanas darbību, skolēni meklē konkrētus pierādījumus Latvijas valsts institūciju, kuras nodrošina varas dalījumu Latvijā, darbībai likumdošanas un lēmumu pieņemšanas procesā. Konkrētējot meklēšanu, skolēniem var norādīt apskatāmo laika periodu, piemēram, pēdējo trīs mēnešu posmu. Skolēni informāciju var meklēt valsts pārvaldes tiešsaistes sadaļā vai ziņu portālos, piemēram, lsm.lv. 2. Katrai valsts pārvaldes institūcijai skolēni norāda trīs pierādījumus par darbības likumdošanas un lēmumu pieņemšanas procesu (piemēram, trīs pieņemtus likumus vai likuma grozījumus, trīs izsludinātus rīkojumus, trīs izskatītas Augstākās tiesas lietas). 3. Skolēni papildina Latvijas varas dalīšanas shēmu ar Valsts kancelejas, Tiesībsarga u. c. valsts pārvaldes institūciju darbības raksturojumu un vienu piemēru par šo institūciju praktisku darbību likumdošanas un lēmumu pieņemšanas procesā. 4. Skolēni uzraksta argumentētu viedokli par to, vai un kā varas dalīšana nodrošina demokrātiskas valsts pamatu.

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Likumu un lēmumu pieņemšanas process Latvijā (2 mācību stundas)</p>	<p>Demonstrē un interpretē valsts pārvaldes institūciju darbību likumu vai lēmumu pieņemšanas procesā.</p>	<p>Attēlots likumprojekta vai lēmuma pieņemšanas process, skaidrojot konkrētas institūcijas iesaisti, darbības un atbildību.</p>	<p>Lai aktualizētu zināšanas par likumdošanas un lēmumu pieņemšanas procesu, skolēnus var lūgt izteikt savas versijas, piemēram, par laika posmu no likumprojekta iesniegšanas līdz tā pieņemšanai vai likumprojekta virzības posmiem.</p> <p>Lai secinātu, kā Latvijā notiek likumu un lēmumu pieņemšana, skolēni veic simulāciju.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Vispirms skolēni individuāli iepazīstas ar kādu dokumentu, kurā definēti sabiedrībai aktuāli ekonomiski, politiski un sociāli mērķi, piemēram, Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2027 (pieejams: https://www.pkc.gov.lv/lv/nap2027). 2. Ieteicams visai klasei piedalīties kopīgā simulācijā un izvēlēties vienu sabiedrībai aktuālu mērķi no apskatītā dokumenta. Mērķa izvēli var veikt ar dažādām metodēm, piemēram, "izslēgšanas turnīra" metodi, kurā vispirms katrs skolēns atsevišķi izvirza savu ideju/mērķi. Visi skolēni balso, izvēloties starp 1. un 2. skolēna izvēlēm, un tā, par kuru saņemts lielākais balsu skaits, tad pāriet uz nākamo kārtu. Pēc tam balso, izvēloties starp 3. un 4. skolēna izvēlēm utt. Tādu pašu balsošanu atkārto starp idejām arī nākamajos posmos, līdz tiek izvēlēta viena no divām idejām. Šo ideju shēmu ieteicams saglabāt, jo tā var tikt izmantota citā uzdevumā. 3. Pēc likumprojekta vai lēmuma idejas formulēšanas skolēni tiek sadalīti grupās. Katra skolēnu grupa simulācijā atveidos konkrētu valsts pārvaldes institūciju: Saeimu, ministriju, Ministru kabinetu, Valsts prezidentu, Augstāko tiesu. Viens skolēns (piemēram, idejas autors) vai skolēnu grupa atveido likumprojekta iesniedzēju un nodrošina likumprojekta virzību, sniedz precizējumus, ja tādi nepieciešami. Skolotājs sniedz precizējumus vai veic korekcijas, ja tādas nepieciešamas. 4. Pirms simulācijas izspēles skolēni vēlreiz iepazīstas ar konkrētās institūcijas pienākumiem un darbību likumdošanas procesā. 5. Skolēni veic simulāciju.

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Likumu un lēmumu pieņemšanas process Latvijā (2 mācību stundas)</p>			<p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Komisijas un apakškomisijas</i> [tiešsaiste]. Latvijas Republikas Saeima [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://www.saeima.lv/lv/14-saeima/komisijas-un-apakskomisijas-14 • <i>Kā top likums?</i> [tiešsaiste]. Latvijas Republikas Saeima [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://www.saeima.lv/lv/likumdosana/ka-top-likums • Šaboņa, I. <i>Kā top likums?</i> [tiešsaiste]. Latvijas Vēstnesis [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://lvportals.lv/norises/234963-ka-top-likums-2011 • <i>Ministru kabineta pilnvaras un funkcijas</i> [tiešsaiste]. Ministru kabinets, 2020. g. 8. decembris [skatīts 2022. g. 30. jūnijs]. Pieejams: https://www.mk.gov.lv/lv/ministru-kabineta-pilnvaras-un-funkcijas • <i>Prezidenta pienākumi un tiesības</i> [tiešsaiste]. Valsts prezidenta kanceleja, 2021. g. 9. marts [skatīts 2022. g. 30. jūnijs]. Pieejams: https://www.president.lv/lv/valsts-prezidents/valsts-prezidenta-institucija/pienakumi-un-tiesibas#gsc.tab=0 • <i>Darbības pamats un funkcijas</i> [tiešsaiste]. Latvijas Republikas Augstākā tiesa, Senāts [skatīts 2022. g. 30. jūnijs]. Pieejams: http://www.at.gov.lv/lv/par-augstako-tiesu/darbiba/darbibas-pamats-un-funkcijas • <i>Normatīvo aktu projektu izstrādes rokasgrāmata</i> [tiešsaiste]. Valsts Kanceleja [skatīts 2022. g. 30. jūnijs]. Pieejams: https://tai.mk.gov.lv/book/1

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Lēmumu pieņemšana pašvaldībās (2 mācību stundas)</p>	<p>Raksturo pašvaldību pienākumus un atbildības jomas.</p> <p>Analizē idejas īstenošanas iespējas pašvaldībā.</p> <p>Secina, kā pašvaldībā pieņemtie lēmumi un sabiedrības līdzdalība tieši ietekmē sabiedrības dzīvi.</p>	<p>Raksturoti pašvaldības pienākumu un atbildības, lēmumu pieņemšanas, sabiedrības līdzdalības un reģionālās sadarbības galvenie principi.</p> <p>Secināts, kādas idejas iespējams īstenot pašvaldības līmenī, un noteikti sadarbības veidi efektīvam rezultātam.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pirms uzdevuma veikšanas var vēlreiz izmantot skolēnu iepriekš veidoto shēmu "izslēgšanas turnīrā". Pirms ideju analizēšanas skolēni kopīgi ar skolotāju apskata savas pašvaldības pēdējos pieņemtus lēmumus (apskatāmi konkrētās pašvaldības tīmekļvietnē, sadaļā "Pārvalde" (Domes sēdes, Lēmumi), kā arī aktualizē vai iegūst informāciju par pašvaldību atbildības jomām. Var apskatīt arī pašvaldību tīmekļvietņu sadaļu "Sabiedrības līdzdalība", lai gūtu priekšstatu par to, kā iedzīvotāji var iesaistīties lēmumu pieņemšanā. Skolēni tiek aicināti apskatīt savas iepriekš izteiktās idejas un norādīt uz tām idejām, kuras ir iespējams īstenot citā mērogā, piemēram, pašvaldībā (ņemot vērā pašvaldības funkcijas un atbildības jomas). Skolēnu idejas tiek apkopotas, piemēram, pievienojot komentārus iepriekš izveidotajā shēmā. 2. Apakštemata noslēgumā skolēni individuāli veic pētījumu par to, kā lēmumu pieņemšana notiek pašvaldības līmenī, kādas ir sabiedrības līdzdalības iespējas un kādas reģionālās sadarbības iespējas pastāv apskatāmajā situācijā. Pētījumu var vērtēt ar summatīvo vērtējumu. <ul style="list-style-type: none"> • Pētījuma pirmajā daļā skolēni iepazīstas ar informāciju par pašvaldību pienākumiem un atbildības jomām un veido aprakstu. <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Balode, L. <i>Kā un ko pašvaldības nodrošina iedzīvotājiem?</i> [tiešsaiste]. Latvijas Vēstnesis, 2017. g. 11. aprīlis [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://lvportals.lv/skaidrojumi/286450-ka-un-ko-pasvaldibas-nodrosina-iedzivotajiem-2017 • Pašvaldību likums [tiešsaiste]. Likumi.lv, 2022. g. 20. oktobris [skatīts 2023. g. 16.novembrī]. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/336956-pasvaldibu-likums 3. Pētījuma otrajā daļā skolēni, balstoties uz apkopoto informāciju par pašvaldības kompetencēm un pienākumiem, izvērta ideju, par kuras īstenošanu varētu lemt pašvaldība. Skolēni var izmantot precizētas savas idejas no iepriekšējā uzdevuma vai izvērīt citu ideju. Pētījuma otrajā daļā skolēni apraksta ideju, pamato, kā tā ietilpst pašvaldības kompetencēs, kā arī apraksta darbības, kas būtu jāveic, lai šī ideja tiktu īstenota un pašvaldība nolemtu par tās īstenošanu. 4. Pētījuma trešajā daļā skolēni apraksta vismaz vienu piemēru, kā konkrētajā gadījumā ir iespējama un īstenojama pašvaldību sadarbība, lai ideja tiktu īstenota efektīvāk. <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bite, D. <i>Pašvaldību sadarbība Latvijā</i> [tiešsaiste]. Rīga: Latvijas Universitāte, promocijas darbs, 36.–40. lpp. [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://ortus.rtu.lv/science/lv/publications/13116 • Vilcāne, V. <i>Pašvaldību starptautiskā sadraudzība</i> [tiešsaiste]. Latvijas Vēstnesis [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://lvportals.lv/norises/258936-pasvaldibu-starptautiska-sadraudziba-2013 5. Pētījuma noslēgumā skolēni rakstiski izdara secinājumus par pašvaldības pieņemto lēmumu un sabiedrības līdzdalības tiešo ietekmi uz iedzīvotāju dzīvi, t. sk. viņu pašu labklājību.

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Kā notiek tiesiskās kārtības uzturēšana Latvijā? (6 mācību stundas)</p> <p>Atceries! Sasaiste starp apakštematiem: iepriekšējā apakštematā skolēni noskaidroja, ka tiesu vara ir viens no varas dalījuma atzariem, taču praktiskajos darbos pamatā tika analizēta likumdevējvara un izpildvara. Šajā apakštematā skolēni analizē tiesu varas darbību.</p>			
<p>Tiesu sistēma Latvijā (4 mācību stundas)</p>	<p>Apraksta Latvijas tiesu sistēmas institūcijas un to funkcijas.</p>	<p>Apkopota būtiskākā informācija par tiesu sistēmu Latvijā.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lai aktualizētu tematu, skolēni ir izpildījuši mājasdarbu, izveidojot īsu pārskatu par kādu nesenu tiesas prāvu (iespējams, kāda ievērojama tiesas prāva konkrētajā brīdī ir aktuāla, tad ieteicams veidot pārskatu par to), iekļaujot aprakstu par strīda būtību, iesaistītajām pusēm un tiesas procesa gaitas īsu aprakstu, norādot to, kura tiesa izskatīja lietu. Stundā tiek uzklautas atbildes un, balstoties uz tām, gan kopīgi, gan katrs savos pierakstos individuāli veido tiesas sistēmas shēmu. Visticamāk, shēma būs nepilnīga, taču skolēnu turpmākais uzdevums būs to papildināt. 2. Skolēni, izmantojot teorētiskās informācijas resursus, papildina un precizē shēmu, kurā attēlota tiesu sistēma Latvijā. Skolēni norāda institūcijas un to galvenās funkcijas. 3. Iegūstot informāciju par likumdošanu Eiropas Savienības līmenī, skolēni shēmu papildina ar informāciju un nošķirumu starp Eiropas Savienības regulu un direktīvu. <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Kā darbojas tiesu sistēma Latvijā?</i> [tiešsaiste]. Tiesu administrācija, 2017. g. 12. okt. [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://lvportals.lv/tiesas/290457-ka-darbojas-tiesu-sistema-latvija-2017 • <i>Tiesu sistēma</i> [tiešsaiste]. Latvijas tiesas [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://www.tiesas.lv/tiesu-sistema • <i>Tiesu sistēma Latvijā</i> [tiešsaiste]. Nacionālā enciklopēdija. Atjaunots 2022. gada 16. maijā [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://enciklopedija.lv/skirklis/22156-tiesu-sistema-Latvija • <i>Darbības jomas</i> [tiešsaiste]. Latvijas Republikas Tiesībsargs [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://www.tiesibsargs.lv • <i>Informācija par Satversmes tiesu</i> [tiešsaiste]. Latvijas Republikas Satversmes tiesa [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/informacija-par-satversmes-tiesu/

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Tiesu sistēma Latvijā (4 mācību stundas)</p>	<p>Analizē hierarhiski svarīgākos Latvijas normatīvos aktus.</p>	<p>Izskaidrota hierarhiski svarīgāko Latvijas likumu būtība (vieta hierarhijā, mērķauditorija, mērķis, paredzētie sodi u.c.).</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lai zinātu, kuri ir hierarhiski svarīgākie likumi Latvijā un ko tie regulē, skolēni tiek sadalīti grupās, un katra grupa saņem vienu tiesību aktu: 1) Latvijas Republikas Satversmi, 2) Civillikumu, 3) Krimināllikumu, 4) Administratīvā procesa likumu. Analizēšanā skolēni izmanto <i>Skola2030</i> veidoto atgādni "Kā analizēt normatīvos aktus". 2. Pēc darba veikšanas skolēni uz lapas izveido konkrētā likuma vizualizāciju (iekļaujot informāciju, piemēram, par hierarhiju, mērķauditoriju, apskatāmo lietu piemēriem, paredzētajiem sodiem u.c. raksturojošās iezīmes), kā arī sagatavo īsu stāstījumu, ar kuru iepazīstināt savus klasesbiedrus. 3. Izmantojot staciju metodi, skolēni iegūst informāciju par pārējiem apskatītajiem tiesību aktiem un būtiskāko informāciju (piemēram, par hierarhiju, mērķauditoriju, apskatāmo lietu piemēriem, paredzētajiem sodiem) pieraksta.
	<p>Skaidro un prognozē konkrētas juridiskas situācijas risināšanu tiesiskā ceļā.</p>	<p>Izvērtēta konkrētā situācijas (juridiskos kāzus), konstatējot katram cilvēkam pieejamo tiesību aizsardzību.</p>	<p>Izveidotās shēmas un aprakstus skolēni izmanto praktiski.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Skolēni tiek sadalīti grupās, un katra grupa saņem divas skolotāja piedāvātas situācijas (piemēram, mantisku attiecību tiesvedība, izsole tiesas ceļā, aizsardzības pasākumu nepieciešamība civillietā, apcietinājums, konfiskācija, maksātnespēja, administratīva tiesvedība, cietušais noziedzīgā nodarījumā), kuras ir risināmas juridiski. 2. Sadarbojoties grupās, skolēni: 1) novērtē un pamato, kura institūcija lietu izskatīs; 2) uzraksta iespējas, kā saņemt palīdzību konkrētā situācijā. 3. Grupas dalās ar savām atbildēm, ja nepieciešams, atbildes tiek papildinātas ar precizējumiem. 4. Lai izprastu to, kā notiek lietas izskatīšana tiesā, un uzzinātu par tiesas procesā iesaistīto dalībnieku pienākumiem, tiesībām un darbību, skolēni vispirms noskatās video vai izlasa tekstu, kā arī veido konspektu – apkopojumu. <p>Izmantojamais informācijas resurss</p> <ul style="list-style-type: none"> • Krūzkopa, S. "Lūdzu piecelties! Tiesa nāk." <i>Kā jāuzvedas tiesas zālē</i> [tiešsaiste]. Latvijas Vēstnesis [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://lvportals.lv/tiesas/298357-ludzu-piecelties-tiesa-nak-ka-jauzvedas-tiesas-zale-2018

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Tiesas procesa simulācija (2 mācību stundas)</p>	<p>Ievērojot tiesību normu struktūru, izvēlas atbilstošas regulējošas tiesību normas.</p> <p>Veido atbilstošus argumentus un pierādījumus, nosaka sankcijas, kas piemērojamas tiesību normas neievērošanas gadījumā.</p>	<p>Izmantojot informāciju par tiesībsargājošo institūciju darbu, likumus un normatīvos aktus, piedalās tiesu izspēlē.</p>	<p>Balstoties uz iepriekš iegūto informāciju, skolēni veic tiesas procesa izspēli, ievērojot tiesību normu loģisko struktūru un izmantojot gan atbilstošus tiesību avotus, gan visus situāciju risināšanas posmus. Piemēru un lomu aprakstu skatīt <i>Skola2030</i> mācību materiāla “Kā notiek tiesību realizēšana Latvijā?” 3. uzdevumā.</p>
<p>Kā notiek tiesību realizēšana Latvijā? (8 mācību stundas)</p> <p><i>Atceries!</i> Sasaiste starp apakštematiem: iepriekšējā apakštematā skolēni guva ieskatu, kā Latvijā darbojas tiesu sistēma, kāda ir likumu hierarhija, kā arī veica tiesas procesa izpēti. Šajā apakštematā skolēni analizē, kā iepriekš apskatītā tiesu sistēma aizsargā cilvēku tiesības.</p>			
<p>Tiesību aktu darbība ikdienas situācijās (2 mācību stundas)</p>	<p>Analizē tiesību aktu darbību ikdienas situācijās.</p>	<p>Veikta situācijas izpēte par biežākajiem pārkāpumiem kādā jomā un skaidrots, kā konkrēts normatīvais vai nenormatīvais akts aizsargā sabiedrības locekļus.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lai aktualizētu zināšanas, skolēni ir mudināti nosaukt, kur ikdienā viņi var sastapties ar dažādu likumu, lēmumu un rīkojumu izpausmēm. Ja nepieciešams, skolēni tiek mudināti domāt plašāk, piemēram, kāpēc skolā stundas sākas konkrētā laikā (to regulēs skolas iekšējās kārtības noteikumi). Aktivitātes rezultātā skolēniem vajadzētu saskatīt, ka dažādi tiesiskie akti regulē ļoti plašu katra cilvēka dzīves daļu. 2. Izmantojot tiesību aktu sistēmu un hierarhiju, skolēni veic situācijas izpēti par kādu sev aktuālu likumpamatotu normatīvu vai nenormatīvu aktu (piemēram, līgumu, rīkojumu), tā izvērtē tiesību akta atbilstību tiesiskajam regulējumam. Lai nodrošinātu, ka visiem skolēniem ir veicams vienlīdz liels darba apjoms, ieteicams skolotājam sagatavot vai ieteikt, kurus normatīvos vai nenormatīvos aktus analizēt. Piemēram, zinot to, ka jauniešiem ir aktuāla darba attiecību nodibināšana jau mācību laikā, skolēni varētu analizēt dažādus skolotāja sagatavotus darba līgumu paraugus, kuros ietvertu informāciju salīdzinātu ar Darba likumā minēto, gūtu ieskatu par biežākajiem pārkāpumiem, kā arī skaidrotu, kā šis likums aizsargā gan darba devēju, gan darbinieku intereses.

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Cilvēktiesību iekļaušana un ievērošana (4 mācību stundas)</p>	<p>Skaidro jēdzienu "cilvēktiesības".</p> <p>Analizē cilvēktiesību aizsardzības principu iekļaušanu normatīvajos aktos Latvijas teritorijā.</p>	<p>Izskaidrots jēdziens "cilvēktiesības".</p> <p>Analizēti un salīdzināti cilvēktiesību stiprināšana dažādos normatīvos aktos Latvijas teritorijā 20. gadsimtā.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Iepriekšējos uzdevumos skolēni jau veidoja aprakstus par būtiskākajiem Latvijas tiesību aktiem. Lai radītu saikni ar nākamo uzdevumu, skolēni vai nu individuāli, vai kopīgi klasē veido domu karti par jēdzienu "cilvēktiesības" vai nosauc aktuālus piemērus, kad sabiedrībā ir notikusi diskusija par cilvēktiesību pārkāpumiem. Domu karti papildina, iegūstot informāciju no citiem resursiem. 2. Izmantojot iepriekš iegūtās zināšanas par Latvijas tiesību aktiem, domu kartē ierakstīto informāciju papildina ar tiesību aktiem, kuros konkrētās cilvēktiesības tiek aizstāvētas. 3. Lai konstatētu, kā cilvēktiesības tikušas iekļautas normatīvajos aktos Latvijas teritorijā 20. gs. un kādi pārkāpumi tikuši īstenoti, skolēni veic <i>Skola2030</i> mācību materiāla "Kā notiek tiesību realizēšana Latvijā?" 2. uzdevumu.
	<p>Atrod un analizē cilvēktiesību pārkāpumus 21. gadsimta sabiedrībā.</p> <p>Piedāvā risinājumu cilvēktiesību stiprināšanai 21. gadsimtā.</p>	<p>Atrasti un analizēti divi cilvēku pamattiesību vai pamatbrīvību aizskāruma gadījumi 21. gadsimtā.</p> <p>Izstrādāts vēlams risinājums cilvēktiesību stiprināšanā.</p>	<p>Lai secinātu, ka cilvēktiesību pārkāpumi ir aktuāla problēma arī 21. gs., skolēni, izmantojot Satversmes tiesas, Eiropas Cilvēktiesību tiesas, Tiesībsarga biroja izskatītās lietas, pēta dažādus pamattiesību un pamatbrīvību aizskāruma piemērus. Skolēni izvēlas divus konkrētus pamattiesību vai pamatbrīvību aizskāruma gadījumus, definē, kuras cilvēka pamattiesības vai pamatbrīvības ir pārkāptas, raksturo pārkāpumu, salīdzina šos pārkāpumus ar citiem piemēriem, kas aprakstīti medijos, un, izmantojot pētnieciskos mācīšanos, izstrādā risinājumu.</p> <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācija</i> [tiešsaiste]. Latvijas Republikas tiesībsargs [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://www.tiesibsargs.lv/lv/pages/tiesibu-akti/ano-dokumenti/ano-vispareja-cilvektiesibu-deklaracija • <i>Saharova balva</i> [tiešsaiste]. Eiropas Parlaments [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://www.europarl.europa.eu/sakharovprize/lv/home • <i>Eiropas Cilvēktiesību tiesas (ECT) spriedumi un lēmumi</i> [tiešsaiste]. Latvijas Tiesas [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://www.tiesas.lv/eiropas-cilvektiesibu-tiesas-ect-spridumi-un-lemumi • <i>Tiesības iesniegt pieteikumu</i> [tiešsaiste] Satversmes tiesa [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://www.satv.tiesa.gov.lv/satversmes-tiesa/kompetence-un-procesi/tiesibas-iesniegt-pieteikumu/ • <i>Cilvēktiesību iekļaušana un ievērošana</i> [tiešsaiste]. Tavaklase.lv [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://www.tavaklase.lv/video/cilvektiesibu-ieklausana-un-ieverosana-2/

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Cilvēktiesību nostiprināšana Latvijas Republikas Satversmē (2 mācību stundas)</p>	<p>Analizē, kā Latvijas Republikas Satversme nodrošina cilvēktiesību aizsardzību.</p>	<p>Argumentē un debatēs aizstāv savu viedokli par tematu "Vai Latvijas Republikas Satversmē paredzētā tiesiskā aizsardzība ir pieejama ikvienai personai?".</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lai secinātu par situāciju mūsdienās, skolēni vēlreiz iepazīstas ar Latvijas Republikas Satversmes tekstu, īpaši pievēršoties 8. nodaļai "Cilvēka pamattiesības". 2. Tiek organizētas skolēnu debātes par tematu "Vai Latvijas Republikas Satversmē paredzētā tiesiskā aizsardzība ir pieejama ikvienai personai?". Informācija par to, kā organizēt skolēnu debātes, apkopota <i>Skola2030</i> izstrādātajā atgādnē "Kā sagatavoties grupu debātem?"
<p>Kā notiek sabiedrības politisko uzskatu un ideoloģisko pārliecību pārvešana uz valsts pārvaldīšanu ar vēlēšanu palīdzību? (8 mācību stundas)</p> <p><i>Atceries! Saikne starp apakštematiem: skolēni, balstoties uz iepriekš iegūtajām zināšanām, zina, ka demokrātiskā valsts pārvaldē ievērojama ietekme ir sabiedrības līdzdalībai politiskajos procesos un vēlēšanās, tādēļ šajā apakš tematā skolēni iegūst tam pamatojumu.</i></p>			
<p>Pilsoniskās līdzdalības iespējas – vēlēšanas (4 mācību stundas)</p>	<p>Definē demokrātisku vēlēšanu pamatprincipus.</p> <p>Analizē dažādu vēlēšanu piemērus un to atbilstību demokrātisku vēlēšanu principiem.</p> <p>Pamato nepieciešamību piedalīties vēlēšanās.</p>	<p>Izveidots demokrātisku vēlēšanu pamatprincipu apkopojums.</p> <p>Analizēti 20. gadsimta Latvijas vēlēšanu piemēri un salīdzināti ar demokrātisku vēlēšanu pamatprincipiem.</p> <p>Skaidrotas draudu rašanās iespēja un sekas nedemokrātisku vēlēšanu gadījumā.</p> <p>Skaidrota sava nepieciešamība piedalīties vēlēšanās.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zinot, ka balsošana vēlēšanās ir viens no populārākajiem politiskās līdzdalības veidiem, skolēni, izmantojot interneta vai citus resursus, noskaidro demokrātisku vēlēšanu pamatprincipus un apkopo tos. <p>Izmantojamais informācijas resurss</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>What is democracy? Elections</i> [tiešsaiste]. US Diplomatic Mission to Germany [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://usa.usembassy.de/etexts/gov/democracy-elections.htm <ol style="list-style-type: none"> 2. Skolēni, izlasot fragmentus no Krievijas impērijas Valsts Domes vēlēšanu likuma (1917), Latvijas Satversmes sapulces vēlēšanu likuma (1920), Latvijas Sociālistiskās Padomju Republikas Satversmes (V nodaļa Vēlēšanu tiesības un kārtība, 1919), Saeimas vēlēšanu likuma (1922), Likuma par Saeimas vēlēšanām (1940), Nolikuma par LPSR Augstākās Padomes vēlēšanām (1946), Saeimas vēlēšanu likuma (1995), analizē vēlēšanas un tajās īstenotos principus Latvijā 20. gs. Minēto likumu fragmenti vai norādes uz tiem meklējami <i>Skola2030</i> veidotajā uzdevumā "Kā notiek sabiedrības politisko uzskatu un ideoloģisko pārliecību pārvešana uz valsts pārvaldīšanu ar vēlēšanu palīdzību?". 3. Tabulā skolēni veic salīdzinājumu par apskatīto vēlēšanu pamatprincipiem un to atbilstību demokrātisku vēlēšanu pamatprincipiem. Skolēni analizē iegūtos rezultātus un izvērtē draudus, kas var rasties, ja netiek īstenotas demokrātiskas vēlēšanas. 4. Pēc uzdevuma veikšanas skolēni kopīgi apspriež atbildes (piemēram, veidojot "vārdu mākonī", atbildot uz jautājumu "Kāpēc man ir jāpiedalās vēlēšanās?" un organizējot klases diskusiju par redzamajām atbildēm), lai kritiski izvērtētu savu potenciālā balstiesīgā pilsoņa vajadzību iesaistīties vēlēšanās.

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Vēlēšanu sistēmu veidi (2 mācību stundas)</p>	<p>Nosaka mažoritāras, proporcionālas un jauktas (kombinētas) vēlēšanu sistēmas iezīmes.</p> <p>Skaidro vēlēšanu sistēmas ietekmi uz vēlēšanu rezultātiem.</p>	<p>Konstatētas vēlēšanu sistēmas pazīmes, un formulēta vēlēšanu sistēmas ietekme uz vēlēšanu rezultātiem.</p>	<p>Turpinot analizēt vēlēšanas, skolēni iepazīst populārāko vēlēšanu sistēmu veidus.</p> <ol style="list-style-type: none"> Skolēni iepazīst mažoritāru vēlēšanu sistēmu un mandātu sadalījuma principu, veidojot vēlēšanu apgabalus: <ul style="list-style-type: none"> analizē Latvijas Tautas frontes un Interfrontes sāncensību 1990. gada Latvijas Republikas Augstākās Padomes vēlēšanās vai analizē ASV prezidenta vēlēšanas mūsdienās (demokrāti pret republikāņiem) <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Mažoritārā vēlēšanu sistēma. Vai labāk tomēr nē?</i> [tiešsaiste]. Ir. 2012. g. 14. nov. [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://ir.lv/blogi-raksti/mazoritara-velesanu-sistema-vai-labak-tomer-ne/ VOX. <i>The Electoral college, explained</i> [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=ajavsMbCapY Skolēni iepazīst proporcionālu vēlēšanu sistēmu un diskutē par tās priekšrocībām un trūkumiem, ņemot vērā sarakstu veidošanas, balsu skaitīšanas, proporcionālās barjeras ietekmi uz rezultātiem: <ul style="list-style-type: none"> Analizē Saeimas vēlēšanas (par vēlēšanām, kas norisinājušās pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas, vispilnīgākā informācija par vēlēšanu norisi atrodama Centrālās vēlēšanu komisijas (CVK) izdevumā “[...] Saeimas vēlēšanu rezultāti”), <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Saeimas vēlēšanas</i> [tiešsaiste]. Centrālā vēlēšanu komisijas vietne [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://www.cvk.lv/lv/velesanas/saeimas-velesanas 13. <i>Saeimas vēlēšanu rezultāti</i> [tiešsaiste]. Centrālā vēlēšanu komisija [skatīts 2022. gada 30. jūnijā]. Pieejams: https://sv2018.cvk.lv/pub/ElectionResults 14. <i>Saeimas vēlēšanu rezultāti</i> [tiešsaiste]. Centrālā vēlēšanu komisija [skatīts 2023. gada 25. augustā]. Pieejams: https://sv2022.cvk.lv/pub/velesanu-rezultati Skolēni iepazīst jauktas vēlēšanu sistēmas pamatprincipus: <ul style="list-style-type: none"> analizē jaukto jeb kombinēto vēlēšanu sistēmu Vācijā vai analizē Eiropas Parlamenta vēlēšanu rezultātus. <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>How do European elections work?</i> [tiešsaiste]. CNBC International [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=gX3u0wOBBcc&t=16s <i>How do German elections work?</i> [tiešsaiste]. CNBC International [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=gn45xqIK0uA&ab_channel=CNBCInternational

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Vēlēšanu sistēmu veidi (2 mācību stundas)</p>			<p>4. Lai redzētu atšķirības starp vēlēšanu sistēmām un analizētu vēlēšanu sistēmas izvēles ietekmi uz vēlēšanu rezultātiem, skolēni veic simulāciju. Saņem datus par konkrētām Saeimas vēlēšanām Latvijā (piemēram, ņemot informāciju no iepriekš norādītās CVK tīmekļvietnes), kur norādīts pieteikto sarakstu skaits, saņemto balsu skaits katrā vēlēšanu apgabalā u. tml.</p> <p>5. Atbilstoši dotajiem datiem skolēni modelē, kādi būtu vēlēšanu rezultāti, ja šādi rezultāti tiktu iegūti un Latvijā pastāvētu: 1) mažoritārā vēlēšanu sistēma, 2) jauktā vēlēšanu sistēma.</p> <p>6. Pēc simulācijas veikšanas skolēni salīdzina rezultātus visās trīs vēlēšanu sistēmās un izdara savus secinājumus par vēlēšanu sistēmas ietekmi uz vēlēšanu rezultātiem.</p> <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> Liepiņš, V. <i>Vēlēšanu sistēmas. Priekšrocības un trūkumi</i> [tiešsaiste]. 2009. g. 27. janv. [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://lvportals.lv/norises/186897-velesanu-sistemas-prieksrocibas-un-trukumi-2009
<p>Politiskās partijas Latvijā (2 mācību stundas)</p>	<p>Nosaka Latvijas politisko partiju novietojumu ideoloģiskajā spektrā.</p> <p>Salīdzina partijas programmā minēto ar partijas reālo darbību.</p>	<p>Identificēts un pamatots konkrētas Latvijas politiskās partijas novietojums ideoloģiskajā spektrā.</p> <p>Pētījuma rezultātā argumentēts viedoklis par partijas darbības atbilstību programmā definētajiem principiem un nostādņēm.</p>	<p>1. Skolēni, izmantojot <i>Skola2030</i> izveidoto atgādni "Ideoloģijas" (sk. Sociālās zinības un vēsture pamatkursa 3. temata "Valsts pārvaldīšana" materiālus), iepazīstas ar politisko ideoloģiju spektru.</p> <p>2. Skolēni tiek sadalīti nelielās grupās. Katrai grupai tiek uzdots analizēt vienas Latvijas politiskās partijas novietojumu ideoloģiskajā spektrā. Lai izvairītos no tā, ka grupas izvēlas vienādas partijas, ieteicams partiju sadalījumu lozēt. Tāpat ieteicams izvēlēties šobrīd pastāvošas, aktīvas politiskās partijas, tā sasaistot uzdevumu ar reālo dzīvi un palielinot skolēnu interesi par aktuālajiem politiskajiem procesiem.</p> <p>3. Skolēni grupās veic pētījumu par konkrēto partiju. Pētījuma pirmajā daļā skolēni analizē partijas īso programmu. Skolēni norāda programmā minētos galvenos mērķus un to sasniegšanas un rīcības veidus.</p> <p>4. Pamatojoties uz aprakstu, veido partijas novietojumu politisko ideoloģiju spektrā (to mēdz attēlot dažādi, bet, saistot ideoloģijas ar, piemēram, partijas pārstāvju sēdvietām Saeimā, ieteicams izmantot pusapli vai līkni, kur vienā galā ir galēji kreisās partijas, otrā – galēji labējās partijas). Savu atbildi skolēni pamato, atsaucoties uz politisko ideoloģiju teoriju.</p> <p>5. Pētījuma otrajā daļā skolēni analizē partijas reālo darbību un atbalstītos likumprojektus, salīdzinot programmā rakstīto, politiskās ideoloģijas nostādnes jeb partijas narratīvu ar informāciju par partijas balsojumiem. Ar pētījuma rezultātiem skolēni iepazīstina klasesbiedrus.</p>

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Kā demokrātiskas pārvaldes modelī privātas, nevalstiskas un mediju struktūras veido pilsonisku sabiedrību un labu pārvaldību? (5 mācību stundas)</p> <p><i>Atceries! Saikne starp apakštematiem: iepriekšējā apakštematā, apskatot politisko līdzdalību, uzsvars tika likts uz vēlēšanām, kas ir redzamākais, taču ne vienīgais veids, kā iesaistīties politisko lēmumu pieņemšanā. Šajā apakštematā skolēni apskata un var izmēģināt citus politiskās un pilsoniskās līdzdalības veidus.</i></p>			
<p>Pilsoniskās un politiskās līdzdalības iespējas (2 mācību stunda)</p>	<p>Novērtē savas iespējas un vēlmi izmantot pilsoniskās un politiskās līdzdalības iespējas. Secina, kā katrs indivīds var iesaistīties problēmas risināšanā lokālajā sabiedrībā.</p>	<p>Novērtētas iespējas un vēlme izmantot pilsoniskās un politiskās līdzdalības iespējas. Izveidots sev būtiskas problēmas risināšanas plāns ar brīvprātīgas pilsoniskās līdzdalības iespējām.</p>	<ol style="list-style-type: none"> Skolēni izlasa politiskās līdzdalības veidu apkopojumu un aizpilda novērtējuma anketu, izvērtējot savu vēlmi un iespējas piedalīties konkrētajā politiskās līdzdalības aktivitātē, pretī katram politiskās līdzdalības veidam norādot vienu no variantiem: “Neesmu gatavs”, “Varētu apsvērt iespēju”, “Esmu gatavs”, “Jau esmu īstenojis”. <p>Izmantojamais informācijas resurss</p> <ul style="list-style-type: none"> Philbrick, I. P., Leonhard, D. <i>How to participate in politics?</i> [tiešsaiste]. The New York Times [skatīts 2022. g. 30. jūnijs]. Pieejams: https://www.nytimes.com/guides/year-of-living-better/how-to-participate-in-government <ol style="list-style-type: none"> Rezultātus ieteicams analizēt klasē (t. sk. anonīmā veidā), lai izdarītu secinājumus par iespējām iesaistīties politiskajos procesos, kopējo klases jauniešu attieksmi, kā arī faktoriem, kas var veicināt vai kavēt vēlmi līdzdarboties politiskajos procesos. Temata apgūvē tiek aktualizēts nošķirums starp politisko un pilsonisko līdzdalību, uzsverot, ka pilsoniskā līdzdalība ir iesaistīšanās dažādās kopienai nozīmīgās aktivitātēs, t.sk. brīvprātīgā palīdzības sniegšanā. Skolēni individuāli vai grupās identificē vai nu kādu sev būtisku problēmu, vai arī problēmu, kas pastāv vietējā kopienā, plāno, kā ar brīvprātīgā darba u.c. brīvprātīgām pilsoniskās līdzdalības iespējām ir iespējams risināt šo problēmu, un īsteno brīvprātīgo līdzdalību aktivitātē. Noslēgumā izdara secinājumus par savām pilsoniskās un politiskās līdzdalības iespējām.

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Pilsoniskās un politiskās līdzdalības iespējas (2 mācību stunda)</p>			<p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Pilsoniskās līdzdalības iespējas Eiropas Savienībā</i>. Eiropas Komisija [tiešsaiste]. [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://esmaja.lv/sites/default/files/inline-files/ES_iedzivotaju_pilsoniska_lidzdaliba_2.pdf • <i>Politiskā līdzdalība</i> [tiešsaiste]. Nacionālā enciklopēdija. Atjaunots. 2022. gada 3. aprīlī [skatīts 2022. g. 30. jūnijā] Pieejams: https://enciklopedija.lv/skirklis/5604-politiska-lidzdaliba • Laganovskis, G. <i>Pilsoniskā līdzdalība – uz zema pakāpiena</i>. [tiešsaiste]. Latvijas Vēstnesis, 2018. g. 4. sept. [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://lvportals.lv/norises/298303-pilsoniska-lidzdaliba-uz-zema-pakapiena-2018 • <i>Pilsoniskās līdzdalības iespējas Eiropas Savienībā</i> [tiešsaiste]. Eiropas eksāmens. Eiropas Savienības māja, 2020 [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://esmaja.lv/sites/default/files/inline-files/ES_iedzivotaju_pilsoniska_lidzdaliba_2.pdf • <i>Nongovernmental organization</i> [tiešsaiste]. Britannica [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://www.britannica.com/topic/nongovernmental-organization
<p>Mediju analīze (3 mācību stundas)</p>	<p>Pēc kritērijiem salīdzina dažādus mūsdienu un vēsturiskos mediju rakstus. Analizē mediju izmantotās informēšanas metodes un pastāvēšanas nepieciešamību.</p>	<p>Pēc kritērijiem salīdzināti mediju publicētie raksti 20. un 21. gadsimtā. Argumentēts viedoklis par mediju pastāvēšanas nepieciešamību.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Skolēni individuāli izvēlas 3–4 dažādus medijus (ieteicams kā 1–2 medijus izvēlēties 20. gs. laikrakstus, kas digitalizēti portālā www.periodika.lv) un veic salīdzinājumu. Norādījumi un pētījuma soļu apraksts pieejams <i>Skola2030</i> izveidotajā uzdevumā “Plašsaziņas līdzekļu analīze” (sk. Sociālo zinību un vēstures 3. temata “Valsts pārvaldīšana” materiālus). 2. Pētījuma rezultātā skolēni raksturo mediju lomu un funkcijas, pēc kritērijiem konstatē, vai apskatītie mediji veic faktoloģisku informēšanu, secina, kā mediju izplatītā informācija ir saistīta ar demokrātiskas sabiedrības vārda brīvības nodrošināšanas funkciju un pamato mediju pastāvēšanas nepieciešamību.

1. Sociālās attiecības un identitāte	2. Mūsdienu sabiedrības attiecības ar vēsturi	3. Demokrātiskas valsts pārvaldīšana	4. Starptautiskās attiecības – ārpolitika un globalizācija	5. Inovatīva ekonomika	6. Ilgtspējīga saimniekošana un ieguldījums cilvēkkapitālā
--------------------------------------	---	--------------------------------------	--	------------------------	--

4. Starptautiskās attiecības – ārpolitika un globalizācija

Ieteicamais laiks temata apguvei: 30 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: meklēt un saskatīt globālas un lokālas cēloņsakarības starp dažādiem politiskiem, sociāliem un ekonomiskiem procesiem.

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Kā iedzīvotāju personīgo labklājību, drošību ietekmē valsts veidotā ārpolitika, valstu konkurence un sadarbība starptautiskajā politikā? (8 mācību stundas)</p> <p><i>Atceries! Apakštemats "Kā iedzīvotāju personīgo labklājību, drošību ietekmē valsts veidotā ārpolitika, valstu konkurence un sadarbība starptautiskajā politikā?" ir būtisks, lai sniegtu skolēniem pamata izpratni par tematā izmantotajiem jēdzieniem un koncepcijām un prasmes turpmāko apakštematu apguvē.</i></p>			
<p>Iedzīvotāju personīgā labklājība (2 mācību stundas)</p>	<p>Skaidro, kas nosaka iedzīvotāju personīgo labklājību.</p> <p>Raksturo ārpolitikas noteicošo lomu labklājības veicinošajiem faktoriem.</p>	<p>Izveidots apkopojums par jēdzienu "labklājība" un to, kas nosaka dzīves kvalitātes līmeni.</p> <p>Pierādīta ārpolitikas ietekme uz labklājības līmeni.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Temata aktualizāciju sāk ar jēdzienu analizēšanu – skolēni izsaka savus pieņēmumus par to, ko nozīmē "labklājība", kā to var sniegt un kādi faktori to ietekmē. 2. Skolēni, darbojoties nelielās grupās, salīdzina, kas nosaka dzīves kvalitātes līmeni. Klasē kopīgi apspriež atbildes. 3. Pēc tam seko jautājums par pasaules ārpolitisko situāciju kā labklājības līmeņa noteicošo faktoru; skolēni meklē argumentus, kas to pierāda. <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Dzīves kvalitāte</i> [tiešsaiste]. Nacionālā enciklopēdija. Atjaunots 2021. g. 12. decembrī [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://enciklopedija.lv/skirklis/61290 • <i>Dzīves kvalitātes rādītāji Latvijā</i> [tiešsaiste]. Oficiālās statistikas portāls [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://stat.gov.lv/lv/statistikas-temas/iedzivotaji/dzives-kvalitate • <i>Labklājība</i> [tiešsaiste]. Ziņu portāla lsm.lv sadaļa. Jaunākie materiāli un ziņas par tēmu "Labklājība" [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://www.lsm.lv/temas/labklajiba/

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Starptautisko attiecību teorijas (4 mācību stundas)</p>	<p>Izmantojot dažādus informācijas avotus un vēstures faktus, salīdzina un novērtē valstu, organizāciju un līderu konkrētu lēmumu sekas starptautiskajās attiecībās.</p> <p>Izmantojot teorijas, diskusijas rezultātā piedāvā lokālu proaktīvas rīcības plānu globālu problēmu risināšanai.</p>	<p>Ir piedalījies diskusijā par starptautisko attiecību veidošanu un cēloņsekām starptautiskajās attiecībās.</p> <p>Izskaidrota starptautisko attiecību teorijas virzienu ietekme uz pieņemtajiem lēmumiem, un izstrādāts proaktīvas rīcības plāns problēmas risināšanā.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kopīgi ar skolēniem tiek apskatītas <i>Skola2030</i> veidotās atgādnēs "Starptautisko attiecību teorijas" (paralēli izmantot arī atgādni "Starptautisko attiecību teorijas" no Sociālās zinības un vēsture kursa). 2. Izmantojot atgādnēs, klasē diskutē par valsts un sabiedrības lomu starptautisko attiecību veidošanā un analizē cēloņsekas starptautiskajās attiecībās (galvenais diskusijas jautājums: "Kāpēc Latvijas iedzīvotājiem ir svarīgi pārzināt notiekošo dažādos pasaules reģionos?"). 3. Tiek veikts <i>Skola2030</i> izstrādātais 1. uzdevums "Sadarbība un ietekmes starptautiskajā politikā". 4. Skolēnus sadala grupās, katrai no tām tiek dots vismaz viens starptautisko attiecību teorijas virziens, par kuru skolēni interneta resursos meklē padziļinātus teorētiskos materiālus un skaidro kādu no aktuālajiem notikumiem, tā turpmākās attīstības scenāriju un savu potenciālo rīcību, pieņemot, ka visa grupa sastāv no politiskajiem vai organizāciju līderiem, piemēram, globālisma (marksisma) teorijas piekritējiem. 5. Grupa turpina pētniecisko mācīšanos, argumentācijas sagatavošanu (izmantojamas Sociālās zinātnes un vēsture pamatkursa stratēģijas) un prezentē savu argumentāciju un proaktīvas rīcības redzējumu. 6. Skolēni salīdzina savus un klasesbiedru analizētos piemērus, teoriju un pieejas, nosaka, kuri apgalvojumi ir pamatotākie, un izvērtē savus līdz šim veidotos priekšstatus, kā arī saprot kritiskās domāšanas lietojuma nepieciešamību. <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Catlaks, G., Ikstens, J. <i>"Starptautiskā politika": Politika un tiesības vidusskolai. (11. nodaļa)</i>. Rīga: Zvaigzne ABC, 2011. • Džugleja, T. <i>Starptautisko tiesību pamati</i> [tiešsaiste]. Rīgas Tirdzniecības tehnikums, 2011 [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: http://www.rtpv.edu.lv/spaw/uploads/files/TIESIBU_PAMATI.pdf • <i>Starptautiskās tiesības</i> [tiešsaiste]. Nacionālā enciklopēdija. Atjaunots 2021. g. 4. oktobrī [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://enciklopedija.lv/skirklis/87227

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Sadarbība un ietekmes starptautiskajā politikā (4 mācību stundas)</p>	<p>Analizē ietekmes un apdraudējumus, kas saistīti ar sabiedrības drošības un attīstības interesēm iekšpolitikā, ārpolitikā un starptautiskā kontekstā.</p> <p>Argumentē, kā valsts ārpolitika, valstu sadarbība vai konkurence ietekmē iedzīvotāju labklājību un drošību.</p>	<p>Piedalās lomu spēlē un argumentēti pamato savas izvēles.</p>	<p>1. Skolēni veic <i>Skola2030</i> 3. uzdevuma “Lomu spēle” (uzdevumā minēti daži no šādiem cilvēkiem, taču skolotājam ir iespēja papildināt vai mainīt šo sarakstu atkarībā no aktuālajiem notikumiem) diskusiju (izmanto stratēģiju “Argumentācija”) par konkrētu, attiecīgajā laikā aktuālu problēmu, piedāvājot priekšlikumus, sadarbības variantus, rīcības modeļus, bet skolēna uzdevums ir iejusties noteiktajā tēlā un simulēt viņa iespējamo rīcību.</p> <p>Uzdevuma gaita.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skolotājs izlozē lapiņas ar personu vārdiem un uzvārdiem (pa vienai personai katram skolēnam), vai arī skolēns tiešsaistes dokumentā izvēlas kādu no uzvārdiem. • Skolēns individuāli iepazīst izvēlēto personību (uzzina rakstura iezīmes, veic izpēti par iepriekš paveikto, rīcības stilu) un izvēlas lēmumu sagatavošanas veidu (pētnieciskā mācīšanās). • Skolēns sasaista personības agrāko darbību ar sev zināmām starptautisko attiecību teorijām un identificē sava personāža rīcībai atbilstošāko, sagatavo skaidrojumu/konfrontāciju par savu un simulējamās politiskās personas rīcību un tās atbilstību vai neatbilstību situācijai (izvērtē vērtību un attieksmju atšķirības, gatavojas argumentēt). • Pēc pirmā posma veikšanas skolēni drīkst meklēt sabiedrotos problēmas risināšanā un apvienoties interešu grupās, izspēlēt nelielās grupās problēmu risināšanas scenārijus, savstarpēji lietojot argumentāciju. • Skolēnu grupas prezentē sagatavoto – izspēlē materiālu, konfrontē to ar citu grupu skolēnu piedāvātiem scenārijiem, lai vienotos par kompromisu un vienprātīgu rezultātu. Gala izvērtējumā jāpamato, ka rezultāts rada mazāko ļaunumu, sniedzot lielāko ieguvumu, jo tā vislabāk tiek ievērotas ētiskās vērtības. • Skolēni veic savstarpēju sagatavotā un izspēlētā izvērtēšanu. Individuāli tiek veikts arī pašvērtējums.

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Kādu pieredzi sniedz 19. un 20. gs. starptautisko attiecību sistēmas izpēte un salīdzinājums? (6 mācību stundas)</p> <p><i>Atceries! Saikne starp temata apgaves daļām: lai apgūtu starptautiskās politikas īstenošanu un piemērus mūsdienu sabiedrībā, veic padziļinātu analīzi, izmantojot vēsturisku piemēru, kurā atklājas skatītās tematikas problemātika.</i></p>			
<p>Kādu pieredzi sniedz 19. un 20. gs. starptautisko attiecību sistēmas izpēte un salīdzinājums? Piemērs – Versaļas sistēma (6 mācību stundas)</p>	<p>Skaidro un vērtē, kāpēc izveidojās 19. un 20. gs. starptautisko attiecību sistēmas, kādi bija to darbības mērķi, rezultāti un sekas (tostarp kā tās ietekmēja Latvijas cilvēku likteņus).</p>	<p>Analizēti starptautiskās attiecību sistēmas rašanās cēloņi, darbības principi, dalībvalstu intereses un darbības galvenie izaicinājumi. Izvērtēti sistēmas darbības rezultāti no mūsdienu skatpunkta.</p>	<p>Skolēni veic <i>Skola2030</i> izstrādāto uzdevumu “Kādu pieredzi sniedz 19. un 20. gs. starptautisko attiecību sistēmas izpēte un salīdzinājums? Piemērs – Versaļas sistēma”.</p> <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Apals, G. <i>Pašnoteikšanās un Latvija</i> [tiešsaiste]. Latvijas ārlietu simtgade, IV sējums: Pasaules doma un Latvija. / Red. A. Sprūds, V. Ščerbinskis, K. Bukovskis. Rīga: Latvijas Ārpolitikas institūts, 2019 [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.lai.lv/publikacijas/latvijas-arlietu-simtgade-pasaules-doma-un-latvija-822 • <i>Latvijas neatkarības atzīšana de jure</i> [tiešsaiste]. Nacionālā enciklopēdija. Atjaunots 2022. g. 18. janvārī [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://enciklopedija.lv/skirklis/135905-Latvijas-neatkaribas-atzisana-de-jure

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?								
<p>Kāpēc Latvijas iedzīvotājiem ir svarīgas starptautiskas starpvaldību politiskas, ekonomiskas un nevalstiskas organizācijas? (6 mācību stundas) <i>Atceries! Saikne starp temata apgaves daļām: zinot, ka starptautiskā politika ietekmē visus iedzīvotājus, skolēni apkopo un diskutē par Latvijas iedzīvotāju iesaisti un atkarību no starptautiskās politikas.</i></p>											
<p>Starpvaldību politika (2 mācību stundas)</p>	<p>Apraksta starpvaldību politikas īstenošanu Latvijā un Eiropas Savienībā.</p>	<p>Apkopota informācija par Latvijas un Eiropas Savienības ārpolitikas veidojošajām institūcijām.</p>	<p>1. Skolēni izpēta Latvijas ārpolitikas galvenās nostādnes, tās apkopojot tabulā – atzīmē iestādes, kuras veido Latvijas ārpolitiku mūsdienās, un pretī pieraksta to darbību, ar savu atrasto informāciju dalās ar klasesbiedriem.</p> <p>Tabulas paraugs</p> <p>Ārpolitiku īstenojošās iestādes, to uzdevumi</p> <table border="1" data-bbox="1057 683 2065 831"> <thead> <tr> <th data-bbox="1057 683 1361 730">Latvijas Valsts prezidents</th> <th data-bbox="1361 683 1590 730">Saeima</th> <th data-bbox="1590 683 1827 730">Ministru kabinets</th> <th data-bbox="1827 683 2065 730">Ārlietu ministrija</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="1057 730 1361 831"></td> <td data-bbox="1361 730 1590 831"></td> <td data-bbox="1590 730 1827 831"></td> <td data-bbox="1827 730 2065 831"></td> </tr> </tbody> </table> <p>2. Skolēni papildina tabulu, veicot izpēti par Eiropas Savienības institūciju (Eiropadomes, Eiropas Komisijas, Eiropas Parlamenta, Eiropas Ministru padomes u. c.) svarīgāko struktūrvienību darbu, un analizē faktiskos ieguvumus un iespējamus zaudējumus no dažādu politiku īstenošanas Eiropas Savienības dalībvalstīs.</p> <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Latvijas ārpolitika</i> [tiešsaiste]. Nacionālā enciklopēdija. Atjaunots 2022. g. 22. jūnijā [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://enciklopedija.lv/skirklis/20980-Latvijas-%C4%81rpolitika • <i>Eiropas Savienības faktu lapas: Ārpolitika: mērķi, instrumenti un sasniegumi</i> [tiešsaiste]. Eiropas Parlaments [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://www.europarl.europa.eu/factsheets/lv/sheet/158/arpolitika-merki-instrumenti-un-sasniegumi 	Latvijas Valsts prezidents	Saeima	Ministru kabinets	Ārlietu ministrija				
Latvijas Valsts prezidents	Saeima	Ministru kabinets	Ārlietu ministrija								

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Starptautisko organizāciju ietekme uz valsts attīstību un iedzīvotāju labklājību (4 mācību stundas)</p>	<p>Argumentē, kāpēc Latvijas iedzīvotājiem ir svarīgas starptautiskās starpvaldību politiskās, ekonomiskās un nevalstiskās organizācijas.</p>	<p>Ar piemēriem pamatoti iespējamie Latvijas ieguvumi un zaudējumi no darbības starptautiskajās organizācijās.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Skolēni veic <i>Skola2030</i> 3. uzdevumu "Starptautisko organizāciju ietekme uz valsts attīstību un iedzīvotāju labklājību". Pēta Latvijas Ārlietu ministrijas tīmekļvietnē esošo infografiku "Jomas, kurās OECD izvērtējumi, dati, standarti un rekomendācijas sniegušas vislielāko ieguldījumu". 2. Skolēni veido prezentācijas par globāli atbildīgu un lokāli aktīvu darbību plānu savā kopienā, lai sasniegtu Nacionālajā attīstības plānā 2027. gadam paredzētās prioritātes. 3. Skolēni vērtē globalizācijas riskus, kuri rodas, veidojoties multinacionālām korporācijām, un piedāvā risinājumu kādai no vides vai sociālo jautājumu problēmām, kuras radušās globalizācijas procesā. 4. Skata <i>Skola2030</i> materiālu "Teksti 3. uzdevumam par pārnacionālām korporācijām, valsti un globālo ekonomiku", kura analizē doto pretrunīgi vērtējamu informāciju. Klasē organizē diskusiju par korporācijām un globālo ekonomiku, izmantojot piemērus no konkrētā reģiona. (piemēram, kāpēc ātrās ēdināšanas uzņēmums "McDonald's" ir tikai lielajās pilsētās, kādas kompānijas piedāvā kafiju Latvijas tirgū, kam pieder bankas Latvijā, kāpēc Latvijā nav "Amazon" filiāles). 5. Lai iedziļinātos ANO ilgtspējīgas attīstības mērķos un saistītu tos ar lokālo līmeni, izmanto komplekso uzdevumu "ANO ilgtspējīgas attīstības mērķi Latvijas politikas plānošanas sistēmā" no Sociālās zinības un vēsture 4. temata. Modelējot stratēģijas, kā savā ikdienā rīkoties atbilstoši ANO ilgtspējīgas attīstības mērķiem, skolēns piedāvā konstruktīvu rīcību, kā viņš un tuvākā kopiena var ietekmēt globālos procesus. <p>Izmantojamais informācijas resurss</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Starptautiskās organizācijas</i> [tiešsaiste]. Uzdevumi.lv [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://www.uzdevumi.lv/p/ekonomika/10-12-klase/starptautiskas-ekonomiskas-sistemas-6639/re-e83e58fd-3db4-4c03-967e-4dd0e85fa468

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Kā politiski lēmumi ietekmē valsts konkurētspēju? (4 mācību stundas)</p> <p><i>Atceries! Saikne starp temata apguves daļām: apskatītajos apakštematos atklājās, ka cilvēki ir atkarīgi no starptautiskās politikas, taču svarīgi apkopot un analizēt politisku lēmumu ietekmi uz valsts konkurētspēju.</i></p>			
<p>Valsts konkurētspēja (2 mācību stundas)</p>	<p>Apkopo un analizē valsts konkurētspēju, izmantojot Latvijas piemēru.</p>	<p>Izskaidrots globāli atbildīgs un lokāli aktīvs darbības plāns savā kopienā, pamatojoties uz plānošanas dokumentu analīzi un sasniedzot Nacionālajā attīstības plānā 2027 definētās prioritātes.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aktualizējot valsts konkurētspēju, skolēni iepazīstas ar Pasaules Tirdzniecības organizācijas (PTO) un Ekonomiskās Sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) mērķiem un darbību. Skolēni apkopo atrasto informāciju, kā piemēru minot vienu pētījumu, kas saistīts ar valsts konkurētspējas attīstību. 2. Veido prezentācijas, izvēloties vienu prioritāti, kas Nacionālajā attīstības plānā 2027 definēta kā svarīga Latvijai – globāli atbildīgu un lokāli aktīvu darbību plānam. Izmanto M. Portera konkurētspējas modeli, lai veiktu nākamos uzdevumus. <ul style="list-style-type: none"> • Konkurentu ienākšana. Novērtē jaunienācēju spējas uzsākt darbību, kā arī strukturālās barjeras, kas viņiem ir jāpārvar. • Aizvietotāju draudi. Novērtē jaunu produktu ar pārākām raksturiezīmēm spēju aizvietot esošo(-s) produktu(-s) vai pakalpojumu(-s). • Pircēju kaulēšanās vara. Novērtē pircēju salīdzinošo spēku un skaitu. • Piegādātāju kaulēšanās vara. Novērtē piegādātāju salīdzinošo spēku un skaitu. • Cīņa esošo spēlētāju vidū. Novērtē konkurējošo uzņēmumu salīdzinošo konkurētspējas spēku. 3. Analizē efektīvu valsts institūciju darbību, likuma varas un efektīvas tiesu sistēmas, kvalitatīvas un pieejamas izglītības un veselības aprūpes ietekmi uz valsts konkurētspēju. <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Pieci konkurences spēki</i> [tiešsaiste]. Digitālā Biznesa rokasgrāmata [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: http://rokasgramata.lv/vadiba/pieci-konkurences-speki/ • <i>NAP2027 prioritātes</i> [tiešsaiste]. Pārresoru koordinācijas centrs [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://www.pkc.gov.lv/lv/nap-2027/atbalsti-prioritates • <i>Latvijas konkurētspēja pasaulē</i> [tiešsaiste]. Latvijas Republikas Ekonomikas ministrija [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://www.em.gov.lv/lv/media/4235/download • <i>Latvijas konkurētspējas izaicinājumi</i> [tiešsaiste]. Latvijas Republikas Ekonomikas ministrija [skatīts 2022. g. 30. jūnijs]. Pieejams: https://www.em.gov.lv/lv/media/4233/download

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Politisko lēmumu ietekme uz valsts konkurētspēju (2 mācību stundas)</p>	<p>Interpretē politisko lēmumu ietekmi uz valsts konkurētspēju.</p>	<p>Izstrādāts argumentēts priekšlikums par to, kāda politika valdībai jāīsteno, lai veicinātu uzņēmumu konkurētspēju pasaules tirgos.</p>	<p>1. Izmantojot situāciju analīzi, piedāvā priekšlikumus, kādas politikas valdībai jāīsteno, lai veicinātu uzņēmumu konkurētspēju pasaules tirgos.</p> <p>2. Izvērtē globalizācijas riskus, kuri rodas, veidojoties multinacionālām korporācijām, piedāvā risinājumu kādai no vides vai sociālo jautājumu problēmām, kuras radušās globalizācijas procesā, aprakstot soli pa solim mehānismu, kā to īsteno.</p> <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Starptautiskā politiskā ekonomika</i> [tiešsaiste]. Nacionālā enciklopēdija. Atjaunots 2021. g. 30. oktobrī [skatīts 2022. g. 30. jūnijā]. Pieejams: https://enciklopedija.lv/skirklis/31315-starptautisk%C4%81-politisk%C4%81-ekonomika
<p>Kā novērtēt dažādu grupu un personību starpkultūru attiecības? Kā būt pilsoniski aktīvam un nepieļaut ekstrēmas rīcības, neiecietīgas politikas nostiprināšanos un attīstību globālā demokrātiskā sabiedrībā? (6 mācību stundas)</p> <p><i>Atceries! Saikne starp temata apguves daļām: zinot, ka indivīds un valsts var ietekmēt valsts starptautisko politiku, skolēni argumentē starpkultūru attiecību nozīmi un globalizācijas attīstību, piedāvājot pilsoniskās iniciatīvas plānu globālu jautājumu miermīlīgai risināšanai.</i></p> <p><i>Atceries! Saikne starp temata apguves daļām: lai apgūtu starptautiskās politikas īstenošanu un piemērus mūsdienu sabiedrībā, veic padziļinātu analīzi, izmantojot vēsturisku piemēru, kurā atklājas skatītās tematikas problemātika.</i></p>			
<p>Dažādu grupu un personību starpkultūru attiecības (1 mācību stunda)</p>	<p>Raksturo dažādu grupu un personību starpkultūru attiecības.</p>	<p>Ar piemēriem raksturots globalizācijas process mūsdienās.</p>	<p>1. Skolotājs uzsāk tēmu, teorētiski skaidrojot, ka starpkultūru attiecības mūsdienās ietekmē globalizācijas process pasaulē, kuru raksturo:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) patērēšana kā kultūra; 2) attālināšanās no etniskās kultūras; 3) elastīga savstarpēja pielāgošanās; 4) kultūra kā izklaide; 5) izklaides preču ražošana, kas dzēš atšķirību starp masu un elitāro kultūru; 6) informācijas daudzveidīgais klāsts masu komunikācijas līdzekļos; 7) kultūras dzīves izpausmju savstarpēja apmaiņa un integrācija Latvijā un ārvalstīs; 8) transnacionālisms kā īpašas apziņas stāvoklis. <p>2. Skolēni meklē doto globalizācijas procesu piemērus mūsdienās.</p>

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?				
<p>Globalizācijas ieguvumi un riski (1 mācību stunda)</p>	<p>Vērtē globalizācijas ieguvumi un riski.</p>	<p>Izvērtēti globalizācijas riski, kas rodas, veidojoties multinacionālām korporācijām, un piedāvāts risinājums kādai no vides vai sociālo jautājumu problēmām, kuras radušās globalizācijas procesā.</p>	<p>1. Skolotājs piedāvā globalizācijas piekritēju un pretinieku argumentus.</p> <table border="1" data-bbox="1057 411 2040 959"> <thead> <tr> <th data-bbox="1057 411 1547 475">Globalizācijas piekritēju argumenti</th> <th data-bbox="1547 411 2040 475">Globalizācijas pretinieku argumenti</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="1057 475 1547 959"> <ul style="list-style-type: none"> • Pieaugošanas iespējas ikvienam indivīdam. • Ekonomiskā sacensība nodrošina kvalitatīvākas, daudzveidīgākas un lētākas preces un pakalpojumus. • Informācijas, izglītības, zināšanu apmaiņa un pilnveidošana. • Kopīgi problēmu risinājumi. • Globalizācijas procesu pozitīvo ietekmi aizstāv daudzas starptautiskās organizācijas, viena no aktīvākajām, piemēram, ir Pasaules Tirdzniecības organizācija. </td> <td data-bbox="1547 475 2040 959"> <ul style="list-style-type: none"> • Sabiedrības grupas, kurām nav pieejami resursi, nebauda vienlīdzīgas iespējas ar citiem. • Strauja sabiedrībai bīstamu parādību (noziedzība, slimības, vides piesārņojums) izplatība. • Nevienmērīga reģionu attīstība. • Sarežģītāka vienošanās par kopīgiem risinājumiem. • Globalizācijas procesu negatīvās sekas uzsver, piemēram, organizācija <i>Greenpeace</i>, Pasaules Dabas fonds. </td> </tr> </tbody> </table> <p>2. Skolēni izvērtē abu pušu argumentus, nosakot kopējos riska un ieguvuma faktorus.</p> <p>3. Skolēni piedāvā globalizācijas risku novēršanas stratēģiju.</p>	Globalizācijas piekritēju argumenti	Globalizācijas pretinieku argumenti	<ul style="list-style-type: none"> • Pieaugošanas iespējas ikvienam indivīdam. • Ekonomiskā sacensība nodrošina kvalitatīvākas, daudzveidīgākas un lētākas preces un pakalpojumus. • Informācijas, izglītības, zināšanu apmaiņa un pilnveidošana. • Kopīgi problēmu risinājumi. • Globalizācijas procesu pozitīvo ietekmi aizstāv daudzas starptautiskās organizācijas, viena no aktīvākajām, piemēram, ir Pasaules Tirdzniecības organizācija. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sabiedrības grupas, kurām nav pieejami resursi, nebauda vienlīdzīgas iespējas ar citiem. • Strauja sabiedrībai bīstamu parādību (noziedzība, slimības, vides piesārņojums) izplatība. • Nevienmērīga reģionu attīstība. • Sarežģītāka vienošanās par kopīgiem risinājumiem. • Globalizācijas procesu negatīvās sekas uzsver, piemēram, organizācija <i>Greenpeace</i>, Pasaules Dabas fonds.
Globalizācijas piekritēju argumenti	Globalizācijas pretinieku argumenti						
<ul style="list-style-type: none"> • Pieaugošanas iespējas ikvienam indivīdam. • Ekonomiskā sacensība nodrošina kvalitatīvākas, daudzveidīgākas un lētākas preces un pakalpojumus. • Informācijas, izglītības, zināšanu apmaiņa un pilnveidošana. • Kopīgi problēmu risinājumi. • Globalizācijas procesu pozitīvo ietekmi aizstāv daudzas starptautiskās organizācijas, viena no aktīvākajām, piemēram, ir Pasaules Tirdzniecības organizācija. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sabiedrības grupas, kurām nav pieejami resursi, nebauda vienlīdzīgas iespējas ar citiem. • Strauja sabiedrībai bīstamu parādību (noziedzība, slimības, vides piesārņojums) izplatība. • Nevienmērīga reģionu attīstība. • Sarežģītāka vienošanās par kopīgiem risinājumiem. • Globalizācijas procesu negatīvās sekas uzsver, piemēram, organizācija <i>Greenpeace</i>, Pasaules Dabas fonds. 						
<p>Globālā demokrātiskā sabiedrība (1 mācību stunda)</p>	<p>Secina un argumentē globālās demokrātiskās sabiedrības iesaisti problēmjaudājumu risināšanā.</p>	<p>Modelēta un demonstrēta "valstu vadītāju" argumentēta diskusija par kādu politisku aktualitāti starptautiskajās attiecībās.</p>	<p>Skolēni modelē uz sadarbību un drošību (piemēram, ANO, NATO, EDSO, ES, EP) vērstu "valstu vadītāju" diskusiju, izmantojot organizācijas darbības principus, kas izvēlēti dažādu optimālā kursa Vēsture un sociālās zinātnes I darbu rezultātā, un pielāgojot pilnvaru iespējas (nosacījums: piemērot diskusiju kādai politiskai aktualitātei starptautiskajā politikā).</p>				

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Pilsoniskās darbības plāns (3 mācību stundas)</p>	<p>Piedāvā plānu aktīvai pilsoniskai darbībai, lai risinātu globālus aktuālus problēmjaudājumus.</p>	<p>Aktualizēts un izpētīts vismaz viens Latvijas valstij aktuāls (no jauniešu skatpunkta) starptautisks jautājums.</p> <p>Patstāvīgi meklēta informācija par ekonomiskās, politiskās un kultūras globalizācijas ietekmi uz savu dzīvi un Latviju, izstrādāts plāns problēmsituācijas risināšanai.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Skolēni grupās meklē sev aktuālu starptautisku jautājumu, kuru būtu iespējams risināt no Latvijas valsts pilsoņu skatpunkta. Iespējamie temati: klimata pārmaiņas, veselības aprūpe, pārtikas nepietiekamība, vardarbība, bezpajumtniecība, izglītības sistēma, ilgtspējība ekonomikā. Šādi tiks sasaitīti visi iepriekšējos tematos pārrunātie jautājumi. 2. Veido pārskatu atrastajai problemātikai, kā tā ietekmē ekonomiku, politiku un kultūru. Katrā kategorijā meklē globalizācijas ietekmi un to, kā to varētu novērst. 3. Balstoties uz šo pārskatu, veido plānu, kas būtu jā dara, lai to novērstu un problēmu atrisinātu. 4. Risina problēmjaudājumus, ar iegūtajiem datiem dalās ar klasesbiedriem un rīko diskusiju klasē par to, kas būtu jā rada pilsoniskajai sabiedrībai, lai atrisinātu globālas problēmas. 5. Darbu var vērtēt summatīvi.

1. Sociālās attiecības un identitāte	2. Mūsdienu sabiedrības attiecības ar vēsturi	3. Demokrātiskas valsts pārvaldīšana	4. Starptautiskās attiecības – ārpolitika un globalizācija	5. Inovatīva ekonomika	6. Ilgtspējīga saimniecība un ieguldījums cilvēkkapitālā
--------------------------------------	---	--------------------------------------	--	------------------------	--

5. Inovatīva ekonomika

Ieteicamais laiks temata apguvei: 41–43 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: apzināt uzņēmējdarbības nozīmi tautsaimniecības izaugsmei un, veicinot tirgus izpēti, plānojot saimnieciskās darbības finansēšanu, izstrādājot biznesa idejas realizācijai atbilstošu biznesa plānu, īstenot radošas idejas, tās pārvēršot pievienotā vērtībā.

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Kāda ir uzņēmēja loma ekonomikā? (10–11 mācību stundas)</p> <p><i>Atceries! Apakštemats “Kāda ir uzņēmēja loma ekonomikā?” sniedz skolēniem atbalstu, lai izprastu inovāciju nozīmi uzņēmējdarbībā, novērtētu uzņēmējdarbības nozīmi tautsaimniecībā, apzinātos iespējas.</i></p>			
<p>Ievads – kas ir inovācija un kas inovatīva ekonomika? (1 mācību stunda)</p>	<p>Skaidro, kas ir inovācija un kādi inovāciju veidi pastāv.</p> <p>Atpazīst un analizē dažādus inovāciju piemērus.</p> <p>Secina, kāda ir inovācijas loma ekonomikā un uzņēmējdarbībā.</p>	<p>Izveidots apkopojums dažādiem inovāciju piemēriem – kas ir inovācija, kādu problēmu tā risina.</p>	<p>Skolēnam jāiepazīstas ar inovācijas un inovatīvas ekonomikas jēdzienu.</p> <p><i>Ieteicams izmantot Vēsture un sociālās zinātnes I pamatkursa digitālā mācību materiāla 5. temata “Inovatīva ekonomika” atgādni “Inovatīva ekonomika”.</i></p> <p>Skolēniem tiek dots uzdevums, kādā no resursiem izvēlēties vienu inovatīva uzņēmuma piemēru, iepazīties ar izvēlēto resursu un atbildēt uz jautājumiem.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kas ir konkrētā produkta/pakalpojuma/organizācijas inovācija? 2. Ko šī inovācija risina? 3. Kāda ir konkrētās inovācijas pievienotā vērtība? <p>Skolēni informāciju var vizualizēt uz lapas vai kādā no digitālajām vietnēm, piemēram, <i>padlet.com</i>, kur katrs skolēns (pāris vai grupa) attēlo informāciju un stundas noslēgumā pārrunā par dažādiem inovāciju piemēriem, kas izvietoti uz klases izveidotās <i>Padlet</i> sienas.</p> <p><i>* Atgādni par to, kā lietot Padlet sienu, skatīt Sociālās zinības un vēstures kursa 2. tematā “Vēsturiskā atmiņa un apziņa”.</i></p>

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Ievads – kas ir inovācija un kas inovatīva ekonomika? (1 mācību stunda)</p>			<p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Innovation</i> [tiešsaiste]. Rīgas Tehniskā universitātes un Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra (LIAA) žurnāls, kas apkopo zinātnisko atklājumu komercializācijas veiksmes stāstus. RTU izdevniecība [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.rtu.lv/writable/public_files/RTU_innovation_2018_rudens_small_link.pdf • <i>Kas ir inovatīvs uzņēmums?</i> [tiešsaiste]. Mēs atbalstām inovāciju [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://innovation.lv/inovacija/inovacija-biznesa/ • <i>10 inovatīvi pārtikas nozares jaunuzņēmumi Latvijā</i> [tiešsaiste]. Magnetic Latvia. Labsoflatvia.com [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://labsoflatvia.com/aktuali/partikas-nozares-jaunuznemumi/ • <i>Trešdaļa no visiem Latvijas uzņēmumiem ir inovatīvi</i> [tiešsaiste]. BiSmart, Biznesa un tehnoloģiju platforma [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.bismart.lv/blogs/gudrais-uznemums/tresdala-no-visiem-latvijas-uznemumiem-ir-inovativi-929
<p>Uzņēmējdarbības būtība, uzsākšanas motīvi (uzņēmēja loma ekonomikā) (1 mācību stunda)</p>	<p>Skaidro uzņēmēja motīvus uzsākt uzņēmējdarbību un uzņēmējdarbības mērķi. Diskutē par dažādiem uzņēmējdarbības piemēriem, meklējot kopīgo un atšķirīgo.</p>	<p>Izveidota Venna diagramma – atšķirīgais un kopīgais dažādiem uzņēmējdarbības stāstu piemēriem. Klases diskusijā atbild uz pamatjautājumiem. Kādas darbības raksturo uzņēmēju? Kāds ir uzņēmējdarbības mērķis? Kādi ir uzņēmējdarbības uzsākšanas motīvi?</p>	<p><i>Atbilstoši pieejamajiem resursiem skolēni uzdevumu var veikt divos veidos.</i></p> <p>1. variants. Skolotājs atlasa video ar dažādiem uzņēmējdarbības stāstiem, video skatīšanās laikā skolēni veic individuālo uzdevumu (Venna diagrammu), bet pēc video noskatīšanās iesaistās grupas vai klases diskusijā, atbildot uz stundas sākumā uzdotajiem jautājumiem.</p> <p>2. variants. Skolotājs kopā ar skolēniem dodas vienas dienas ekskursijā uz kādu uzņēmumu, vai skolu apmeklē uzņēmēju, kas dalās ar saviem stāstiem, kuru laikā skolēni veic uzdevumu (veido Venna diagrammu), pēc tam kopīgā diskusijā apkopo rezultātus un atbild uz jautājumiem.</p> <p>1. uzdevums. Skolēni veic dažādu uzņēmējdarbības piemēru analīzi.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Skatās skolotāja sagatavotus 3–5 video (atkarībā no garuma) par dažādiem uzņēmēju stāstiem. 2. Video skatīšanās laikā veido Venna diagramma – kopīgais un atšķirīgais (kopīgais varētu būt mērķis un motīvs, kāpēc izvēlējas veidot uzņēmumu, atšķirīgais – uzņēmuma lielums, nozare, lokācija, uzņēmējdarbības forma).

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Uzņēmējdarbības būtība, uzsākšanas motīvi (uzņēmēja loma ekonomikā) (1 mācību stunda)</p>			<p>3. Pēc video noskatīšanās grupās vai klasē diskutē par izveidotajām Venna diagrammām.</p> <p>4. Skolēni atbild uz jautājumiem.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kas ir uzņēmējs? • Kas ir uzņēmējdarbība? • Kāds ir uzņēmējdarbības mērķis? • Kādi ir uzņēmēja motīvi un loma ekonomikā? <p>Skolēniem varētu vēl nebūt zināšanu par IKP un nodokļiem, bet šeit var minēt darba vietu radīšanu, apkārtējās vides uzlabošanu, resursu izmantošanu pievienotās vērtības radīšanai u. c.</p> <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • 10 Latvijas jaunuzņēmumu veiksmes stāsti [tiešsaiste]. Labsoflatvia.com, 2019. g. 24. jūlijs [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://labsoflatvia.com/iedvesmas-stasti/10-latvijas-jaunuznemumu-veiksmes-stasti/ • Sauka, A. <i>Latvijas uzņēmēju stāsti: pasniedzējiem, zinātniekiem un praktiķiem</i> [tiešsaiste]. Stockholm School of Economics in Riga, 2013 [skatīts 2023. g. 22. novembrī]. Pieejams: https://www.academia.edu/12864560/Latvijas_uz%C5%86%C4%93m%C4%93ju_st%C4%81sti_Pasniedz%C4%93jiem_p%C4%93tniekiem_un_prakti%C4%B7iem_Riga_Case_studies_of_Latvian_Entrepreneurs_for_lecturers_scientists_and_practitioners_ • <i>ALTUM drosmes stāsti. Modris Šteimaks un Moderum</i> [tiešsaiste]. Altum, 2018. g. 15. maijs [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=d_-9YcmUth4

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Uzņēmējdarbības formas un uzņēmējdarbība manā novadā (3 mācību stundas)</p>	<p>Atpazīst dažādas uzņēmējdarbības formas un identificē to nozīmīgākās atšķirības. Analizē uzņēmējdarbības formu dažādību novadā un valstī. Skaidro iemeslus konkrētu uzņēmējdarbības formu izvelei.</p>	<p>Izveidots informācijas apkopojums (piemēram, veido digitālo vai papīra formāta bukletu, kurā ir iekļauta informācija par to, kuras ir trīs visbiežāk reģistrētās uzņēmējdarbības formas, katrai no formām minēti 1–3 piemēri. Īss apraksts vai vizualizācija par intervētā uzņēmēja dibināto uzņēmumu, uzņēmējdarbības formu, pamatojumu, kāpēc tika izvēlēta konkrētā uzņēmējdarbības forma (priekšrocības un trūkumi).</p>	<p>1. uzdevums</p> <ol style="list-style-type: none"> Skolēni, izmantojot sava novada tīmekļvietņu sadaļu "Uzņēmējdarbība", izpēta, kādas komercdarbības formas novadā visvairāk tiek reģistrētas. Apskata piemērus uzņēmumiem, kas dibinājuši uzņēmumu, izvēloties konkrētās uzņēmējdarbības formu. Salīdzina iegūto informāciju ar situāciju Latvijā un pasaulē. <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Lursoft statistika</i> [tiešsaiste]. Reģistrēto un likvidēto Uzņēmumu reģistra un Komercreģistra subjektu sadalījums pēc to uzņēmējdarbības formas [skatīts 2021. g. 13. jūlijā]. Pieejams: https://www.lursoft.lv/lursoft_statistika/?&id=21 Kinnision, A. <i>The Seven Most Popular Types of Businesses</i> [tiešsaiste]. Volusion, 2019. g. 2. okt. [skatīts 2021. g. 13. jūlijā]. Pieejams: https://www.volusion.com/blog/business-types/ <p>2. uzdevums</p> <ol style="list-style-type: none"> Skolēni pāros meklē un sarunā tikšanos ar uzņēmēju, izstrādā 5–7 jautājumus, piemēram, kāpēc tika izvēlēta konkrētā uzņēmējdarbības forma, kādas ir tās priekšrocības, kādi trūkumi; pētījuma ietvaros intervē uzņēmēju, noskaidrojot formas izveles pamatojumu. <i>Pirms intervijas veikšanas nepieciešams pārrunāt, kā sazināties ar uzņēmēju, uzrunāšanas formu un saturu. Sagatavošanās procesā būtu lietderīgi veidot sadarbību ar latviešu valodas un literatūras skolotājiem.</i> Skolēni apkopo iegūto informāciju digitālā vai papīra bukleta formātā. Veido īsu prezentāciju par iegūto informāciju un veiktajiem secinājumiem. <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Uzņēmējdarbība</i> [tiešsaiste]. Ogres novads [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.ogresnovads.lv/lat/uznemejdarbiba/ <i>Ogres novada uzņēmēju biedrība</i> [tiešsaiste]. Novada uzņēmēju biedrības tīmekļvietne (iespēja saziņai, lai uzrunātu uzņēmējus intervijai), Ogres novads [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.ogresnovads.lv/lat/uznemejdarbiba/ogres_novada_uznemeju_biedriba/ <i>Biznesa inkubatoru kontaktinformācija</i> [tiešsaiste]. Reģionālo biznesa inkubatoru kontaktinformācija, Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra [skatīts 2021. g. 13. jūlijā]. Pieejams: https://www.liaa.gov.lv/lv/programmas/biznesa-inkubatori/kontakti Novada uzņēmumu tīmekļvietne un personīgie kontakti. <i>Uzņēmējdarbības juridiskās formas. Kāpēc Latvijā tik izplatīta uzņēmējdarbības forma ir SIA?</i> [tiešsaiste]. Mācību līdzeklis "Mana ekonomika". Latvijas Bankas Naudas skola [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.naudasskola.lv/lv/mana-ekonomika/limeni/10-12/uznemejs/juridiskas-formas

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Uzņēmējdarbības atbalsta fondi (2 mācību stundas)</p>	<p>Apkopo informāciju par uzņēmējdarbības atbalsta organizācijām. Pēta Komerclikuma jaunākos grozījumus. Secina, kādas ir uzņēmējdarbības atbalsta iespējas, eksporta un attīstības tendences.</p>	<p>Izveidota infografika, apkopojot informāciju uzņēmējdarbības atbalsta fondiem (joma, ko atbalsta, mērķis, finansējums, priekšnoteikumi atbalsta saņemšanai), iekļauj informāciju par biznesa organizācijām (biznesa biedrībām) – ar kādu mērķi pastāv, kāda ir to loma uzņēmējdarbības attīstības veicināšanai. Izveidots īss pārskats par Komerclikumā veiktajiem grozījumiem. Piedalās klases diskusijā par eksporta un attīstības iespējām uzņēmējiem.</p>	<p>1. uzdevums</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Skolēni, izmantojot datubāzes – mana.latvija.lv, fm.gov.lv, em.gov.lv, liaa.gov.lv –, apkopo informāciju par uzņēmējdarbības atbalsta organizācijām. 2. Vizuāli strukturē informāciju par atbalsta organizācijām – to mērķi, atbalsta formu, atbalsta priekšnosacījumus. Veido digitālu infografiku (izmantojot <i>Canvas</i>, <i>infogr.am</i> vai citu digitālo platformu). 3. Klasē diskutējot, secina par atbalsta fondu priekšrocībām un trūkumiem. <p>2. uzdevums</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Skolēni, izmantojot likumi.lv tīmekļvietni, iepazīstas ar Komerclikuma grozījumiem. 2. Veido īsu pārskatu par pēdējiem grozījumiem, kas izdarīti Komerclikumā. 3. Izmantojot LIAA un ministriju tīmekļvietnēs pieejamo informāciju par eksportu un attīstības iespējām, identificē eksporta un attīstības iespējas. 4. Piedalās klases diskusijā par eksporta un attīstības iespējām uzņēmējiem. <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Komerclikums</i> [tiešsaiste]. 2000 [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/5490-komerclikums • <i>Uzņēmējdarbība</i> [tiešsaiste]. Eiropas Savienības fondu līdzfinansējuma saņemšana uzņēmējiem [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://mana.latvija.lv/eiropas-savienibas-fondu-lidzfinansejuma-sanemsana-uznemejiem/ • <i>Atbalsts uzņēmējiem</i> [tiešsaiste]. Finanšu ministrija [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.fm.gov.lv/lv/atbalsts-uznemejiem • <i>Atbalsts biznesa atspēriem – uzņēmējdarbības sākšanai</i> [tiešsaiste]. Ekonomikas ministrija [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.em.gov.lv/lv/jaunums/atbalsts-biznesa-atsperienam-uznemejdarbibas-saksanai • Latvijas investīciju un attīstības aģentūra [tiešsaiste] [skatīts 2021. g. 13. jūlijā]. Pieejams: https://www.liaa.gov.lv/lv

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Uzņēmējdarbības riski (2 mācību stundas)</p>	<p>Izpētīt dažādus uzņēmējdarbības situāciju aprakstus, identificēt riskus. Skaidro, kādi uzņēmējdarbības riski pastāv. Secina, kādi pasākumi preventīvi jāveic riska mazināšanai.</p>	<p>Izveidota risku analīzes tabula – risks, iestāšanās varbūtības iemesls, pasākumi, ko var veikt, lai novērstu riska iestāšanos vai mazinātu riska radītās sekas, ja tādas iestājas.</p>	<p><i>Ne visus riskus ir iespējams paredzēt un novērst. Ir riski, ko var paredzēt, bet arī tad nevar novērst, piemēram, nodokļu politikas izmaiņas, likumdošanu.</i></p> <p>1. uzdevums</p> <ol style="list-style-type: none"> Skolotājs skolēniem lūdz izmantot interneta resursus un atrast sešus visbiežāk esošo risku veidus. Šo uzdevumu skolēni var veikt, izmantojot telefonu, datoru un ierakstot meklētājprogrammā – “risku veidi”. Informāciju skolēniem jāpieraksta, lai varētu to izmantot, veicot 2. uzdevumu. Skolotājs ar skolēniem pārrunā risku veidus (tirgus risks, ražošanas risks, finanšu, cilvēciskā faktora, dabas katastrofas, izmaiņas valsts politikā, likumdošanā, ekonomikā). Skolotāja piedāvātā uzņēmējdarbības situāciju aprakstus (var izmantot jau esošus uzņēmējdarbības stāstus no iepriekšējos tematos minētajiem resursiem). <p>2. uzdevums</p> <ol style="list-style-type: none"> Skolēni individuāli analizē skolotāja piedāvātos uzņēmējdarbības situāciju aprakstus un, izmantojot risku uzskaitījumu no 1. uzdevuma, identificē, kuri riski var rasties konkrētā apraksta situācijās. Pēc tam 3–4 skolēnu grupā salīdzina, kādi riski tika uzskaitīti, kopīgi vienojas par pamatojumu un min vismaz vienu priekšlikumu katram riskam – kādas darbības uzņēmums var veikt preventīvi, lai riska iestāšanās gadījumā negatīvās sekas radītu pēc iespējas mazākus zaudējumus. Skolēnu grupas piedalās skolotāja vadītā diskusijā un salīdzina veikto situāciju aprakstu analīzi. <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> 10 inovatīvi pārtikas nozares jaunuzņēmumi Latvijā [tiešsaiste]. Labsoflatvia.com [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://labsoflatvia.com/iedvesmas-stasti/10-latvijas-jaunuznemumu-veiksmes-stasti/ Četri sociālo uzņēmumu pieredzes stāsti [tiešsaiste]. Biedrība “Latvijas Sociālās uzņēmējdarbības asociācija” [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://sua.lv/cetri-socialo-uznemumu-pieredzes-stasti/ Sauka, A. Latvijas uzņēmēju stāsti: pasniedzējiem, zinātniekiem un praktiķiem [tiešsaiste]. Stockholm School of Economics in Riga, 2013 [skatīts 2023. g. 22. novembrī]. Pieejams: https://www.academia.edu/12864560/Latvijas_uz%C5%86%C4%93m%C4%93ju_st%C4%81sti_Pasniedz%C4%93jiem_p%C4%93tniekiem_un_prakti%C4%B7iem_Riga_Case_studies_of_Latvian_Entrepreneurs_for_lecturers_scientists_and_practitioners Ideja. Attīstība. Eksports. Uzņēmēju veiksmes stāsti [tiešsaiste]. Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.liaa.gov.lv/sites/liaa/files/content/Publikacijas/uznemeju_veiksmes_stasti.pdf Dažādi uzņēmēju pieredzes stāsti. Latvijas Sociālās uzņēmējdarbības asociācija [tiešsaiste]. Pieejams: https://www.youtube.com/@latvijassocialasuznemejdar4600

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Uzņēmējdarbības loma tautsaimniecībā (1–2 mācību stundas)</p>	<p>Identificē uzņēmējdarbības ietekmi uz dažādiem tautsaimniecības rādītājiem.</p> <p>Identificē valsts lomu uzņēmējdarbībā.</p> <p>Analizē dažādu valstu piemēru pēc starptautiskiem uzņēmējdarbības vides reitingiem.</p> <p>Diskutē par uzņēmējdarbības vidi Latvijā, salīdzinot ar Eiropas un pasaules rādītājiem.</p>	<p>Pāros izstrādāta shēma “Uzņēmējdarbības loma tautsaimniecībā”.</p> <p>Iesaistās diskusijā par valsts lomu uzņēmējdarbības vides veidošanā un dažādu valstu, tai skaitā Latvijas, uzņēmējdarbības vides apstākļiem.</p>	<p>1. uzdevums</p> <ol style="list-style-type: none"> Skolēni, izmantojot interneta resursus (makroekonomika.lv, https://itiesibas.lv/ u. c.), pēc atslēgas vārdiem (uzņēmējdarbības loma tautsaimniecībā, uzņēmēja loma) meklē tautsaimniecības jomas, kuru attīstību veicina uzņēmējdarbība. Skolēni, strādājot pāri, izveido shēmu, identificējot vismaz piecas jomas un norādot uz likumsakarībām – kā uzņēmējdarbība ietekmē konkrētās jomas attīstību. Piemēram, uzņēmumi, izvietojot ražotnes mazāk attīstītos reģionos, sekmē reģionālo attīstību, jo uzņēmējdarbības rezultātā tiek ne vien radītas darbavietas šajā apkaimē, bet arī veicināti infrastruktūras uzlabojumi. Skolēni klases diskusijā pārrunā izveidoto shēmu, papildina trūkstošo. <p>Pārrunājot skolēnu veikumu, ieteikums izmantot Latvijas Bankas izstrādāto mācību materiālu un shēmas, sk. uzņēmējdarbības loma tautsaimniecībā un valsts loma uzņēmējdarbībā.</p> <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Uzņēmēju un valsts mijiedarbība. Vai uzņēmumu lobījs ir kaut kas slikts vai labs?</i> [tiešsaiste]. Mācību līdzeklis “Mana ekonomika”. Latvijas Bankas Naudas skola [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.naudasskola.lv/mana-ekonomika/limeni/10-12/uznemejs/uznemeju-un-valsts-mijiedarbiba <p>2. uzdevums</p> <ol style="list-style-type: none"> Skolēni, izmantojot interneta resursus (piemēram, pieejams: https://www.doingbusiness.org/en/data/exploreconomies/latvia), identificē kritērijus, kas ietekmē uzņēmējdarbības vidi. Izmantojot interaktīvos grafikus, apskata Latvijas rādītājus dažādās pozīcijās un salīdzina ar Eiropas un pasaules vidējiem rādītājiem. Analizē, kuras valstis ir piemērotākās uzņēmējdarbības veikšanai, iepazīstoties ar informāciju Valstis ar uzņēmējdarbības attīstībai atbilstošāko vidi (pieejams: https://www.forbes.com/best-countries-for-business/list/) Piedalās klases diskusijā un secina, kāda ir Latvijas uzņēmējdarbības vide, salīdzinot ar citām valstīm.

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Uzņēmējdarbības loma tautsaimniecībā (1-2 mācību stundas)</p>			<p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Best Countries for Business</i> [tiešsaiste]. Valstis, kuras ir piemērotākās uzņēmējdarbības veikšanai (atbalstoša uzņēmējdarbības vide). Forbes [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.forbes.com/best-countries-for-business/list/ • <i>Economy profile of Latvia. Doing Business 2020</i> [tiešsaiste]. Detalizēta informācija par Latvijas uzņēmējdarbības vidi 2020. gadā; iespējams izmantot zinātniski pētniecisko darbu izstrādē. World Bank Group [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/l/latvia/LVA.pdf • <i>Valsts loma tautsaimniecībā. Kāpēc valsts iejaucas tirgus mehānismā un ierobežo indivīdu brīvību?</i> [tiešsaiste]. Mācību līdzeklis "Mana ekonomika". Latvijas Bankas Naudas skola [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.naudasskola.lv/mana-ekonomika/limeni/10-12/valsts-nepieciešamiba/valsts-loma-tautsaimnieciba

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Kā būt sociāli atbildīgam un radīt sociālo pievienoto vērtību, izmantojot biznesa metodes? (8–9 mācību stundas)</p> <p><i>Atceries! Apakštematā “Kā būt sociāli atbildīgam un radīt sociālo pievienoto vērtību, izmantojot biznesa metodes” tiek īstenota pāreja no vispārīgā uz konkrēto, koncentrējot izziņas procesus uz sociālās atbildības aspektu.</i></p>			
<p>Sociālā labklājība, sociāli atbildīgas rīcības jēdziens (1 mācību stunda)</p>	<p>Skaidro sociālā progresa kritērijus. Analizē Laimes indeksu dažādās pasaules valstīs, nosaka Latvijas vietu tajā, izstrādā ieteikumus dzīves novērtējuma uzlabošanai.</p>	<p>Balstoties uz datu izpēti, izstrādāti ieteikumi dzīves novērtējuma uzlabošanai Latvijā.</p>	<ol style="list-style-type: none"> Skolotājs ar skolēniem pārrunā, kas ir sociālais progress. Skolēni individuāli izpēta informāciju un kritērijus sociālajam progresa indeksam. <p>Izmantojamais informācijas resurss</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Sociālā progresa mērīšana</i> [tiešsaiste]. Eiropas Komisija [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://ec.europa.eu/regional_policy/lv/newsroom/news/2016/04/04-01-2016-figuring-out-social-progress <ol style="list-style-type: none"> Skolēni izpēta jaunākos datus par Laimes indeksu un dažādu pasaules valstu novērtējumu, identificē kritērijus, pēc kuriem mēra dzīves novērtējumu (Laimes indeksu). <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Social Environments for World Happiness</i> [tiešsaiste]. World Happiness Report [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://worldhappiness.report/ed/2020/social-environments-for-world-happiness/ <ol style="list-style-type: none"> Analizē Latvijas sociālā progresa indeksu, Laimes indeksu un vietu pasaules kontekstā. Veido sarakstu, kādas pozitīvas izmaiņas notikušas Latvijā, domājot par ikviena indivīda iespējām, nosauc jomas, kurās nepieciešami uzlabojumi. <i>Var izmantot Vēsture un sociālās zinātnes I pamatkursa digitālā mācību materiāla 5. temata “Inovātīva ekonomika” uzdevumu “Valstu attīstības indeksi”.</i> <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Kas ir sociālās attīstības indekss?</i> [tiešsaiste]. Thpanorama. Zinātne, kultūra, izglītība, psiholoģija, sports un veselīgs dzīvesveids [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://lv.thpanorama.com/articles/cultura-general/qu-es-el-ndice-de-desarrollo-social.html <i>Ranked: The 20 Happiest Countries In The World</i> [tiešsaiste]. Forbes, 2020. gada 20. marts. [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.forbes.com/sites/laurabegleybloom/2020/03/20/ranked-20-happiest-countries-2020/?sh=55a44c257850

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Sociāli atbildīga rīcība (1 mācību stunda)</p>	<p>Atpazīst sociāli atbildīgas rīcības piemērus un sasaista tos ar labklājības valsts definējumu.</p> <p>Identificē sociālās palīdzības un apgādības piemērus plašsaziņas līdzekļos.</p> <p>Izstrādā ideju sociāli atbildīgai rīcībai.</p>	<p>Izstrādāta sociāli atbildīgas rīcības shēma, norādot konkrētu piemēru un sociālās palīdzības veidu.</p> <p>Izstrādāta ideja sociāli atbildīgai rīcībai.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Skolēns iepazīstas ar labklājības valsts definējumu. 2. Izmantojot plašsaziņas līdzekļos pieejamo informāciju, veic analīzi, kurā identificē sociālās palīdzības – pašpalīdzības, publiski tiesisku aizsardzības, nodrošināšanas, apdrošināšanas un apgādības (sponsorēšanas, ziedošanas, mecenātisma) – piemērus. 3. Grupās vai individuāli vienojas par savu sociāli atbildīgas rīcības uzdevumu, kuru īsteno tuvākajās nedēļās. <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Sociālās palīdzības darbības mehānisms Latvijā</i> [tiešsaiste]. Nacionālā enciklopēdija. Atjaunots 2021. g. 9. aprīlī [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://enciklopedija.lv/skirklis/21604-soci%C4%81l%C4%81s-pal%C4%ABdz%C4%ABbas-darb%C4%ABbas-meh%C4%81nisms-Latvij%C4%81 • <i>Labklājības valsts</i> [tiešsaiste]. Vikipēdija. Brīvā enciklopēdija [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://lv.wikipedia.org/wiki/Labkl%C4%81j%C4%ABbas_valsts

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Sociāli atbildīga uzņēmējdarbība (2 mācību stundas)</p>	<p>Analizē sociālās uzņēmējdarbības piemērus Latvijā. Diskutē par dažādiem sociālās uzņēmējdarbības piemēriem Latvijā un tiesisko regulējumu.</p>	<p>Izveidots digitālais plakāts ar trīs sociālās uzņēmējdarbības piemēriem Latvijā. Piedalās diskusijā par sociālās uzņēmējdarbības statusa iegūšanas nosacījumiem, priekšrocībām un tiesiskajiem regulējumiem.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Skolēni grupās vai individuāli iepazīstas ar sociālās uzņēmējdarbības piemēriem Latvijā (pieejams: https://sua.lv/pieredzes-stasti/), izvēlas trīs un analizē. 2. No trīs izvēlētajiem piemēriem skolēni grupās vai individuāli izveido digitālo plakātu, kur ievieto informāciju par uzņēmuma mērķi, nozari, pievienoto vērtību sabiedrībai vai konkrētai sabiedrības grupai (digitālā plakāta izveidei var izmantot <i>Canvas.com</i>, <i>Word</i> dokumentu, <i>Powerpoint</i>, saglabājot PDF formātā). 3. Skolēni iepazīstas ar tiesisko regulējumu sociālajai uzņēmējdarbībai – kā likumdošana regulē sociālā uzņēmuma statusa saņemšanu, kādas ir priekšrocības uzņēmējam, kādām prasībām jāatbilst (pieejams: https://sua.lv/sociala-uznemuma-likums-2/). 4. Skolēni prezentē digitālo plakātu un iesaistās diskusijā par to, kā izpaužas tiesiskais regulējums (mērķis, priekšrocības, trūkumi). <p><i>Latvijas Bankas izstrādātajos mācību materiālos “Sociāli atbildīga un sociālā uzņēmējdarbība” ir sociālās uzņēmējdarbības piemēri Latvijā un pasaulē, tiek izskaidrota atšķirība starp sociāli atbildīgu un sociālo uzņēmējdarbību, skolēniem ir piedāvāti pašpārbaudes uzdevumi atbilstoši šim tematam.</i></p> <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Kas ir sociālā uzņēmējdarbība?</i> [tiešsaiste]. Latvijas Sociālās uzņēmējdarbības asociācija [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://sua.lv • <i>Sociālā uzņēmuma likums</i> [tiešsaiste]. Likumi.lv, 2017. gada 12. oktobris [skatīts 2023. g. 22. novembrī]. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/294484-sociala-uznemuma-likums • <i>Sociālā uzņēmējdarbība</i> [tiešsaiste]. Labklājības ministrija. 2020. g. 7. jūlijs [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: http://adm.lm.gov.lv/lv/?option=com_content&view=article&id=80690 • <i>Sociāli atbildīga un sociālā uzņēmējdarbība. Kāpēc valsts akciju sabiedrība “Latvijas dzelzceļš” veido mācību materiālus skolēniem?</i> [tiešsaiste]. Mācību līdzeklis “Mana ekonomika”. Latvijas Bankas Naudas skola [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.naudasskola.lv/mana-ekonomika/limeni/10-12/uznemejs/sociali-atbildiga-un-sociala-uznemejdarbiba

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Kā būt sociāli atbildīgam un radīt sociālo pievienoto vērtību, izmantojot biznesa metodes? (4–5 mācību stundas)</p>	<p>Izmantojot dažādas biznesa ideju radīšanas metodes, rada sociālās uzņēmējdarbības biznesa ideju un analizē pievienotās vērtības sociālo ietekmi.</p> <p>Analizē savas sociālās uzņēmējdarbības idejas dažādus aspektus, apkopo šo informāciju biznesa kanvās.</p> <p>Identificē sociāli atbildīgu uzņēmumu un sociālās uzņēmējdarbības kopīgās un atšķirīgās pazīmes. Secina, kādi ir kopīgie principi, kas būtu jāievēro ikvienam uzņēmumam.</p>	<p>Izstrādāta savas radītās sociālās uzņēmējdarbības idejas biznesa kanva.</p> <p>Venna diagramma par sociāli atbildīga uzņēmuma un sociālās uzņēmējdarbības kopīgajām un atšķirīgajām iezīmēm, izstrādā kopīgus principus, kuri būtu jāievēro ikvienam uzņēmumam.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Skolēniem tiek piedāvātas biznesa idejas radīšanas metodes: <i>push and pull</i>, prātavētra, problēmsituāciju aplis, noskaidrojot kādu konkrētu klientu vajadzību, izgudrojot pilnīgi jaunus risinājumus, lasot biznesa žurnālus un avīzes, klausoties radio, skatoties TV un gūstot informāciju internetā, apmeklējot izstādes un prezentācijas, lasot rakstus par uzņēmumu attīstību un tendencēm, pētot ārvalstu uzņēmēju pieredzi, piedāvājot papildu pakalpojumus jau esošajiem produktiem, sarunājoties ar draugiem vai kolēģiem, uzlabojot jau esošos produktus u. c. Klasē skolēni izmēģina vienu metodi – problēmsituāciju apli, kur sadalās grupās (3–5 skolēni), uzraksta problēmu un piedāvā risinājumu citu izvirzītajām problēmām. Grupas diskusijas rezultātā atbild uz jautājumiem: Kādu pievienoto vērtību radīs ideja? Kāda būs produkta sociālā pievienotā vērtība? Kāda būs pozitīvā sociālā ietekme? Kāds labums sabiedrībai? 2. Darba grupās skolēni vienojas par labāko sociālās uzņēmējdarbības ideju, plāno, kā varēs mērīt un izvērtēt savu sociālo ietekmi, prezentē izvēlēto ideju klasesbiedriem. 3. Skolēnus iepazīstina ar biznesa kanvām – biznesa audeklu– (pieejams: http://www.socialenterprisebr.net/wp-content/uploads/2018/07/2_1_Biznesa_modelis_canva.pdf). Darba grupās skolēni izstrādā savu biznesa modeļa kanvu. <i>Temata apguvē ieteicams izmantot Sociālās zinības un vēsture pamatkursa digitālā mācību materiāla 5. temata "Ilgtspējīga saimniekošana un ieguldījums cilvēkkapitālā" mācīšanās stratēģiju "Biznesa kanva/Dzīvais biznesa plāns".</i> 4. Skolēnu grupas prezentē izveidotās kanvas, citas grupas sniedz atgriezenisko saiti un ieteikumus. <i>Prezentāciju veidošanā ieteicams izmantot Vēsture un sociālās zinātnes I pamatkursa digitālā mācību materiāla 5. temata "Inovācija ekonomikā" mācīšanās stratēģiju "Biznesa idejas prezentācijas tehnika – "NABC metode"".</i> 5. Izstrādā Venna diagrammu par sociāli atbildīga uzņēmuma un sociālās uzņēmējdarbības kopīgajām un atšķirīgajām iezīmēm, izstrādā kopīgus principus, kuri būtu jāievēro ikvienam uzņēmumam. <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Biznesa modelēšana</i> [tiešsaiste]. [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: http://www.socialenterprisebr.net/wp-content/uploads/2018/07/2_1_Biznesa_modelis_canva.pdf • <i>Kas ir sociālā uzņēmējdarbība?</i> [tiešsaiste]. Latvijas Sociālās uzņēmējdarbības asociācija [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://sua.lv/kas-ir-sociala-uznemejdarbiba/ • <i>Uzņēmumu sociālā atbildība</i> [tiešsaiste]. Eiropas Komisija [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/doing-business-eu/corporate-social-responsibility-csr_lv

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Kāpēc nepieciešams radīt produktu ar pievienoto vērtību? (9 mācību stundas) <i>Atceries! Apakštematā “Kāpēc nepieciešams radīt produktu ar pievienoto vērtību?” turpinot pētīt uzņēmējdarbības procesu, skolēni izmanto analītisko spriešanu, lai iedziļinātos tirgus izpētē un darbā ar mērķtirgu.</i></p>			
<p>Mērķtirgus jēdziens, mērķtirgus noteikšanas pazīmes, virzīšanas tirgū un pārdošanas kanāli (2 mācību stundas)</p>	<p>Nosaka mērķtirgu atšķirīgiem tirgū esošiem pakalpojumiem. Analizē mērķtirgu un mērķklientu. Izstrādā pasākumu priekšlikumus pārdošanas veicināšanai.</p>	<p>Izveidots izvēlētā pakalpojuma mērķtirgus apraksts – mērķklienta profils. Izveidots pakalpojuma virzīšanas tirgū plāns.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Skolēni grupā izvēlas kādu no pakalpojumu veidiem (tirdzniecība, sabiedriskā ēdināšana, sadzīves pakalpojumi, datorpakalpojumi u. c.), raksturo izvēlētā pakalpojuma mērķtirgu: kas izmanto pakalpojumu, kādas ir šo cilvēku raksturīgās un kopīgās pazīmes (piemēram, vecums, dzimums, vērtības, vieta, vērtības). Izveido mērķpircēja profilu (izgriež no papīra vai izveido digitāli cilvēka siluetu), aizpilda to ar informāciju par mērķklienta raksturīgākajām pazīmēm. 2. Balstoties uz informāciju par mērķklientu, skolēni sazinās ar mērķklientu un noskaidro svarīgākās pakalpojuma pazīmes un veidu, kā informācija par izvēlēto pakalpojumu vislabāk var sasniegt mērķtirgu. 3. Balstoties uz izpētē iegūto informāciju, skolēni piedāvā konkrētus pakalpojuma pasākumus, kā veicināt pārdošanu (digitālā vai tradicionālā reklāma, sabiedriskās attiecības, pārdošanas veicināšanas pasākumi, tiešā pārdošana u. c.), ar paveikto iepazīstina klasesbiedrus. <p>Izmantojamais informācijas resurss</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Tirgus izpēte un biznesa plāns</i> [tiešsaiste]. Mācību līdzeklis “Mana ekonomika”. Latvijas Bankas Naudas skola [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.naudasskola.lv/lv/mana-ekonomika/limeni/10-12/uznemejs/tirgus-izpete-biznesa-plans

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Tirgus izpēte – konkurentu analīze (2 mācību stundas)</p>	<p>Analizē vienas jomas uzņēmumus pēc konkrētiem kritērijiem. Secina izvēlēto uzņēmumu priekšrocības un trūkumus, attēlo pētījumā iegūtos rezultātus. Izstrādā priekšlikumus mārketinga darbības uzlabošanai.</p>	<p>Izstrādāts pētījums “X jomas uzņēmuma konkurentu analīze”. Izstrādāts priekšlikums vienam uzņēmumam mārketinga darbības uzlabošanai.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Skolēni sadalās pāros un izvēlas 3–5 vienas jomas uzņēmumus, piemēram, ēdināšanas iestādes, tirdzniecības veikalus, apģērbu ražotājus utt. 2. Pāros veic tirgus izpēti izvēlētajiem uzņēmumiem: salīdzina atrašanās vietu, piedāvāto sortimentu, apkalpošanu, cenas, pircēju piesaistīšanas metodes. 3. Pāris izvēlas veidu, kā atspoguļos iegūtos rezultātus, piemēram, <i>Canvas</i>, <i>Infogram</i>, <i>Powerpoint</i> prezentācija, <i>Word</i> dokuments. Iegūtos rezultātus prezentē klasei. <i>Ieteikums. Ja ir izvēlēti vietējā novada uzņēmumi, tad skolēni ar iegūtajiem datiem var dalīties ar iesaistītajiem uzņēmumiem, piedāvājot priekšlikumus darbības uzlabošanai.</i> 4. Pāri apmainās ar pētījumiem, iepazīstas ar tiem, izstrādā priekšlikumus vienam no uzņēmumiem mārketinga darbības uzlabošanai.

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Intelektuālais īpašums (2 mācību stundas)</p>	<p>Analizē Latvijas tehnoloģiskos sasniegumus un identificē, kāda ir konkrēto sasniegumu pievienotā vērtība. Diskutē par gada preču zīmēm Latvijā un pasaulē, secina, kāda ir intelektuālā īpašuma aizsargāšanas nozīme. Rada dizainparaugu.</p>	<p>Izveidota skice izvēlētā priekšmeta dizainā, kas atbilst dizainparauga īpašībām.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Skolēni, izmantojot skolotāja piedāvātos materiālus, iepazīstas ar Latvijas tehnoloģiskajiem sasniegumiem. 2. Izvēlas vienu tehnoloģisko sasniegumu, veido sarakstu, kādos sabiedrībai nozīmīgos produktos esošais sasniegums tiek izmantots. Pāros diskutē, kāda loma ir patentam, lai izgudrojumu aizsargātu. 3. Izmantojot Latvijas Republikas Patentu valdes tīmekļvietni, noskaidro, kādi uzņēmumi pēdējos gados saņēmuši apbalvojumus "Gada preču zīme Latvijai" un "Gada preču zīme pasaulei", veido uzskaitījumu, kāda ir intelektuālā īpašuma aizsargāšanas nozīme. (Sk. https://www.lrpv.gov.lv/lv/precu-zimes/gada-precu-zime) 4. Skolēni pāros izvēlas priekšmetu, kuram vēlas uzlabot dizainu (piemēram, ritenis, krūze, galds), izveido šim priekšmetam skices, kuras sniedz nepārprotamu priekšstatu par dizainparauga īpašībām (pieejams: https://www.lrpv.gov.lv/lv/dizainparaugi/ka-registret-dizainparaugu), un izveido klasē izstādi no sagatavotajām skicēm. <p><i>Ieteikums šajā tematā sadarboties ar Dizains un tehnoloģijas kursa kolēģiem.</i></p> <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Patentu valdes veidotie mācību materiāli</i> [tiešsaiste]. Patentu valde, 2020. gada 21. nov. [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.lrpv.gov.lv/lv/informacijas-pakalpojumi/apmacibas/intelektualais-ipasums-skolas/macibu-materiali • <i>10 tehnoloģiskie sasniegumi, kas noteica aizvadītās divdesmitgades virzību</i> [tiešsaiste]. Biznesa tehnoloģiju platforma, 01.01.2020. [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.bismart.lv/blogs/iot/10-tehnologiskie-sasniegumi-kas-noteica-aizvaditas-divdesmitgades-virzibu-1290

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>E-komercija (3 mācību stundas)</p>	<p>Skaidro e-komercijas jēdzienu.</p> <p>Izstrādā e-komercijas priekšrocības un trūkumus, analizē e-komercijas rādītājus Latvijā un pasaulē.</p> <p>Veido informatīvu bukletu par e-komerciju.</p>	<p>Izstrādāts saraksts ar e-komercijas priekšrocībām un trūkumiem.</p> <p>Izstrādāts informatīvs buklets "E-komercija".</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Skolēni, izmantojot Valsts ieņēmumu dienesta tīmekļvietni, noskaidro, kas ir e-komercija (pieejams: https://www.vid.gov.lv/lv/e-komercija). 2. Skolēni iepazīstas ar veiksmīgākajiem e-komercijas piemēriem Latvijā (pieejams: https://www.goodfirms.co/ecommerce-development-companies/latvia) un pasaulē (pieejams: https://www.referralcandy.com/blog/ecommerce-business-examples/) un veido e-komercijas priekšrocību un trūkumu sarakstu. 3. Skolēni pāros analizē e-komercijas rādītājus Latvijā (pieejams: https://www.csb.gov.lv/lv/statistika/statistikas-temas/zinatne-ikt/datori-internets/meklet-tema/2762-informacijas-un-komunikacijas-tehnologiju) un pasaulē (pieejams: https://www.statista.com/topics/871/online-shopping/). 4. Skolēni grupās pēta likumus, kas aizsargā patērētāja tiesības e-komercijā (Patērētāju tiesību aizsardzības centra tīmekļvietne, pieejams: https://www.ptac.gov.lv/lv/par-e-komerciju). 5. Skolēni grupās izstrādā informatīvo bukletu "E-komercija", kur iekļauj informāciju par to, kas ir e-komercija, min preču un pakalpojumu uzņēmumus, kas darbojas –e-komercijā, secinājumus par e-komercijas rādītājiem Latvijā un pasaulē (to dinamiku, izmaiņām). <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>E-komercija</i> [tiešsaiste]. Valsts ieņēmumu dienests, 2021. gada 25. febr. [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.vid.gov.lv/lv/e-komercija • <i>Kā atrast e-komercijas biznesa iespējas</i> [tiešsaiste]. SEB [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.seb.lv/info/business/video-seminars-ka-atrast-e-komercijas-biznesa-iespejas • <i>2019. gada e-komercijas tendences</i> [tiešsaiste]. Kebbe IT, 2018. gada 20. dec. [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://kebbeit.lv/2019-gada-e-komercijas-tendences/ • <i>Preces vai pakalpojumus internetā pārdod 15,5 % uzņēmumu</i> [tiešsaiste]. Centrālās statistikas pārvalde [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.csb.gov.lv/lv/statistika/statistikas-temas/zinatne-ikt/datori-internets/meklet-tema/2762-informacijas-un-komunikacijas-tehnologiju • <i>E-commerce worldwide – statistics & facts</i> [tiešsaiste]. Statista, 2021. gada 14. jūlijs [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.statista.com/topics/871/online-shopping/ • <i>Par e-komerciju</i> [tiešsaiste]. Patērētāju tiesību aizsardzības centrs, 2020. gada 4. nov. [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.ptac.gov.lv/lv/par-e-komerciju

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Kā nonākt no idejas līdz dzīvotspējīgam produktam? (9 mācību stundas)</p> <p><i>Atceries! Apakštemats "Kā nonākt no idejas līdz dzīvotspējīgam produktam?" sniedz skolēniem iespēju, izvērtējot dažādus biznesa modeļus, analizēt biznesa idejas dzīvotspēju.</i></p>			
<p>Aprites ekonomikas jēdziens (2 mācību stundas)</p>	<p>Analizē uzņēmumus aprites ekonomikā Latvijā un pasaulē. Izpēta informāciju par aprites ekonomikas biznesa modeļiem un identificē, kurš no biznesa modeļiem ir raksturīgs izvēlētajiem uzņēmumiem, lai veidotu bloga ierakstu par izpētītajiem pieciem aprites ekonomikas uzņēmumiem.</p>	<p>Bloga raksts par pieciem uzņēmumiem (Latvijā un pasaulē), kas darbojas aprites ekonomikā, uzņēmumu darbība pamatota ar aprites ekonomikas biznesa modeli.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Skolēni izpēta interneta resursus un definē, kas ir aprites ekonomikas modelis (piemēram, https://www.ptac.gov.lv/lv/aprites-ekonomikas-koncepts, https://likumi.lv/ta/id/317168-par-ricibas-planu-parejai-uz-aprites-ekonomiku-20202027-gadam). <i>Var izmantot Vēsture un sociālās zinātnes I pamatkursa digitālā mācību materiāla 5. temata "Inovatīva ekonomika" atgādni "Aprites ekonomikas modelis".</i> 2. Skolēni pāros meklē piemērus un analizē uzņēmumus Latvijā un pasaulē, kas jau darbojas aprites ekonomikā. Nosaka, kurā no pieciem aprites ekonomikas biznesa modeļiem darbojas izvēlētie uzņēmumi (pieci aprites ekonomikas biznesa modeļi – aprites piegādes modelis, resursu atgūšanas modelis, produkta darbības pagarināšanas modelis, dalīšanās platformas modelis, izmantot produktu kā pakalpojumu modelis, pieejams: https://www.greenbiz.com/article/5-business-models-put-circular-economy-work). 3. Skolēni pāros izveido bloga ierakstu par pieciem uzņēmumiem, kas darbojas aprites ekonomikā, un apraksta uzņēmumu biznesa modeli. Katram pārīm ir uzdevums izlasīt vismaz piecus citu grupu veidotos bloga ierakstus un sniegt atgriezenisko saiti. <i>Papildus. Izmantojot informāciju par aprites ekonomikas spēli "Circula" (pieejams: https://circula.fi/en/%20for-teachers-and-other-game-masters/), komandās to izspēlē un reflektē par pieņemtajiem lēmumiem.</i> <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Aprites ekonomika – kas tas ir par zvēru?</i> [tiešsaiste]. Zero waste Latvija [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.facebook.com/115594725636071/videos/734748914082707 • <i>Ministru kabineta 2020. gada 4. septembra rīkojums Nr. 489 "Par Rīcības plānu pārejai uz aprites ekonomiku 2020.–2027. gadam"</i> [tiešsaiste]. Likumi.lv [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/317168-par-ricibas-planu-parejai-uz-aprites-ekonomiku-20202027-gadam • <i>Aprites ekonomikas koncepts</i> [tiešsaiste]. Patērētāju tiesību aizsardzības centrs, 2020. gada 4. nov. [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.ptac.gov.lv/lv/aprites-ekonomikas-koncepts • <i>Morais, M. Circular economy examples: Brands changing the game</i> [tiešsaiste]. The Future of Customer Engagement and Experience [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.the-future-of-commerce.com/2020/01/08/circular-economy-examples/

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Aprites ekonomikas jēdziens (2 mācību stundas)</p>			<ul style="list-style-type: none"> • Gerholdt, J. <i>The 5 business models that put the circular economy to work</i> [tiešsaiste]. GreenBiz, 2015. gada 22. aprīlis [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.greenbiz.com/article/5-business-models-put-circular-economy-work
<p>Kā nonākt no idejas līdz dzīvotspējīgam produktam? Biznesa kanvas (rāmis) (2 mācību stundas)</p>	<p>Analizē biznesa idejas dzīvotspēju, izmantojot biznesa kanvas (rāmi). Izvērtē un sniedz atgriezenisko saiti citu grupu biznesa ideju analīzēm.</p>	<p>Izveidota biznesa kanva izvēlētajai biznesa idejai.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Skolēni sadalās grupās un, izmantojot pieredzi no sociālās uzņēmējdarbības un aprites ekonomikas idejām, rada biznesa idejas. 2. Skolēni grupās veic biznesa idejas analīzi kanvās, kad tā ir pabeigta, kanvas izlīmē klasē pie sienas. 3. Skolēni apskata citu komandu biznesa kanvas un uz līmlapiņām sniedz atgriezenisko saiti. 4. Grupas apkopo atgriezenisko saiti, klases diskusijā pastāsta savus secinājumus un turpmāko darbības plānu. <p>Izmantojamais informācijas resurss</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Biznesa modelēšana</i> [tiešsaiste]. [Skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: http://www.socialenterprisebsr.net/wp-content/uploads/2018/07/2_1_Biznesa_modelis_canva.pdf

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Biznesa plāns, SVID analīze (4 mācību stundas)</p>	<p>Analizē biznesa idejas attīstības nosacījumus – mērogu, uzņēmējdarbības formas atbilstību, labvēlīgos un nelabvēlīgos vides faktorus un riskus. Izvērtē nepieciešamos resursus un izmaksas. Izstrādā produkta prototipu un biznesa plānu.</p>	<p>Izstrādāts biznesa plāns un SVID analīze.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Skolēnu grupas turpina darbu pie savām izstrādātajām un uzlabotajām biznesa idejām, pamato iecerētā uzņēmuma lielumu (mērogu), atbild uz jautājumiem, vai uzņēmums darbosies skolas, pilsētas, valsts vai plašākā mērogā. 2. Skolēnu grupas izvēlas atbilstošu uzņēmējdarbības formu (uzņēmējdarbības formu salīdzinājums pieejams: https://www.ur.gov.lv/lv/registre/salidzini-komerccdarbibu-veidus/) un pamato savu izvēli. 3. Skolēnu grupas rada atbilstošu uzņēmuma nosaukumu, novērtē labvēlīgos un nelabvēlīgos vides faktorus biznesa realizēšanai, novērtē galvenos riska faktorus, kas apdraud iecerēto uzņēmumu. 4. Skolēnu grupas izvērtē skolēnu mācību uzņēmuma darbības uzsākšanai nepieciešamos resursus un izmaksas, sākuma kapitāla piesaistīšanas veidus, izvēlas piemērotāko atbilstoši konkrētajai situācijai (piemēram, pūļa finansējums, biznesa ideju konkursi, biznesa stipendijas, biznesa inkubatori, privātie investori). 5. Skolēnu grupas izstrādā produkta prototipu. <i>Ieteikums šajā tematā sadarboties ar Dizains un tehnoloģijas kursa kolēģiem.</i> 6. Skolēnu grupas veic sava uzņēmuma SVID analīzi, izvērtējot stiprās puses, vājās puses, iespējas un ārējos šķēršļus uzņēmuma darbībā. 7. Skolēnu grupas izstrādā biznesa plānu, apkopojot jau izpētīto informāciju biznesa kanvās, papildinot trūkstošo un veidojot biznesa plāna struktūru (biznesa plāna paraugs pieejams: https://www.naudasskola.lv/mana-ekonomika/limeni/10-12/uznemejs/tirgus-izpete-biznesa-plans), biznesa plānu atbilstoši noformē (Word dokuments, Times New Roman, 12 pt, Justify, numurētas nodaļas un apakšnodaļas, numurētas tabulas) un iesniedz skolotājam. 8. Skolēnu grupas aizstāv biznesa plānu skolotājam un klasei, saņem atgriezenisko saiti. <i>Prezentāciju veidošanā ieteicams izmantot Vēsture un sociālās zinātnes I pamatkursa digitālā mācību materiāla 5. temata "Inovātīva ekonomika" mācīšanās stratēģiju "Biznesa idejas prezentācijas tehnika – "NABC metode"".</i> <i>Ieteikums. Biznesa plāna veidošanas procesā, piemēram, lūgt, lai uzņēmējs padalās ar uzņēmējdarbības risku pieredzi, un biznesa plāna aizstāvēšanā uzaicināt uzņēmēju(-us), kas sniedz atgriezenisko saiti par skolēnu idejām (piemēram, tie var būt vietējie uzņēmēji, Altum, LIAA reģionālie pārstāvji).</i>

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Biznesa plāns, SVID analīze (4 mācību stundas)</p>			<p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Salīdzini komercdarbību veidus</i> [tiešsaiste]. Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs [skatīts 2021. g. 13. jūlijā]. Pieejams: https://www.ur.gov.lv/lv/registre/salidzini-komercdarbibu-veidus/ • <i>Uzņēmējdarbības juridiskās formas. Kāpēc Latvijā tik izplatīta uzņēmējdarbības forma ir SIA?</i> [tiešsaiste]. Mācību līdzeklis “Mana ekonomika”. Latvijas Bankas Naudas skola [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.naudasskola.lv/lv/mana-ekonomika/limeni/10-12/uznemejs/juridiskas-formas • <i>Platace, L. Uzņēmuma nosaukuma veidošanā jāņem vērā ierobežojumi</i> [tiešsaiste]. LV portāls, 2012. gada 26. dec. [skatīts 2023. g. 24. novembrī]. Pieejams: https://lvportals.lv/skaidrojumi/252965-uznemuma-nosaukuma-veidosana-janem-vera-ierobejojumi-2012 • <i>Business start-up and personal asset protection services</i> [tiešsaiste]. Companies Incorporated [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://companiesinc.com/lv/start-a-business/what-are-good-business-names-for-my-company/ • <i>Tirgus izpēte un biznesa plāns. Kāpēc nepietiek tikai ar labu biznesa ideju?</i> [tiešsaiste]. Mācību līdzeklis “Mana ekonomika”. Latvijas Bankas Naudas skola [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.naudasskola.lv/mana-ekonomika/limeni/10-12/uznemejs/tirgus-izpete-biznesa-plans

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Jaunuzņēmumu būtība (1 mācību stunda)</p>	<p>Salīdzina jaunuzņēmumu jēdzienu ar klasisko biznesu konceptu, veido Venna diagrammu, analizē jaunuzņēmumu piemērus.</p> <p>Diskutē, kāpēc jaunuzņēmumi ir mūsdienu ekonomikas dzinējspēks un ir nepieciešams valsts atbalsts, lai sekmētu to darbību.</p>	<p>Izveidota Venna diagramma – kas kopīgs un kas atšķirīgs jaunuzņēmumiem, salīdzinot ar klasisko biznesu.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Skolēni iepazīstas ar jaunuzņēmumu būtību (sk. Ekonomikas ministrijas tīmekļvietni, pieejams: https://www.em.gov.lv/lv/jaunuznemumi-), salīdzina šos uzņēmumus ar klasisko biznesu. 2. Skolēni pāros veido Venna diagrammu – kopīgais un atšķirīgais jaunuzņēmumu un klasiskā biznesa konceptā, meklē piemērus jaunuzņēmumiem. 3. Klasē pārrunā izveidotās diagrammas, kopīgas diskusijas rezultātā papildina. 4. Klasē diskutē, kāpēc jaunuzņēmumi ir mūsdienu ekonomikas dzinējspēks un ir nepieciešams valsts atbalsts to darbības sekmēšanai. <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>12 Latvijas jaunuzņēmumi, kam 2020. gadā pievērst uzmanību</i> [tiešsaiste]. Labsoflatvia.com [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://labsoflatvia.com/iedvesmas-stasti/12-latvijas-jaunuznemumi/ • <i>Jaunuzņēmumi</i> [tiešsaiste]. Ekonomikas ministrija, 2020. gada 25. aug. [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.em.gov.lv/lv/jaunuznemumi • Šveicars, R. <i>Latvija beidzot kļūs par Baltijas līderi jaunuzņēmumu atbalstā</i> [tiešsaiste]. Latvijas Avīze, 2020. gada 12. sept. [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.la.lv/jaunuznemumiem-vairak-atbalsta • <i>Tehnoloģiju jaunuzņēmumi, kuriem pievērst uzmanību 2021. gadā</i> [tiešsaiste]. Digitālās brokastis, 2021. gada 15. janv. [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.youtube.com/watch?v=Xzu59VGDVTw

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
Kā pārbaudīt, vai uzņēmējdarbība ir ienesīga? (5 mācību stundas)			
<p>Kā pārbaudīt, vai uzņēmējdarbība ir ienesīga? (5 mācību stundas)</p>	<p>Identificē uzņēmuma pastāvīgās un mainīgās izmaksas, aprēķina uzņēmuma bezzaudējuma punktu un nosaka produkta cenu.</p> <p>Izvērtē uzņēmuma saimnieciskās darbības efektivitāti konkrētā laika posmā, salīdzina rentabilitātes rādītāju.</p> <p>Salīdzina un analizē datus par UIN ieņēmumiem budžetā.</p> <p>Izvērtē mikrouzņēmuma nodokļa priekšrocības un trūkumus.</p> <p>Plāno turpmāko uzņēmuma attīstības stratēģiju.</p>	<p>Izveidota saimnieciskās darbības uzskaitē.</p> <p>Noteikta produkta cena.</p>	<p><i>Ieteicams izmantot Vēsture un sociālās zinātnes I pamatkursa digitālā mācību materiāla 5. temata "Inovatīva ekonomika" atgādni "Ražošana: ražīgums, rentabilitāte un izmaksas".</i></p> <ol style="list-style-type: none"> Skolēnu grupas, izmantojot biznesa plānā apskatītos rādītājus, aprēķina naudas summu, par kādu var pārdot produktu. Lai noteiktu produkta cenu, ņem vērā gan mainīgās un pastāvīgās izmaksas, gan plānoto peļņu, gan konkurentu cenas un produkcijas noieta prognozes, kā arī klienta spēju un vēlmi maksāt par produkciju. Tāpat aprēķina, pie kādas cenas uzņēmums segs izmaksas, bet neiegūs peļņu (ražošanas izmaksas, cenas veidošana, bezzaudējuma punkts – teorija un treniņa uzdevumi, pieejams: https://www.naudasskola.lv/mana-ekonomika/limeni/10-12/uznemejs/razosanas-izmaksas). Skolēni grupās veic sava izveidotā uzņēmuma vienkāršotu saimnieciskās darbības uzskaiti, izstrādā cenu veidošanas stratēģiju, plāno peļņu un saimnieciskās darbības finansēšanu, aprēķina robežizmaksas, vidējās izmaksas, mainīgās un fiksētās izmaksas, nosaka optimālo uzņēmuma rīcību, ņemot vērā izmaksu liknes. Līdzīgi analizē ieņēmumus: robežieņēmumus, vidējos ieņēmumus (sk. ražošanas izmaksas, pieejams: https://www.naudasskola.lv/mana-ekonomika/limeni/10-12/uznemejs/razosanas-izmaksas). Skolēnu grupas, izmantojot rentabilitātes aprēķinus, izvērtē saimnieciskās darbības efektivitāti, salīdzinot, kā mainījusies piedāvātā uzņēmuma rentabilitāte vairāku gadu laikā (piemēram, izmantojot <i>Lursoft</i> datus). Salīdzina rādītājus ar nozarē vidējiem rādītājiem (pieejams: https://www.csb.gov.lv/lv/statistika/statistikas-temas/uznemumi/uznemejdarbibas-finanses/tabulas/ufg070/komersantu-finansu-analizes-raditaji-nace). Klasē diskutē, kā uzņēmumu ienākuma nodokļa likums veicina uzņēmuma konkurētspēju. Diskusijā jāņem vērā, ka neatkarīgi no gada laikā gūto ienākumu apmēra nodoklis būs jāmaksā tikai tad, ja uzņēmums sadalīs peļņu dividendēs vai tām pielīdzinātās izmaksās, veiks ar saimniecisko darbību nesaistītus izdevumus utt., tādējādi nodokļa nomaksu atliekot un radot iespēju to reinvestēt uzņēmuma darbībā. Salīdzina statistikas datus par UIN iekasēšanu pēdējos piecos gados, prognozē, kā attīstīsies turpmākā situācija (izmanto Valsts ieņēmuma dienesta statistiku un interaktīvu grafiku, pieejams: https://www.vid.gov.lv/lv/statistika/nodoklu-ienemumi).

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Kā pārbaudīt, vai uzņēmējdarbība ir ienesīga? (5 mācību stundas)</p>			<p>6. Iepazīstas ar Valsts ieņēmuma dienesta informāciju par mikrouzņēmuma nodokli, analizē mikrouzņēmuma nodokļu maksātāju statusu, izvērtē priekšrocības un trūkumus (pieejams: https://www.vid.gov.lv/lv/mikrouzņemumu-nodoklis).</p> <p>7. Skolēnu grupas, ņemot vērā iepriekšminētos aprēķinus, prognozes un diskusijas rezultātus, plāno turpmāko uzņēmuma attīstības stratēģiju. Izstrādāto stratēģiju prezentē klasē.</p> <p>Izmantojamie informācijas resursi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Ražošanas izmaksas. Vai uzņēmumam ir iespēja turpināt darbu, ja ir zaudējumi?</i> [tiešsaiste]. Mācību līdzeklis "Mana ekonomika". Latvijas Bankas Naudas skola [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.naudasskola.lv/mana-ekonomika/limeni/10-12/uznemejs/razosanas-izmaksas • <i>Darba ražīgums. Rentabilitāte</i> [tiešsaiste]. Uzdevumi.lv [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.uzdevumi.lv/p/ekonomika/10-12-klase/uznemums-un-komercdarbiba-2158/re-ca6c6e5a-bfb6-46e5-b060-e54d578bd6a1 • <i>Kā saprast, vai mans uzņēmums strādā ienesīgi?</i> [tiešsaiste]. Swedbank [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://biznesam.swedbank.lv/upload/content/ka-saprast-vai-uznemums-rentabls-doc.pdf • <i>Komersantu finanšu analīzes rādītāji</i> (NACE 2. red.) [tiešsaiste]. Oficiālās statistikas portāls [skatīts 2023. g. 24. novembrī]. Pieejams: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START__ENT__UA__UFF/UFF050 • <i>Nodokļu ieņēmumi</i> [tiešsaiste]. Valsts ieņēmumu dienests [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.vid.gov.lv/lv/statistika/nodoklu-ienemumi. • <i>Mikrouzņēmumu nodoklis</i> [tiešsaiste]. Valsts ieņēmumu dienests [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.vid.gov.lv/lv/mikrouzņemumu-nodoklis

1. Sociālās attiecības un identitāte	2. Mūsdienu sabiedrības attiecības ar vēsturi	3. Demokrātiskas valsts pārvaldīšana	4. Starptautiskās attiecības – ārpolitika un globalizācija	5. Inovatīva ekonomika	6. Ilgtspējīga saimniecība un ieguldījums cilvēkkapitālā
--------------------------------------	---	--------------------------------------	--	------------------------	--

6. Ilgtspējīga saimniecība un ieguldījums cilvēkkapitālā

Ieteicamais laiks temata apguvei: 46–48 mācību stundas.

Temata apguves mērķis: apzināt investīciju nozīmi cilvēkkapitālā, inovatīvas pārvaldības un sabiedrības līdzdalības nozīmi un īstenot ilgtspējīgai attīstībai atbilstošus lēmumus.

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Kā veidot savu karjeru un analizēt darba tirgu? (11–12 mācību stundas)</p> <p><i>Atceries! Apakštemats “Kā veidot savu karjeru un analizēt darba tirgu?” ir būtisks, lai sniegtu skolēnam iespēju analizēt darba tirgus tendences, tiesisko darba attiecību veidošanas nosacījumus un attiecinātu secinājumus uz savas karjeras veidošanu.</i></p>			
<p>Karjeras mērķi un darba tirgus tendences (4 mācību stundas)</p>	<p>Formulē nākotnes karjeras mērķus, nosaka iespējamās aktivitātes, kuras jāveic, lai sasniegtu mērķi.</p>	<p>Izveidota savas personības SVID analīze. Izveidoti 5–7 secinājumi “Kopējās tendences darba tirgus pieprasījumā un piedāvājumā”.</p>	<p>1. uzdevums</p> <ol style="list-style-type: none"> Skolēni individuāli formulē reāli sasniedzamus, pozitīvus un saturiski papildītus savas nākotnes karjeras mērķus (<i>var izmantot SMART metodi, kas mērķi raksturo kā specifisku, izmērāmu, sasniedzamu, atbilstošu un laikā ierobežotu</i>). Skolēni individuāli nosaka iespējamās aktivitātes, kuras jāveic, lai sasniegtu mērķi. Skolēni izmanto SVID analīzi, lai novērtētu savas prasmes, zināšanas, resursus un spējas. Skolēni grupās vai individuāli pārrunā, kuras prasmes vēlas attīstīt, lai nākotnē sasniegtu savus izvirzītos karjeras mērķus, un ko darīs, lai attīstītu konkrētās prasmes. <p><i>* Ja nepieciešams, skolotājs organizē individuālas tikšanās reizes ar skolēniem, lai pārrunātu viņu individuālos attīstības plānus (to var darīt sadarbībā ar klases audzinātāju vai skolas karjeras konsultantu).</i></p>

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Karjeras mērķi un darba tirgus tendences (4 mācību stundas)</p>	<p>Novērtē/uzskaita savas prasmes, zināšanas, resursus un spējas, izmantojot SVID analīzi.</p> <p>Diskutē par karjeras veidu izplatību un tehnoloģiju ietekmi uz tām, veido kopsavilkumu.</p> <p>Analizē pētījumus par izmaiņām darba tirgū, veido kopsavilkumu par kopējām tendencēm darba pieprasījumā un piedāvājumā.</p>		<p>2. uzdevums</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Skolotājs iepazīstina ar informāciju par to, kādi karjeras veidi pastāv. 2. Skolēni piedalās diskusijā, kurš no karjeras veidiem (horizontālais vai vertikālais) būs izplatītāks nākotnē, kura karjeras veida būtiska sastāvdaļa ir tehnoloģiju apguve un mūžizglītība, veido kopsavilkumu. <p>3. uzdevums</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Izmantojot Ekonomikas ministrijas vai Latvijas Bankas oficiālās tīmekļvietnes, skolēni meklē pētījumus par izmaiņām darba tirgū ņemot vērā, ka tādi pētījumi tiek veidoti katru gadu. 2. Skolēni grupās iepazīstas ar pētījumu, apskata nodaļu "Darba spēka pieprasījuma un piedāvājuma prognozes", veido kopsavilkumu par kopējām tendencēm darba pieprasījumā un piedāvājumā. 3. Skolēni piedalās kopējā klases diskusijā par izmaiņām darba tirgū un prognozēm, individuāli pieraksta 5–7 secinājumus. <p>* Šajā tēmā iespējams izmantot Skola2030 digitālajā krātuvē pieejamo uzdevumu "Darba tirgus prasības 21. gs."</p> <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Karjera, karjeras plānošana, karjeras veidi organizācijā</i> [tiešsaiste]. CVmarket, 2016. g. 16. jūn. [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.cvmarket.lv/karjeras-centrs/rakstu-arhivs/karjera-karjeras-planosana-karjeras-veidi-organizacija • <i>Darba tirgus apskati</i> [tiešsaiste]. Dažādas nozares, darba tirgus prognozes. Ekonomikas ministrija [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.em.gov.lv/lv/darba-tirgus-apskati

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzami rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Darba alga, darba tiesības un darba līgums (4 mācību stundas)</p>	<p>Analizē algas atšķirības vienas un tās pašas profesijas pārstāvim dažādās valstīs.</p> <p>Analizē darba tiesību sistēmā svarīgākos jautājumus un dažādus darba līgumus.</p> <p>Aprēķina neto algu dažādo sociālo grupu pārstāvjiem.</p>	<p>Izveidots īss pētījums.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Klasē kopīgi pārrunā faktoros, kas ietekmē darba samaksu. * <i>Ieteicams izmantot Latvijas Bankas materiālu, sk. Darba samaksu ietekmējošie faktori. Kāpēc Japānā alga lielāka nekā Bangladešā?</i> [tiešsaiste]. Mācību līdzeklis "Mana ekonomika". Latvijas Bankas Naudas skola [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.naudasskola.lv/lv/mana-ekonomika/limeni/10-12/darba-tirgus/samaksu-ietekmejosie-faktori 2. Skolēni darba grupās, balstoties uz darba samaksu ietekmējošiem faktoriem, analizē, kas nosaka darba algas atšķirības vienas un tās pašas profesijas pārstāvim dažādās valstīs, apskatot arī "Eiropas zināšanu centra" darba tiesību un nodarbinātības darba tirgus politiku, Eiropas Savienības pilsoņiem strādājot un uzturoties ārpus savas valsts (<i>Kas ir darba tiesības?</i> [tiešsaiste]. Eiropas Komisija [skatīts 2021. g. 13. jūlijā]). Pieejams: https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=157&langId=lv. 3. Skolēni analizē darba tiesību sistēmā svarīgākos jautājumus, kas ietekmējami sociālā dialoga ceļā starp sociāliem partneriem, piemēram, iespējas ietekmēt darba tiesiskās attiecības, drošību (atbalstu ārstniecības likumā paredzētajā kārtībā) un sociālās garantijas. * <i>Ieteicams izmantot likumi.lv "Darba tiesību sistēma un tās pamatprincipi" pieejamo informāciju tiešsaistē:</i> https://likumi.lv/ta/id/26019-darba-likums. 4. Analizē darba tiesības un dažādus darba līgumus, kādus pienākumus uzņemas darba ņēmējs, kādus darba devējs, darba līgumā ietvertās ziņas, darba samaksas aprakstu. * <i>Ieteicams izmantot Labklājības ministrijas, mana.latvija.lv un likumi.lv pieejamo informāciju par darba devēja un darba ņēmēja pienākumiem un tiesībām, darba līgumu.</i> 5. Pēc darba līgumā noteiktās samaksas aprēķina neto algu dažādu sociālo grupu pārstāvjiem. * <i>Piemērs neto algas aprēķinam: Darba samaksa [tiešsaiste].</i> [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.uzdevumi.lv/p/ekonomika/10-12-klase/darbs-un-atalgojums-3205/re-82d4808e-7980-4b84-b682-f5f72402c1f4 * <i>Neto darba samaksas aprēķinu var pārbaudīt tiešsaistē, piemēram: Darba algas kalkulators [tiešsaiste].</i> [skatīts 2021. g. 13. jūlijā]. Pieejams: https://mansjumis.lv/darba-algas-kalkulators 5. Skolēni iepazīstas ar informāciju no darba vakancu portāliem un ieteikumiem, kā rīkoties vai kā nerīkoties darba intervijas laikā, kā vislabāk sagatavoties darba intervijai (piemēram, <i>Daži padomi darba intervijai</i> [tiešsaiste]. 2021. g. 3. maijs [skatīts 2021. g. 13. jūlijā]). Pieejams: https://www.prakse.lv/article/43/dazi-padomi-darba-intervijai), grupās uzraksta vadlīnijas, kā sagatavoties darba intervijai un kā rīkoties darba intervijas laikā.

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Darba alga, darba tiesības un darba līgums (4 mācību stundas)</p>			<p>6. Skolēni piedalās klases diskusijā, pārrunā pierakstītās vadlīnijas, papildina un dalās ar savu pieredzi, ja tāda ir.</p> <p>7. Klasē organizē darba intervijas imitāciju. Skolēnus sadala lomās – darba devēji un darbaņēmēji. Darbaņēmējiem un devējiem sadala vienādas darba vakances (informācija par brīvajām vakancēm pieejama dažādās darba vakanču tīmekļvietnēs, piemēram, https://cvvp.nva.gov.lv/, www.visidarbi.lv). Iepazīstas ar izvēlēto vakanci. Ikviens koncentrējas uz savai lomai nepieciešamo informāciju, meklē papildu informāciju interneta resursos, piemēram, par iestādi, kas piedāvā darbu.</p> <p>8. Klasē notiek darba intervijas imitācija – darbaņēmējs un darba devējs piedalās intervijā, bet skolēni, kas tajā brīdī nepiedalās, ir novērotāji un pieraksta, kas intervijā izdevās, ko vajadzētu mainīt.</p> <p>9. Pēc darba intervijas imitācijām klasē pārrunā to, kā jutās un ko mainītu darba devēji un darbaņēmēji, dalās ar atziņām par to, kā darba intervija izskatījās no malas.</p> <p><i>* Iespējams uzaicināt reālus darba devējus vai uzņēmumu atlases vadītājus, kuri var piedalīties darba intervijas imitācijā, sniegt padomus, dalīties ar pieredzi.</i></p> <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Darba samaksu ietekmējošie faktori. Kāpēc Japānā alga lielāka nekā Bangladešā?</i> [tiešsaiste]. Mācību līdzeklis “Mana ekonomika”. Latvijas Bankas Naudas skola [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.naudasskola.lv/lv/mana-ekonomika/limeni/10-12/darba-tirgus/samaksu-ietekmejosie-faktori • <i>Kas ir darba tiesības?</i> [tiešsaiste]. Eiropas Komisija [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=157&langId=lv • <i>Darba tirgus</i> [tiešsaiste]. Labklājības ministrija, 2020. g. 11. jūn. [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.lm.gov.lv/lv/darba-tirgus-1 • <i>Darbinieku tiesības un pienākumi, darba līgums</i> [tiešsaiste]. Latvija.lv [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://mana.latvija.lv/darbinieku-tiesibas-un-pienakumi/ • <i>Darba likums</i> [tiešsaiste]. 2001 [skatīts 2021. g. 13. jūlijā]. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/26019-darba-likums

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Bezdarba līmenis (3–4 mācību stundas)</p>	<p>Analizē bezdarba līmeņa dinamiku. Diskutē par sociālās nevienlīdzības mazināšanas iespējām. Izstrādā ieteikumus valdībai.</p>	<p>Izveidots infografiks – bezdarba līmeņa dinamika savā pilsētā, Latvijā un vienā Eiropas Savienības valstī, faktori, kas to ietekmē. Izstrādāti ieteikumi valdībai, kā uzlabot sakarību starp atalgojuma kāpumu un darba ražīgumu.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Izmantojot Nodarbinātības valsts aģentūras, Centrālās statistikas pārvaldes, novada tīmekļvietnes un Eiropas Savienības tīmekļvietnes datus, skolēni grupās analizē bezdarba līmeņa dinamiku savā pagastā, pilsētā, Latvijā un Eiropas Savienībā (piemēram, kādā no valstīm, kur vēlētos strādāt vai studēt tuvākajā nākotnē). 2. Skolēni grupās veido infografiku, kurā norāda bezdarba līmeņa datus, un uzskaita faktorus, kas ietekmē bezdarba līmeni. <i>* Šajā tematā iespējams izmantot Skola2030 digitālajā krātuvē pieejamo atgādni “Infografikas veidošana”.</i> 3. Skolēni klasē diskutē par sociālās nevienlīdzības mazināšanas iespējām un izstrādā ieteikumus valdībai, kā uzlabot sakarību starp atalgojuma kāpumu un darba ražīgumu. <i>* Ieteicams izmantot Latvijas Bankas “Naudas skola” pieejamos mācību līdzekļus.</i> <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Nodarbinātības valsts aģentūra</i> [tiešsaiste] [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.nva.gov.lv/lv • <i>Centrālā statistikas pārvalde</i> [tiešsaiste] [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.csb.gov.lv/lv/sakums • <i>Darba alga saistībā ar darba ražīgumu. Kā atalgojuma kāpums var būt par strauju?</i> [tiešsaiste]. Mācību līdzeklis “Mana ekonomika”. Latvijas Bankas Naudas skola [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.naudasskola.lv/mana-ekonomika/limeni/10-12/darba-tirgus/darba-algas-darba-razigums

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Kā ieguldīt brīvos finanšu līdzekļus un saprātīgi tos izlietot? (8–9 mācību stundas)</p> <p><i>Atceries! Sasaiste starp apakštematiem: veiksmīga karjera un personīgie mērķi ir cieši saistīti ar finansiālo brīvību, kuras pamatā ir gudra savas personīgās naudas plūsmas pārvaldība.</i></p>			
<p>Personīgais budžets (3 mācību stundas)</p>	<p>Analizē personīgo naudas plūsmu konkrētam laika periodam, izdara secinājumus, kas pamatojas uz datiem.</p> <p>Analizē patērētāja rīcības motīvus, rīcību ietekmējošos faktorus, to ietekmi uz personīgo budžetu.</p> <p>Aprēķina patērētāja lēmuma alternatīvās izmaksas, novērtē tās.</p> <p>Argumentē trīs savu lēmumu sekas.</p>	<p>Izveidota naudas plūsma konkrētam laika periodam.</p> <p>Sagatavo argumentētu pārspridumu. “Manu lēmumu ietekmes”.</p>	<p><i>Fiksēt personīgos ienākumus un izdevumus ieteicams uzdot vēl pirms šī apakštemata sākuma, lai dati par konkrētā perioda naudas plūsmu (ienākumiem un izdevumiem) būtu pieejami, uzsākot šo apakštematu. Ieteicams, ka periods, kurā skolēni veic naudas plūsmu, ir viens mēnesis.</i></p> <p><i>* Ieteicams izmantot Skola2030 digitālajā krātuvē pieejamā materiāla “Ekonomisko lēmumu pieņemšana un izvēļu sekas” 3. uzdevumu.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Skolēniem ir uzdevums, izmantojot mobilās aplikācijas budžeta plānošanai (var izmantot arī banku pieejamās aplikācijas vai veidot tabulu Microsoft Excel), sekot līdzi savai naudas plūsmai (fiksēt ienākumus un izdevumus). 2. Skolēni sadala visus izdevumus kategorijās, grupējot ikdienā patērētās preces un pakalpojumus, izdara secinājumus par izdevumu struktūru (kas veido vislielākos izdevumus, kas ir neatliekamie izdevumi, kurus izdevumus varētu samazināt), klasē diskutē, kādi ir ienākumu avoti un kā varētu palielināt ienākumus. 3. Skolēni analizē patērētāja rīcības motīvus, rīcību ietekmējošos faktorus, to ietekmi uz personīgo budžetu, aprēķina patērētāja lēmuma alternatīvās izmaksas, novērtē tās. <i>* Ieteicams izmantot Skola2030 digitālajā krātuvē pieejamā materiāla “Ekonomisko lēmumu pieņemšana un izvēļu sekas” 1. un 2. uzdevumu, kā arī apskatīt mācīšanās stratēģiju “Ekonomisko lēmumu pieņemšanas matrica”.</i> <i>* Alternatīvo izmaksu aprēķināšanā ieteicams izmantot Latvijas Bankas mācību materiāla “Naudas skola” tēmu “Izvēles situācija un izvēles cena”.</i> 4. Skolēniem tiek dots uzdevums uzrakstīt argumentēto pārspridumu “Manu lēmumu ietekmes” par trīs saviem lēmumiem, kas būtiski ietekmējuši skolēna līdzšinējo dzīvi (digitālajos materiālos 4. uzdevums). <i>* Ieteicams izmantot Skola2030 digitālajā krātuvē pieejamo stratēģiju “19 teikumu argumentētā esēja” un argumentētās esejas vērtēšanas kritēriju lapu.</i> <p>Izmantojamais informācijas resurss</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Izvēles situācija un izvēles cena. Kā šodienas izvēle, kuru mācību jomu apgūt, ietekmēs tavu nākotni?</i> [tiešsaiste]. Mācību līdzeklis “Mana ekonomika”. Latvijas Bankas Naudas skola [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.naudasskola.lv/mana-ekonomika/limeni/7-9/resursu-ierobezotiba/izveles-situacija-izveles-cena

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Ieguldījuma veidi un ieguldījuma portfelis (3 mācību stundas)</p>	<p>Analizē dažādus ieguldījuma veidus un finanšu pakalpojumu cenas, izvērtē labāko risinājumu, izstrādā savu ieguldījumu portfeli.</p> <p>Salīdzina konkrētus apdrošināšanas kompāniju un pensiju plānu piedāvājumus.</p> <p>Izveido savu plānu, kā veidot sociālo nodrošinājumu publiski tiesiskās aizsardzības sistēmā Latvijā un Eiropas Savienībā, kā sasniegt finansiālo drošību vecumdienās.</p>	<p>Izstrādāts ieguldījumu portfelis.</p> <p>Izstrādāts personiskais plāns, kā veidot sociālo nodrošinājumu publiski tiesiskās aizsardzības sistēmā Latvijā un Eiropas Savienībā, kā sasniegt finansiālo drošību vecumdienās.</p>	<p>1. uzdevums</p> <ol style="list-style-type: none"> Skolēniem ir uzdevums iepazīties ar dažādiem ieguldījumu veidiem (sk. <i>Ieguldījums</i> [tiešsaiste]. [skatīts 13.07.2021.] Pieejams: https://lv.wikipedia.org/wiki/Ieguld%C4%ABjumu_veidi). Skolēni definē individuālos mērķus, kas saistīti ar uzkrājuma veidošanu, kādas preces vai pakalpojuma iegādei, pēc SMART principa (specifisks, izmērāms, sasniedzams, atbilstošs un noteikts laikā, piemēram, līdz 2023. gada 1. septembrim uzkrāt 1600 eiro studiju gaitu uzsākšanai). Skolēni, izmantojot dažādu finanšu pakalpojumu sniedzēju tīmekļvietnes, analizē finanšu pakalpojumu cenas, izvērtē pēc uzkrājuma mērķa, laika un riska līmeņa, kurš finanšu pakalpojuma sniedzējs piedāvā tajā brīdī labāko risinājumu. Aprēķina, cik ilgā laikā varēs sakrāt vēlamo summu kādam mērķim, izstrādā savu ieguldījumu portfeli. <p>2. uzdevums</p> <ol style="list-style-type: none"> Skolēni izmanto <i>manapensija.lv</i>, lai iepazītos ar pensiju sistēmu un trīs pensiju līmeņiem, un grupās pārrunā to būtiskākās atšķirības. Skolēni individuāli izskata konkrētus apdrošināšanas kompāniju un pensiju plānu piedāvājumus, salīdzina tos, izveido savu plānu, kā veidot sociālo nodrošinājumu publiski tiesiskās aizsardzības sistēmā Latvijā un Eiropas Savienībā, kā sasniegt finansiālo drošību vecumdienās, paaugstinot uzkrājumus pensijas periodam, t. sk. pieejamās darba devēju iemaksas 3. līmenī. Skolēni prezentē izveidoto plānu klasē, saņem atgriezenisko saiti no skolotāja un klasesbiedriem. * <i>Ieteicams izmantot Latvijas Bankas "Naudas skola" pieejamos mācību līdzekļus "Banku loma un finanšu starpniecība".</i> <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Pensiju sistēma</i> [tiešsaiste]. Mana pensija [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.manapensija.lv/lv/pensiju-sistema/pensiju-sistema/ <i>Finanšu un kapitāla tirgus komisija</i> [tiešsaiste] [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.fktk.lv/licencesana/pensiju-fondi/ <i>Pensijas</i> [tiešsaiste]. Valsts sociālās apdrošināšanas agentūra [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.vsaa.gov.lv/lv/pensijas

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Kredīts (2–3 mācību stundas)</p>	<p>Analizē konkrētu banku piedāvāto kredītu nosacījumus. Ar praktiskiem piemēriem analizē dažādas situācijas, kurās tiek pieņemti lēmumi par uzkrāšanu vai aizņemšanos.</p>	<p>Izveidots apkopojums ar izvēlēto banku kredītu nosacījumiem.</p>	<p>1. uzdevums</p> <ol style="list-style-type: none"> Skolēni grupās izveido tabulu (digitāli tas var būt tiešsaistes dokuments, piemēram, Google.doc), kur uzskaita kredītu nosacījumus pēc kredīta mērķa, aizdevuma apjoma un termiņa, procentu likmes, izvērtējot ar kredītu saistīto izmaksu apjomu un savu kredībspēju ilgtermiņā. Skolēnu grupas izvēlas 3–5 bankas un pēc tabulā uzskaitītajiem kritērijiem analizē konkrēto banku piedāvāto kredītu nosacījumus, un izdara secinājumus, kuri piedāvājumi ir izdevīgāki, kuros gadījumos un kāpēc. Skolēnu grupas prezentē klasē izveidotās tabulas, dalās ar secinājumiem un piedalās klases diskusijā. <p>2. uzdevums</p> <ol style="list-style-type: none"> Skolēnu grupām tiek dots uzdevums, kurā ar praktiskiem piemēriem analizē dažādas situācijas, kurās tiek pieņemti lēmumi par uzkrāšanu vai aizņemšanos. Klases diskusijā skolēnu grupas dalās ar pieņemtajiem lēmumiem par uzkrāšanu vai aizņemšanos. * Ieteicams izmantot Latvijas Bankas "Naudas skola" pieejamos mācību līdzekļus "Banku loma un finanšu starpniecība". * Var izmantot "Dzīvei gatavs" vieslekciju "Aizņēmumu veidi" un apmeklēt Swedbank Finanšu laboratoriju. <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> "Dzīvei gatavs" vieslekcijas [tiešsaiste]. Dzīvei gatavs [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.dziveigatavs.lv/vieslekcijas Mana ekonomika [tiešsaiste]. Mācību līdzeklis "Mana ekonomika". Latvijas Bankas Naudas skola [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.naudasskola.lv/mana-ekonomika/limeni/10-12

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Kā veidojas pašvaldību, valsts un Eiropas Savienības finansējums? (8 mācību stundas)</p> <p><i>Atceries! Sasaiste starp apakštematiem: ikviens gudri pieņemts finansiāls lēmums, ņemot vērā visus ierobežojumus, gan mājsaimniecības, gan valsts līmenī, sniedz labklājību ilgtermiņā.</i></p>			
<p>Valsts kopbudžets (2 mācību stundas)</p>	<p>Analizē pašvaldības un valsts budžeta sadalījumu.</p> <p>Izvērtē, kā mainījušās pašvaldības un valdības prioritātes, skaidro to cēloņus.</p>	<p>Pierakstīti 5–7 argumentēti cēloņi valdības prioritāšu izmaiņām valsts kopbudžeta sadalījumā konkrētā laika posmā.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Skolēni grupās, izmantojot statistikas datus, analizē Latvijas valsts kopbudžeta sadalījumu dažādos gados (ieteicams izmantot Finanšu ministrijas tīmekļvietnē pieejamo informāciju, analizējot pēdējos pieejamos datus 3–5 gadu intervālā) – kurās jomās tiek atvēlēts vairāk, kurās mazāk, kāpēc. 2. Skolēni grupās izvērtē, kā mainījušās valdības prioritātes, skaidro to cēloņus (politiskie, sociālie, ekonomiskie u. c.). 3. Klases diskusijā tiek pārrunāti cēloņi valdības prioritāšu maiņai kopbudžeta sadalījumā. * <i>Ieteicams izmantot Vēsture un sociālās zinātnes I pamatkursa digitālā mācību materiāla 6. temata "Ilgtspējīga saimniekošana un ieguldījums cilvēkkapitālā" aprakstu "Valsts loma ekonomikā".</i> <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Budžets2021</i> [tiešsaiste]. Finanšu ministrija. Publicēts: 2020. g. 1. decembrī. Atjaunināts: 2021. g. 23. aprīlī [skatīts 2021. g. 13. jūlijā]. Pieejams: https://www.fm.gov.lv/lv/budzets2021 • <i>Vēsture un sociālās zinātnes I. 6. Ilgtspējīga saimniekošana un ieguldījums cilvēkkapitālā</i> [tiešsaiste]. <i>Skola2030</i> mācību resursi [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://mape.gov.lv/catalog/materials/20B7E0BD-0400-4F84-B958-779509DDBB71/view

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Ražošanas resursu robeža.</p> <p>Tirgus nepilnības (3 mācību stundas)</p>	<p>Salīdzina ieguvumus un alternatīvās izmaksas valstī, kas rodas, pieņemot atšķirīgus lēmumus.</p> <p>Diskutē, kā valdībai izvērtēt ieguvumus un riskus situācijās, kad vērtību ir grūti noteikt, piedāvā dažādus kompromisa variantus.</p> <p>Analizē valdības pasākumus tirgus nepilnību novēršanai.</p> <p>Izstrādā ieteikumus valdībai.</p>	<p>Izstrādāti argumentēti ieteikumi valdībai, kā stimulēt tādu pakalpojumu piedāvājumu, kas rada pozitīvu efektu uz patērētāju un sabiedrību kopumā.</p> <p>Shēma – cēloņi un sekas kopīgajā izaugsmē, paaugstinot patēriņa un algas nodokļus.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Skolēni, izmantojot ražošanas resursu robežu, salīdzina ieguvumus un alternatīvās izmaksas valstī, kas rodas, pieņemot atšķirīgus lēmumus. * <i>Ieteicams izmantot Latvijas Bankas "Naudas skola" pieejamos mācību līdzekļus "Ekonomikas pamatproblēma – resursu ierobežotība, valsts politikas izvēle ierobežoto resursu sadalē, valsts politikas virzieni resursu attīstīšanā".</i> 2. Klasē diskutē, kā valdībai izvērtēt ieguvumus un riskus situācijās, kad vērtību ir grūti noteikt, piedāvā dažādus kompromisa variantus. 3. Skolēni ar grafiku palīdzību analizē valdības pasākumus tirgus nepilnību novēršanai. 4. Izstrādā ieteikumus valdībai, kā stimulēt tādu pakalpojumu piedāvājumu, kas rada pozitīvu ietekmi uz patērētāju un sabiedrību kopumā. 5. Analizē valsts pieņemto lēmumu par nodokļu, subsīdiju un sociālo programmu ietekmi uz efektīvu resursu sadali (sk. budžeta izlietojumu, pieejams: https://www.fm.gov.lv/lv/infografikas). 6. Skolēni grupās veido cēloņu un seku ķēdīti, kā patēriņa un algas nodokļu paaugstināšana (ieteicams pirms tam pārrunāt nodokļu veidus, likmes un vai tie nonāk pašvaldības vai valsts budžetā; pieejams: https://www.vid.gov.lv/lv/nodokli) ietekmē kopīgo izaugsmi (budžeta izlietojums mērķu sasniegšanā), izmantojot plašsaziņas līdzekļos piedāvāto informāciju, sameklē ilustrējošus piemērus. 7. Skolēnu grupas dalās ar izveidotajām shēmām, pamatojot tās uz konkrētiem plašsaziņas līdzekļos atrastiem piemēriem. <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teorija par ražošanas resursu ierobežotību. • Birzniece, J. <i>Ekonomika vidusskolām. Mācību grāmata</i>. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2014. • Siņicins, M. <i>Ekonomika. Mācību grāmata</i>. Rīga: RaKa, 2009. • <i>Ražošanas resursi un ražošanas iespēju robeža. Kāpēc konditorejas uzņēmums nevar ražot neierobežotu kūku un smalkmaizīšu daudzumu?</i> [tiešsaiste]. Mācību līdzeklis "Mana ekonomika". Latvijas Bankas Naudas skola [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.naudasskola.lv/lv/mana-ekonomika/limeni/7-9/resursu-ierobežotiba/razosanas-resursi-iespeju-likne • <i>Finanšu ministrija</i> [tiešsaiste]. [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.fm.gov.lv/lv • <i>Nodokļi</i> [tiešsaiste]. Valsts ieņēmumu dienests [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.vid.gov.lv/lv/nodokli

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Eiropas Savienības budžets (3 mācību stunda)</p>	<p>Analizē Eiropas Savienības budžeta sadalījumu sešās prioritārajās jomās.</p> <p>Analizē Eiropas Savienības struktūrfondu ieguldījumu pašvaldībā.</p> <p>Analizē lobēšanas nozīmi, kā arī iespējamās koruptīvas rīcības cēloņus, piedāvā risinājumus to mazināšanai.</p>	<p>Izstrādāts infografiks par Eiropas Savienības budžeta sadalījumu sešās prioritārajās jomās.</p>	<p>1. uzdevums</p> <ol style="list-style-type: none"> Skolēni grupās vai individuāli izpēta Eiropas Savienības oficiālo tīmekļa vietni, atrodot un izlasot par sešām prioritārajām jomām (Eiropas Komisijas prioritātes 2019.–2024. gadā: 1. Eiropas zaļais kurss; 2. Digitālajam laikmetam gatava Eiropa; 3. Ekonomika cilvēku labā; 4. Spēcīgāka Eiropa pasaulē; 5. Eiropiskā dzīvesveida atbalstīšana; 6. Jauns impulss Eiropas demokrātijai; pieejams: https://europa.eu/european-union/about-eu/priorities_lv). Skolēni, izmantojot Eiropas Savienības tīmekļa vietni, veido infografiku par budžeta sadalījumu sešās prioritārajās jomās, analizē struktūrfondu ieguldījumu pašvaldībā. <p>2. uzdevums</p> <ol style="list-style-type: none"> Klase kopīgi pārrunā, kas ir korupcija un kādi korupcijas veidi pastāv (tiešsaistē pieejams Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja (KNAB) izveidots metodiskais līdzeklis skolotājiem “Pretkorupcijas mācību stunda skolēniem”). Skolēniem doti dažādu situāciju apraksti, kur skolēni analizē lobēšanas nozīmi, kā arī iespējamās koruptīvas rīcības cēloņus un piedāvā risinājumus to mazināšanai. <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Eiropas Savienības oficiālā tīmekļa vietne</i> [tiešsaiste] [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://europa.eu/european-union/index_lv <i>Lobēšana</i> [tiešsaiste]. Nacionālā enciklopēdija. Atjaunots 2021. g. 9. jūlijā [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://enciklopedija.lv/skirkklis/33730

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Kāpēc ir svarīgs ekonomiskais progress, un kādi priekšnoteikumi tam ir vajadzīgi? (10 mācību stundas)</p> <p><i>Atceries! Apakštemats "Kāpēc ir svarīgs ekonomiskais progress, un kādi priekšnoteikumi tam ir vajadzīgi?" ir būtisks, lai skolēni iegūtu pieredzi valdības lēmumu analizē tautsaimniecības izaugsme, reaģējot uz ekonomisko ciklisko svārstību rosinātājiem un banku sektora nozīmi ekonomikas izaugsme.</i></p>			
<p>Riņķveida plūsmas modelis. Iekšzemes kopprodukts (2 mācību stundas)</p>	<p>Ar piemēriem skaidro ienākumu riņķveida plūsmas modeli, analizē, kā katra sektora ekonomikas dalībnieku lēmumi ietekmēs cita sektora attīstību. Aprēķina IKP no izlietojuma puses, skaidrojot katra elementa būtību.</p>	<p>Atbildes uz 1. uzdevumu – riņķveida plūsmas modeļa analīze, atbildes uz jautājumiem.</p>	<p>1. uzdevums</p> <p>* <i>Ieteicams izmantot Sociālās zinības un vēsture pamatkursa digitālā mācību materiāla 5. temata "Ilgtspējīga saimniekošana un ieguldījums cilvēkkapitālā" uzdevumu "Ražošanas resursu, preču, pakalpojumu un naudas plūsmas modelis".</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Izmantojot attēlu, kas atspoguļo ražošanas resursu, preču, pakalpojumu un naudas plūsmu makroekonomikā, skolēni nosaka, kurai plūsmai (bultiņai) atbilst norādītās saimnieciskās aktivitātes. 2. Skolēni uzraksta piemērus no savas saimnieciskās rīcības, kas varētu atbilst kādai no modelī redzamām plūsmām (bultiņām). 3. Grupās analizē un izskaidro, kādas sekas izjutīs mājsaimniecības un uzņēmumi, ja plūsmu vērtība naudas izteiksmē samazināsies. 4. Grupas atbild uz jautājumu "Kuras no plūsmām izmantotu, lai pierādītu ēnu ekonomikas pastāvēšanu valstī?" un atbildi pamato. <p>* <i>Ieteicams izmantot Vēsture un sociālās zinātnes I pamatkursa digitālā mācību materiāla 6. temata "Ilgtspējīga saimniekošana un ieguldījums cilvēkkapitālā" atgādni "IKP un ienākumu plūsmas modelis".</i></p> <p>2. uzdevums</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Klasē pārrunā IKP aprēķināšanas metodes. No IKP metodēm detalizēti pārrunā izlietojuma metodes elementus. 2. Skolēniem dod uzdevumus, kur jāaprēķina IKP no izlietojuma puses. 3. Uzdevumus pārrunā klasē. <p>* <i>Ieteicams izmantot Vēsture un sociālās zinātnes I pamatkursa digitālā mācību materiāla 6. temata "Ilgtspējīga saimniekošana un ieguldījums cilvēkkapitālā" atgādni "IKP un ienākumu plūsmas modelis".</i></p>

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Riņķveida plūsmas modelis. Iekšzemes kopprodukts (2 mācību stundas)</p>			<p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teorija par IKP, tā aprēķināšanas metodēm. • Birzniece, J. <i>Ekonomika vidusskolām. Mācību grāmata</i>. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2014. • Siņicins, M. <i>Ekonomika. Mācību grāmata</i>. Rīga: RaKa, 2009. • <i>Vēsture un sociālās zinātnes I. 6. Ilgtspējīga saimniekošana un ieguldījums cilvēkkapitālā</i> [tiešsaiste]. Skola2030 mācību resursi [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://mape.gov.lv/catalog/materials/20B7E0BD-0400-4F84-B958-779509DDBB71/view • <i>Iekšzemes kopprodukts</i> [tiešsaiste]. Uzdevumi.lv [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.uzdevumi.lv/p/ekonomika/10-12-klase/valsts-loma-tirgus-ekonomika-3761/re-2900b4a5-0c8f-4b2e-b20a-05fb464aef3a

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Fiskālās politikas ietekme uz ekonomiskajiem cikliem (2 mācību stundas)</p>	<p>Veido kopsavilkumu par būtiskākajiem ekonomikas ciklisko svārstību rosinātājiem un salīdzina to ietekmi mūsdienās un senāk.</p> <p>Izmantojot informāciju par fiskālās politikas instrumentiem, gadījuma situācijās pamato atbilstoša fiskālās politikas instrumenta izvēli.</p> <p>Attēlo fiskālās politikas ietekmi uz ekonomisko ciklu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Izstrādāti ieteikumi valsts "Zeta" valdībai (sk. mape.gov.lv uzdevumu "Fiskālā politika"). 	<p>1. uzdevums</p> <p>* <i>Ieteicams izmantot – Sociālās zinātnes un vēsture pamatkursa digitālā mācību materiāla 5. temata "Ilgtspējīga saimniekošana un ieguldījums cilvēkkapitālā" uzdevumu "Fiskālā politika".</i></p> <ol style="list-style-type: none"> Skolēni izlasa uzdevumā norādīto situāciju un palīdz valsts "Zeta" valdībai izstrādāt efektīvu fiskālo politiku atbilstoši tautsaimniecības attīstības tendencēm. Skolēni sadalās sešās grupās atbilstoši uzdevumā dotajā tabulā norādīto fiskālās politikas instrumentu skaitam. Katrā grupā izanalizē situāciju un atbild uz dotajiem jautājumiem. <p>2. uzdevums.</p> <ol style="list-style-type: none"> Skolēni pārrunā kopējā pieprasījuma un kopējā piedāvājuma būtību (atkārtošanai var izmantot uzdevumi.lv vai mācību grāmatās pieejamo teoriju). Ar kopējā pieprasījuma un kopējā piedāvājuma palīdzību grafiski attēlo fiskālās politikas ietekmi uz ekonomisko ciklu. Klasē pārrunā, kā fiskālās politikas instrumentu izmantošana ietekmē IKP un valsts labklājību. <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> Teorija par ekonomiskajiem cikliem, kopējo pieprasījumu un piedāvājumu, fiskālo politiku Birzniece, J. <i>Ekonomika vidusskolām. Mācību grāmata</i>. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2014. Siņicins, M. <i>Ekonomika. Mācību grāmata</i>. Rīga: RaKa, 2009. <i>Vēsture un sociālās zinātnes I. 6. Ilgtspējīga saimniekošana un ieguldījums cilvēkkapitālā</i> [tiešsaiste]. Skola2030 mācību resursi [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://mape.gov.lv/catalog/materials/20B7E0BD-0400-4F84-B958-779509DDBB71/view <i>Fiskālās politikas ietekme uz kopējo pieprasījumu. Tērējot radīt labklājību? Tas ir iespējams</i> [tiešsaiste]. Mācību līdzeklis "Mana ekonomika". Latvijas Bankas Naudas skola [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.naudasskola.lv/mana-ekonomika/limeni/10-12/fiskala-politika/fiskala-politikas-ietekme-uz-kopejo-pieprasijumu <i>Kopējais pieprasījums/piedāvājums</i> [tiešsaiste]. Uzdevumi.lv [skatīts 2021. g. 13. jūlijā]. Pieejams: https://www.uzdevumi.lv/p/ekonomika/10-12-klase/valsts-loma-tirgus-ekonomika-3761/re-95f4edeb-f131-4a71-90f7-755e44b10dfa

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Banku sektors un finanšu krīzes (3 mācību stundas)</p>	<p>Prezentē izveidoto pārskatu par izvēlēto banku krīzi.</p> <p>Shematiski izskaidro, kā Centrālās bankas politika ietekmē tautsaimniecības dalībniekus.</p> <p>Analizē izvēlēto monetārās politikas instrumentu ietekmi uz ekonomikas izaugsmi, atpazīst riskus un sniedz argumentētus priekšlikumus, kādu monetāro politiku vajadzētu izvēlēties.</p>	<p>Infografiks par izvēlēto finanšu krīzi.</p> <p>Argumentēti priekšlikumi monetārās politikas veida izvēlē konkrētiem situāciju aprakstiem.</p>	<p>1. uzdevums</p> <p>* Šajā tēmā iespējams noskatīties dokumentālo raidījumu "Milda uz pieclatnieka" (49 min) – par "Banku Baltija", banku "Auseklītis" (pieejams: https://replay.lsm.lv/lv/ieraksts/ltv/69849/devindesmitie-milda-uz-pieclatnieka).</p> <ol style="list-style-type: none"> Skolēni grupās izvēlas vienu banku krīzi, par ko veiks pētījumu. Izveido vēsturiski precīzu pārskatu par izvēlētas bankas krīzi, secīgi apraksta, kāds ir iespējamais scenārijs banku krīzes gadījumā. Skolēni grupās apkopo informāciju par pēdējo gadu lielākajām finanšu krīzēm (Meksikas (1994–1995), Āzijas (1997–1998), Krievijas (1998), Brazīlijas (1998–1999), Turcijas (2000–2001), Argentīnas (2000–2002), 2007.–2010. gada globālā finanšu krīze) un izveido infografiku par finanšu krīzēm. <p>* Ieteicams izmantot Vēsture un sociālās zinātnes I pamatkursa digitālā mācību materiāla 6. temata "Ilgtspējīga saimniekošana un ieguldījums cilvēkkapitālā" atgādni "Infografikas veidošana".</p> <p>2. uzdevums</p> <p>Skolēni, izmantojot cēloņu un sekū ķēdīti, shematiski izskaidro, kā Centrālās bankas politika ietekmē tautsaimniecības dalībniekus, īpašu uzmanību pievēršot banku sektora kredītdarbībai.</p> <p>3. uzdevums</p> <p>Izmantojot skolotāja piedāvāto situācijas aprakstu, skolēni analizē izvēlēto monetārās politikas instrumentu ietekmi uz ekonomikas izaugsmi, atpazīst riskus un sniedz argumentētus priekšlikumus, kādu monetāro politiku vajadzētu izvēlēties.</p> <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> Teorija par banku darbību, monetāro politiku. Birzniece, J. <i>Ekonomika vidusskolām. mācību grāmata</i>. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2014. Siņicins, M. <i>Ekonomika. Mācību grāmata</i>. Rīga: RaKa, 2009. <i>Nauda un monetārā politika</i> [tiešsaiste]. Mācību līdzeklis "Mana ekonomika". Latvijas Bankas Naudas skola [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.naudaskola.lv/mana-ekonomika/limeni/10-12/nauda-un-monetara-politika <i>Monetārā politika</i> [tiešsaiste]. Uzdevumi.lv [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.uzdevumi.lv/p/ekonomika/10-12-klase/valsts-loma-tirgus-ekonomika-3761/re-c398a26e-95f6-4155-aa91-a12ae1ccad12 <i>Mērķis – cenu stabilitāte</i> [tiešsaiste]. Latvijas Banka. Atjaunots 2015. g. 14. martā [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.bank.lv/darbības-jomas/monetas-politikas-istenosana/merkis-un-strategija

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Valdības loma tautsaimniecības izaugsmes stabilizēšanā. Ēnu ekonomika (3 mācību stundas)</p>	<p>Veido pārskatu par valdības lomu tautsaimniecības izaugsmes stabilizēšanā, izmantojot valdības regulas un nomainot mērķus, kur izlietot līdzekļus. Izstrādā argumentētu pārspridumu par ēnu ekonomikas ietekmi uz resursu izmantošanas efektivitāti un konkurenci, samazinot tautsaimniecības izaugsmes iespējas.</p>	<p>Sagatavots argumentēts pārspridums "Ēnu ekonomika".</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Skolēni patstāvīgi iepazīstas ar informāciju par valsts lomu tautsaimniecībā (piemēram, LB mācību līdzekļos, uzdevumi.lv vai citos resursos). <i>* Ieteicams izmantot digitālo mācību materiālu pamatkursa Vēsture un sociālās zinātnes I 6. temata "Ilgtspējīga saimniekošana un ieguldījums cilvēkkapitālā" aprakstu "Valsts loma ekonomikā".</i> 2. Skolēni veido pārskatu par valdības lomu tautsaimniecības izaugsmes stabilizēšanā, izmantojot valdības regulas un nomainot mērķus, kur izlietot līdzekļus. 3. Skolēni iepazīstas ar ēnu ekonomikas būtību, cēloņiem un sekām (piemēram, Finanšu ministrijas tīmekļvietnē) un izstrādā argumentētu pārspridumu par ēnu ekonomikas ietekmi uz resursu izmantošanas efektivitāti un konkurenci, samazinot tautsaimniecības izaugsmes iespējas. <i>* Ieteicams izmantot Sociālās zinības un vēsture pamatkursa 5. temata "Ilgtspējīga saimniekošana un ieguldījums cilvēkkapitālā" mācīšanās stratēģiju "19 teikumu argumentētā eseja".</i> <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Valsts loma tautsaimniecībā. Kāpēc valsts iejaucas tirgus mehānismā un ierobežo indivīdu brīvību?</i> [tiešsaiste]. Mācību līdzeklis "Mana ekonomika". Latvijas Bankas Naudas skola [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.naudasskola.lv/mana-ekonomika/limeni/10-12/valsts-nepieciešamiba/valsts-loma-tautsaimnieciba • <i>Ēnu ekonomika</i> [tiešsaiste]. Finanšu ministrija. Publicēts: 2020. gada 26. augustā, aktualizēts: 2021. g. 9. febr. [skatīts 2021. g. 13. jūlijā]. Pieejams: https://www.fm.gov.lv/lv/enu-ekonomika

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Kāda ir Latvijas reģionu ekonomikas attīstības perspektīva un virzieni? (9 mācību stundas)</p> <p><i>Atceries! Sasaiste ne tikai starp apakštematiem, bet arī ar iepriekš apgūtajiem tematiem, kā politiskie lēmumi var izmainīt gan valstu, gan reģionu tālāko ekonomisko attīstību.</i></p>			
<p>Absolūtā un salīdzinošā priekšrocība, valstu specializācija (2 mācību stundas)</p>	<p>Veicot aprēķinus, secina, kādi radīsies valstīm pēc specializācijas.</p>	<p>Vizuāls materiāls – izvēlēto valstu ieguvumi ražošanas specializācijas rezultātā.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Klasē pārrunā absolūtās un salīdzinošās priekšrocības teorijas (var izmantot uzdevumi.lv pieejamo teoriju) un apskata piemērus to aprēķināšanā. 2. Skolēni, izmantojot datus par divu valstu ražošanas iespējām, aprēķina absolūtās un salīdzinošās priekšrocības produktu ražošanā. 3. Skolēni izvēlas konkrētu valstu piemērus un aprēķina ieguvumus, kādi radīsies valstīm pēc specializācijas, apkopo aprēķinus un secinājumus vizuāli (digitālā formātā izmantojot canvas.com vai izveidojot plakātu papīra formātā). <p><i>* Ieteicams izmantot Latvijas Bankas Naudas skolas pieejamos mācību līdzekļus "Starptautiskā tirdzniecība"</i></p> <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teorija par absolūto un salīdzinošo priekšrocību, ražošanas specializāciju • Birzniece, J. <i>Ekonomika vidusskolām. Mācību grāmata</i>. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2014. • Siņicins, M. <i>Ekonomika. Mācību grāmata</i>. Rīga: RaKa, 2009. • <i>leguvums no starptautiskās tirdzniecības</i> [tiešsaiste]. Uzdevumi.lv [skatīts: 2023.gada 27. novembrī]. Pieejams: https://www.uzdevumi.lv/p/ekonomika/10-12-klase/starptautiskas-ekonomiskas-sistemas-6639/re-5a5cc602-2122-4498-a198-a3c1f02fb428 • <i>Starptautiskā tirdzniecība</i> [tiešsaiste]. Mācību līdzeklis "Mana ekonomika". Latvijas Bankas Naudas skola [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.naudasskola.lv/mana-ekonomika/limeni/10-12/starptautiska-tirdznieciba .

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Politiskās ekonomikas teorijas un valstu konkurētspēja (3 mācību stundas)</p>	<p>Izvērtē politisko lēmumu lomu ekonomikā. Modelē, kā dažādu ekonomisko teoriju izmantošana politiskajos lēmumos maina vai var izmainīt valstu/reģionu ekonomisko attīstību. Diskutē par valstu konkurētspēju, analizējot ekonomiskās vides tiesisko regulējumu un ekonomikas virzītājspēkus.</p>	<p>1. uzdevums "Politiskās ekonomikas teorijas un valstu konkurētspēja." Prezentācija – pazīmes, kuras izmantos, lai veiksmīgi tirgotu savu produktu vai pakalpojumu attiecīgajā valstī.</p>	<p>1. uzdevums <i>* Ieteicams izmantot digitālo mācību materiālu pamatkursa Vēsture un sociālās zinātnes I 6. temata "Ilgtspējīga saimniekošana un ieguldījums cilvēkkapitālā" uzdevumu "Politiskās ekonomikas teorijas un valstu konkurētspēja".</i> Izmantojot politiskās ekonomikas teorijas, skolēni atrod piemēru no pagātnes, kā šīs teorijas darbojušās praksē, un grupu darbā modelē katras teorijas iespējamo ietekmi uz konkrētu ekonomikas norisi. 1. Skolēni atkārtoti un papildina izpratni par politiskās ekonomikas teorijām. Atkārtoti definīcijas, lai atpazītu teorijas, meklē papildu literatūru ekonomikas un politikas mācību grāmatā vai skolotāja piedāvātajos materiālos. 2. Skolēni grupā pārrunā piemērus un vienojas par labāko, ko prezentēt klasē (skolotājs veicina darbošanos, lai aptvertu visu teoriju atpazīšanu). 3. Skolēni pamato vienu no izlozētajām teorijām darbībā. Lai to izdarītu, pēta medijus un iepriekšējo nedēļu aktualitātes pasaulē. Izvēlas piemēru, kurš atbilst iedalītajai teorijai, sagatavo skaidrojumu (prezentāciju) pārējām grupām, un tajā argumentēti pierāda, ka teorija darbojas tieši šajā gadījumā. Skolēni prezentē kopsavilkumu klasē. 4. Skolēni izspēlē lomu spēli: iejūtas Latvijas valsts politisko līderu lomās un pieņem lēmumu par ekonomikas attīstību – modelē un argumentēti izvērtē politiskās, ekonomiskās un sociālās norises valstī, kas būs īstenojušās grupas teorijas lietošanas rezultātā, stingri ievērojot dotās teorijas īstenošanas principus. 5. Kopīgi sadarbojoties visām grupām, pēc visu piemēru prezentācijām skolēni izvērtē veiksmīgākos piemērus un modeļus.</p>

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Politiskās ekonomikas teorijas un valstu konkurētspēja (3 mācību stundas)</p>			<p>2. uzdevums</p> <p>Skolēni izpēta, vai sabiedrības uzvedības un rīcības normas ietekmē attieksmi biznesā un valsts politikā.</p> <ol style="list-style-type: none"> Skolēni izvēlas vienu Eiropas vai Āzijas valsti un pierakstās tiešsaistes dokumentā (skolotājs izveido tiešsaistes dokumentu, kurā katrs skolēns izvēlas savu valsti). Skolēni veido individuālus pierakstus, atbildot uz jautājumiem skolotāja izveidotā Google dokumentā (uzvedības un rīcības normas sabiedrībā, dāvanu apmaiņas kultūra (došanas, ņemšanas attiecības), valdošo politisko spēku loma un iespējas ietekmēt biznesu, iedzīvotāju ikdienas dzīvi). Skolēni individuāli izskata visas klasesbiedru apskatītās valstis, atzīmējot citā krāsā līdzības ar savējo valsti (norādot, ar ko ir līdzība), un sadarbojoties valstis sagrupē pēc līdzīgām pazīmēm. Grupas, kas atpazīna līdzības, apskata politiskās ekonomikas teorijas un spriež (izmantojot argumentācijas stratēģiju) par saikni starp tabulā iekļauto informāciju un teoriju darbībā (pamato saikni vai arī pamato saiknes neesamību, to prezentē). Skolēni veic individuālo uzdevumu, atbild uz jautājumu: ar ko jārēķinās, veidojot biznesu valstī, ko pētīja. Skolēni prezentē pazīmes, kuras izmantos, lai veiksmīgi tirgotu savu produktu vai pakalpojumu attiecīgajā valstī. <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Ekonomiskā nacionālisma teorētiskā skola, politiskajā ekonomikā</i> [tiešsaiste]. Nacionālā enciklopēdija. Atjaunots 2020. g. 27. augustā [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://enciklopedija.lv/skirklis/96797-ekonomisk%C4%81-nacion%C4%81lisma-teor%C4%93tisk%C4%81-skola,-politiskaj%C4%81-ekonomik%C4%81- <i>Klasiskā ekonomiskā liberālisma idejiskā skola, politiskajā ekonomikā</i> [tiešsaiste]. Nacionālā enciklopēdija. Atjaunots 2020. g. 27. augustā [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://enciklopedija.lv/skirklis/96811-klasisk%C4%81-ekonomisk%C4%81-liber%C4%81lisma-idejisk%C4%81-skola,-politiskaj%C4%81-ekonomik%C4%81- <i>Neoklasiskā ekonomiskā liberālisma skola, politiskajā ekonomikā</i> [tiešsaiste]. Nacionālā enciklopēdija. Atjaunots 2021. g. 6. aprīlī [skatīts 2020. g. 27. augustā]. Pieejams: https://enciklopedija.lv/skirklis/96769-neoklasisk%C4%81-ekonomisk%C4%81-liber%C4%81lisma-skola,-politiskaj%C4%81-ekonomik%C4%81- <i>Keinsiānisms, politiskajā ekonomikā</i> [tiešsaiste]. Nacionālā enciklopēdija. Atjaunots 2020. g. 27. augustā [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://enciklopedija.lv/skirklis/96745-keinsi%C4%81nisms,-politiskaj%C4%81-ekonomik%C4%81-

Stundas temats, stundu skaits	Stundas sasniedzamie rezultāti	Kādas skolēna darbības liecinās, ka sasniegti stundas rezultāti?	Kādas mācību darbības skolēnam jāveic, lai virzītos uz stundā sasniedzamajiem rezultātiem?
<p>Starptautiskā tirdzniecība (eksports un imports) (4 mācību stundas)</p>	<p>Analizē statistikas datus par eksporta– importa attiecībām starp valstīm.</p> <p>Prognozē, kā sekmētos eksports jaunradītam produktam.</p>	<p>Izstrādāta prognoze un ieteikumi vienam izvēlētam jaunradītam produktam, tā eksportēšanai uz konkrētu tirgu (Eiropas, Āzijas, Amerikas).</p>	<p>1. uzdevums</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Klasē tiek pārrunāts, kas ir valūtas kurss un kā valūtas kursa svārstības ietekmē eksportu un importu (teoriju sk. uzdevumi.lv). 2. Skolēni, izmantojot piedāvātās situācijas, analizē, kā valūtas kursa svārstības ietekmē uzņēmumu. <p>2. uzdevums</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Skolēni grupās analizē statistikas datus par eksporta– importa attiecībām starp valstīm (ieteicams izmantot centrālās statistikas pārvaldes datus, Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras tīmekļa vietni vai https://oec.world/en). 2. Grupas izvēlas vienu jaunradītu produktu, izvēlas eksporta tirgu un sagatavo prognozi, kā sekmētos eksports jaunradītam produktam, kā arī priekšlikumus eksporta veicināšanai. 3. Grupas prezentē sagatavotās prognozes un priekšlikumus klasē. <p>Izmantojamie informācijas resursi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teorija par starptautisko tirdzniecību. • Birzniece, J. <i>Ekonomika vidusskolām. Mācību grāmata</i>. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2014. • Siņicins, M. <i>Ekonomika. Mācību grāmata</i>. Rīga: RaKa, 2009. • <i>leguvums no starptautiskās tirdzniecības</i> [tiešsaiste]. Uzdevumi.lv [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.uzdevumi.lv/p/ekonomika/10-12-klase/starptautiskas-ekonomiskas-sistemas-6639/re-5a5cc602-2122-4498-a198-a3c1f02fb428 • <i>Valūta. Valūtas sistēmas</i> [tiešsaiste]. Uzdevumi.lv [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.uzdevumi.lv/p/ekonomika/10-12-klase/starptautiskas-ekonomiskas-sistemas-6639/re-727839b8-9a66-49ff-bd94-280efdc4d213 • <i>Starptautiskā tirdzniecība</i> (teorija, pašpārbaudes uzdevumi skolēniem, metodiskie materiāli skolotājiem) [tiešsaiste]. Mācību līdzeklis “Mana ekonomika”. Latvijas Bankas Naudas skola [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://www.naudasskola.lv/mana-ekonomika/limeni/10-12/starptautiska-tirdznieciba • <i>Eksports un imports pa valstīm, valstu grupām un teritorijām (euro, KN 2 zīmēs)</i> [tiešsaiste]. Centrālā statistikas pārvalde, dati atjaunoti 12.03.2021. [skatīts 2023. g. 24. novembrī]. Pieejams: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START__TIR__AT__ATD/ATD020m?s=eksport%20import%20valst%20valst%20grup%20teritorij%20eur%20kn%202%20z%C4%ABm& • <i>The best place to explore trade data. Visualize, understand, and interact with the latest international trade data</i> [tiešsaiste]. The Observatory of Economic complexity [skatīts 2021. g. 20. jūlijā]. Pieejams: https://oec.world/en

**DOMĀT.
DARĪT.
ZINĀT.**

Valsts izglītības satura centra īstenotā projekta "Kompetenču pieeja mācību saturā" mērķis ir izstrādāt, aprobēt un pēctecīgi ieviest Latvijā tādu vispārējās izglītības saturu un pieeju mācīšanai, lai skolēni gūtu dzīvei 21. gadsimtā nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes.

Projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē